

T.C.
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

ÖMER BEDRETTİN UŞAKLI’NIN ŞİİRLERİNDE
ANADOLU VE ANADOLU İNSANI

Gölsüm Didem ALPEREN

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Fikret KILIÇ

Mart 2022, ERZİNCAN

T.C.
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

ÖMER BEDRETTİN UŞAKLI’NIN ŞİİRLERİNDE
ANADOLU VE ANADOLU İNSANI

Yüksek Lisans Tezi

Gölsüm Didem ALPEREN

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Fikret KILIÇ

Mart 2022, ERZİNCAN

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

“Ömer Bedrettin Uşaklı’nın Şiirlerinde Anadolu ve Anadolu İnsanı” isimli “Yüksek Lisans” tezim tarafımda intihal programı ile incelenmiştir. Buna göre tezimde bilimsel etik ihlali ve intihal olarak nitelendirilebilecek herhangi bir durum olmadığını taahhüt ederim.

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir biçimde elde edildiğini; aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi beyan ederim.

Gülsüm Didem ALPEREN

T.C.
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Ana Bilim Dalı : Türk Dili ve Edebiyatı

Program Adı : Yüksek Lisans

Tez Başlığı : Ömer Bedrettin Uşaklı'nın Şiirlerinde Anadolu ve Anadolu İnsanı

Yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının a) Giriş, b) Ana bölümler ve c) Sonuç kısımlarından oluşan (Kapak, Ön söz, Özet, İçindekiler ve Kaynakça hariç) toplam 118 sayfalık kısmına ilişkin 24/05/2022 tarihinde **IThenticate/Turnitin** intihal programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre tezin benzerlik oranı: % 5' dir.

Filtrelemeye **alıntılar** ve **kaynakça** dahil edilmiştir. Filtrelemede **yedi (7) kelimeden daha az** örtüşme içeren metin kısımları hariç tutulmuştur.

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez İntihal Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmasının herhangi bir intihal içermediğini, aksinin tespit edilmesi durumunda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim. 24/05/2022

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Fikret KILIÇ Öğrenci: Gülsüm Didem ALPEREN

İmza

İmza

KILAVUZA UYGUNLUK

“Ömer Bedrettin Uşaklı’nın Şiirlerinde Anadolu ve Anadolu İnsanı” başlıklı Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırlanmıştır.

Hazırlayan

Gülsüm Didem ALPEREN

İmza

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Fikret KILIÇ

İmza

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Başkanı

Doç. Dr. Adem CAN

İmza

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Fikret KILIÇ danışmanlığında **Gülsüm Didem ALPEREN** tarafından hazırlanan “**Ömer Bedrettin Uşaklı’nın Şiirlerinde Anadolu ve Anadolu İnsanı**” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü **Türk Dili ve Edebiyatı** Ana Bilim Dalı’nda **Yüksek Lisans** tezi olarak kabul edilmiştir.

31/03/2022

JÜRİ:

Danışman : **Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Fikret KILIÇ**

İmza

Üye : **Doç. Dr. Hüsrev AKIN**

İmza

Üye : **Dr. Öğr. Üyesi Tacettin ŞİMŞEK**

İmza

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulu'nun / / tarih ve sayılı kararı ile onaylanmıştır.

/ /

Doç. Dr. Necdet TOZLU

Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

Anadolu, genellikle Türkiye'nin Asya kıtasında bulunan topraklarına verilen isimdir. Türkiye'nin birçok coğrafi bölgesi Anadolu kelimesiyle birlikte kullanılır. Anadolu insanı, çalışkanlığı, fedakâr oluşu, vefakârlığı, mertliği, çetin koşullara rağmen ayakta kalmaya çalışıp mücadele edişi, kanaatkârlığı, paylaşımcılığı, tertemiz sevgisi, kahramanlıkları, vatanına milletine bağlı oluşu ile Türk edebiyatındaki eserlerde konu olarak yer almıştır.

Çalışmamızda ilk önce, Anadolu ve Anadolu insanı kavramı üzerinde durulmuştur. Uşaklı'nın tüm şiir kitaplarını içeren, Dergâh Yayınları'nın çıkardığı *Yayla Dumanı-Bütün Eserleri* kitabı temin edilmiştir. Bu kitapta yer alan yüz on dört şiir, içerdikleri konulara göre, Anadolu ve Anadolu insanı diye iki ana başlığa ve bu başlıkların da alt başlıklara ayrılmasıyla sınıflandırılmıştır. Belirlenen başlıklar, şiirin tamamını ilgilendiriyorsa şiirin tamamı; şiirde geçen bir mısrayı, dördlüğü ya da bir bölümü ilgilendiriyorsa bu kısımlar dikkate alınarak şiirler incelenmiştir. Pek çok şiirin, Anadolu ve Anadolu insanıyla ilgili birden fazla unsuru içerdiği tespit edilmiştir. Çalışmamızla alakalı alanyazın taraması yapılmıştır. Asıl konumuza temel olması bakımından, şairin hayatı ve edebî kişiliği üzerinde kısaca durulmuş, Anadolu ve Anadolu insanı hakkında genel bilgiler verilmiştir. Cumhuriyet Dönemi Türk şiirine kısaca değinilmiştir. Türk şiirinde Anadolu ve Anadolu insanına yönelme sebepleri belirtilmiştir. Son iki bölümde Uşaklı'nın şiirlerinde yer alan Anadolu ve Anadolu insanı, detaylı bir biçimde incelenmeye ve şiirleri bu bakımdan yorumlanmaya çalışılmıştır.

Şair Ömer Bedrettin Uşaklı, halk edebiyatının özelliklerinden faydalananarak, saf ve temiz bir Türkçeyle şiirlerini yazmıştır. Şairin şiirlerinden buram buram Anadolu kokusu yükselmiştir; çünkü şair, Anadolu'ya sevdalıdır. Anadolu, bize ait birçok özelliği içinde barındırır. Bizi biz yapan değerlerimize yönelmesi hususunda fikirler öne süren Uşaklı, Türkçe olan her şeye ve tabii ki Anadolu'ya hayrandır. Milliyetçi duygulara sahip Ömer Bedrettin Uşaklı'ya göre Anadolu, sadece hamasi bir şekilde eserlerdeki yerini almamalıdır. Anadolu, coğrafya ve tabiatında bulunan tüm unsurlarıyla, keşfedilmeyi bekleyen insanlarıyla mısra mısra işlenmelidir. Uşaklı, Anadolu ve Anadolu insanına, şiirlerinde çokça yer vermiştir.

Öncelikle bu çalışmanın oluşmasında bana yol gösteren, yardımsever, hoşgörölü, sabırlı danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Fikret KILIÇ'a teşekkürlerimi ve saygılarımı sunuyorum. Ayrıca çalışmam boyunca manevi desteğini her zaman hissettiğim hocalarıma, arkadaşım Hatice AKSAKAL'a, her zaman yanımda olan canım aileme teşekkür ediyorum.

Gölsüm Didem ALPEREN, Erzincan, 2022

ÖMER BEDRETTİN UŞAKLI’NIN ŞİİRLERİNDE ANADOLU VE ANADOLU İNSANI

Gölsüm Didem ALPEREN

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi,
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi, Mart 2022

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Fikret KILIÇ

ÖZET

Anadolu, birbirini takip eden büyük savaşlar sonunda Millî Mücadele ile kurtarılmıştır. Bu süreçte, Anadolu insanı, gösterdiği üstün gayret ile adından söz ettirmiş, tarihe damga vurmuştur. Anadolu toprakları üzerinde cereyan eden bu hadiseler, Türk edebiyatına yansımıştır. Sanatçılar, yüzünü Anadolu’ya ve onun insanına dönmüş, eserlerinde bu iki önemli cevhere yer vermiştir. Anadolu, çoğu sanatçı tarafından “cennet” sıfatıyla nitelendirilip Anadolu’nun her bir zerresi dikkatlere sunulmuştur. Tüm bu gelişmelerden dolayı, şairlerin şiirlerinde Anadolu ve Anadolu insanına yer vermesi, Türk edebiyatı açısından önem teşkil etmiştir. Bu çalışma, Cumhuriyet Dönemi Türk şiirinde önemli bir yere sahip olan şair Ömer Bedrettin Uşaklı’nın şiirlerinde Anadolu ve Anadolu insanının kapsamlı bir biçimde yer almasıyla ilgilidir. Bu çalışmanın amacı, memleket şairi olarak bilinen Ömer Bedrettin Uşaklı’nın, şiirlerinde Anadolu ve Anadolu insanını hangi açılardan ele aldığını ve nasıl işlediğini tespit etmektir. Çalışmanın girişinde, Ömer Bedrettin Uşaklı’nın hayatı ve edebî kişiliği, Anadolu ve Anadolu insanı hakkında bilgiler yer almaktadır. Dört bölümden oluşan çalışmanın birinci bölümünde, Cumhuriyet Dönemi Türk şiiri konusuna kısaca değinilmiştir. İkinci bölümünde, Türk şiirinde Anadolu ve Anadolu insanına yönelik ele alınmıştır. Üçüncü bölümünde, Uşaklı’nın şiirlerinde Anadolu; coğrafya ve tabiatıyla, türküler ve efsaneleriyle alt başlıklara ayrılarak incelenmiştir. Dördüncü bölümünde ise Uşaklı’nın şiirlerinde Anadolu insanı; kahramanlıkları, geniş kitleleri, aşkları, çalışkanlıkları, fakirlikleri, gurbette olmaları bakımından yine alt başlıklara ayrılarak incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Cumhuriyet Dönemi, Ömer Bedrettin Uşaklı, Anadolu ve Anadolu İnsanı.

ANATOLIA and ANATOLIAN PEOPLE in ÖMER BEDRETTİN UŞAKLI'S POEMS

Gülsüm Didem ALPEREN

**Erzincan Binali Yıldırım University,
Graduate School of Social Sciences
Department of Turkish Language and Literature
Master Thesis, March 2022
Supervisor: Asst. Prof. Dr. Ahmet Fikret KILIÇ**

ABSTRACT

The Anatolian peninsula was made independent as a result of successive great wars collectively referred to as the War of Independence. During this process, the Anatolian people made a name for themselves with their outstanding efforts, leaving their mark on history. The events that transpired on the Anatolian land during this period were also reflected in the Turkish literature. Artists turned their eye to Anatolia and its people, including these two significant gems in their works. Anatolia was commonly being described as a “paradise” by most artists, and every bit of Anatolia was brought to attention. As a result of all these circumstances, the concepts of Anatolian land and its people covered in the works of poets was a crucial aspect of the Turkish literature. This study is intended to provide a comprehensive coverage of Anatolia and Anatolian People in the poems of Ömer Bedrettin Uşaklı, who is a prominent poet in Republican Period Turkish Poetry. The aim of this study is to analyze from which perspectives Anatolian People are approached and how they are reflected in the poems of Ömer Bedrettin Uşaklı, who is known as the poet of the motherland. The beginning of this study includes information about Anatolia and Anatolian people, the life and literary personality of Ömer Bedrettin Uşaklı. In the first chapter of the study, which consists of four parts, the subject of Turkish poetry in the Republican Period is briefly mentioned. The second chapter includes the orientation towards Anatolia and Anatolian people in Turkish poetry. In the third chapter, the geography, nature, folk songs and legends of Anatolia in the poems of Uşaklı were analyzed by dividing them into sub-titles. In the fourth chapter, Anatolian people in the poems of Uşaklı were examined, again in sub-titles, as regards their heroism, sociocultural structures, passion, hard-work, poverty and lastly with their expatriates.

Keywords: Republican Period, Ömer Bedrettin Uşaklı, Anatolia and Anatolian People.

İÇİNDEKİLER

ÖMER BEDRETTİN UŞAKLI'NIN ŞİİRLERİNDE ANADOLU VE ANADOLU İNSANI

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK	i
TEZ ÖZGÜNLÜK SAYFASI.....	ii
KILAVUZA UYGUNLUK	iii
KABUL VE ONAY TUTANAĞI	iv
ÖN SÖZ	v
ÖZET	vii
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER.....	ix
GİRİŞ.....	1
ÖMER BEDRETTİN UŞAKLI'NIN HAYATI ve EDEBÎ KİŞİLİĞİ.....	1
Çocukluğu ve Yetiştirme Tarzı.....	1
Öğrenimi.....	1
Meslek Hayatı ve Memurluğu.....	2
Edebî Hayatı ve Şairliği	2
MEKÂN ve UYGARLIKLAR BAKIMINDAN ANADOLU	3
ANADOLU İNSANI.....	4

BİRİNCİ BÖLÜM

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK ŞİİRİNE KISA BİR BAKIŞ.....	6
--	---

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK ŞİİRİNDE ANADOLU ve ANADOLU İNSANINA YÖNELİŞ	14
---	----

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÖMER BEDRETTİN UŞAKLI'NIN ŞİİRLERİNDE ANADOLU	22
3.1. Anadolu Coğrafyası ve Tabiat.....	24
3.1.1. Denizler.....	26
3.1.2. Dağlar.....	33
3.1.3. Çağlayanlar/Şelaleler	37

3.1.4. Irmaklar/Nehirler	42
3.1.5. Ormanlar	47
3.1.6. Bahçeler	48
3.1.7. Ağaçlar	50
3.1.8. Meyveler	53
3.1.9. Çeşmeler	54
3.1.10. Pınarlar	57
3.1.11. Rüzgâr	60
3.1.12. Duman ve Sis	61
3.1.13. Taşlar	62
3.1.14. Mevsimler	63
3.1.15. Çiçekler	65
3.1.16. Günün Vakitleri	67
3.1.17. Güneş ve Ay	70
3.1.18. Hayvanlar	72
3.1.19. Şehirler	78
3.1.20. Köyler	80
3.1.21. Yaylalar	81
3.2. Anadolu ve Türküler	84
3.3. Anadolu ve Efsane	88

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ÖMER BEDRETTİN UŞAKLI’NIN ŞİİRLERİNDE ANADOLU İNSANI	90
4.1. Anadolu’da Kahramanlık ve Kahramanlar	91
4.1.1. Gazi Mustafa Kemal Atatürk	91
4.1.2. Türk Askeri “Mehmetçik”	93
4.1.3. Barbaros Hayrettin Paşa	97
4.1.4. Efeler	99
4.1.5. Mehmetçiğin Yavrusu	100
4.2. Anadolu’da Geniş Kitle (Halk)	101
4.2.1. Köylüler	102
4.2.2. Köylü Kızları	103
4.2.3. Çobanlar	106

4.2.4. Çoban Kızları.....	108
4.3. Anadolu İnsanı ve Aşk	108
4.3.1. Efe ve Ayşe.....	108
4.3.2. Ayşe ve Hasan	109
4.3.3. Zeynep	111
4.3.4. Melike	111
4.4. Anadolu İnsanı ve Çalışkanlık	112
4.5. Anadolu İnsanı ve Fakirlik.....	113
4.6. Anadolu ve Gurbet	113
SONUÇ	117
KAYNAKÇA.....	119
ÖZ GEÇMİŞ	121

GİRİŞ

ÖMER BEDRETTİN UŞAKLI'NIN HAYATI ve EDEBÎ KİŞİLİĞİ

Çocukluğu ve Yetiştirme Tarzı

Ömer Bedrettin Uşaklı,¹ 24 Ağustos 1904'te Uşak'ta dünyaya gelmiştir. Memur olan babası Ömer Lütfi Efendi, Amasya'nın Karahicap Köyü'ndendir. Annesi, Uşak'ın tanınmış ailelerinden Ali Mollazadelerdendir. Uşaklı'nın çocukluğu, babasının görevinden dolayı Anadolu'nun birçok farklı yerinde geçmiştir. Ailesi, sürekli mekân değiştirmesine rağmen Uşaklı'nın okulunu ihmal etmemesine özen göstermiştir. Ömer Bedrettin Uşaklı, daha küçük yaşlarda iken babasından Arapça, Farsça öğrenmiş, şiir ve roman türünde kitaplar okumaktan büyük keyif almıştır. Anadolu'da Kurtuluş Savaşı devam ediyorken şair, ailesiyle Sivas'ta hayatlarını idame ettirmeye çalışmıştır. Sivas'tayken öğrenim gördüğü yıllarda edebiyat öğretmeni Kozanoğlu Cenap Muhittin vesilesiyle edebiyata karşı daha da ilgili olmuştur, aruz ve hece veznine hâkim olup her iki vezinle şiirler yazmış, hatta yazdıklarını okuldaki bir mecmuada neşretmiştir.

Şair, 1924'te babasını kaybetmiş, babasının ölümü ile sarsılmıştır. Bu yıllarda çeşitli görevleri vesilesi ile Anadolu'da birçok yeri görüp tanıma fırsatı elde etmiştir.

Öğrenimi

Ömer Bedrettin Uşaklı, ilkokulu, memleketi Uşak'ta okumaya başlamış, Anadolu'nun birçok yerinde okul hayatını devam ettirmiş, Suriye'de bulundukları sırada ilkokuldan mezun olmuştur. Uşaklı, 1918'de İstanbul'da Nişantaşı Sultanisi'ne kaydolmuş, bu okulun ardından Kabataş Lisesi'ne gitmiştir. Babası, Sivas'ta kadılık vazifesine başlayınca Ömer Bedrettin Uşaklı da Sivas Sultanisi'ne kaydolmuştur. Uşaklı, öğrenimini tamamlaması için İstanbul'da Kabataş Lisesi'ne tekrardan gönderilmiştir. Şair, burada bir yıl daha öğrenim gördükten sonra lise eğitimini tamamlamıştır. Uşaklı, son olarak Mülkiye Mektebi'ne başlamış, 1927 yılında mezun olmuştur.

¹Ömer Bedrettin Uşaklı'nın hayatı ve edebî kişiliği ile ilgili bilgiler iki kaynaktan yararlanılarak hazırlanmıştır: İlhan Geçer, *Ömer Bedrettin Uşaklı, Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, (Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Aralık 1986); İnci Enginün, *Ömer Bedrettin Uşaklı-Bütün Eserleri*, (Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu TDK Yayınları, 1988).

Meslek Hayatı ve Memurluğu

Ömer Bedrettin Uşaklı, Mülkiye Mektebinden mezun olduktan sonra Anadolu'nun doğusundan batısına kadar birçok yerinde çeşitli görevlerde bulunmuştur. Uşaklı, Bursa'da Maiyet Memurluğu ile meşgul olurken aynı zamanda Türkçe öğretmenliği; Mudanya, Manavgat, Ünye, Şavşat, Edremit'te kaymakamlık; Artvin'de ise vali vekilliği yapmıştır. Vali vekilliği görevinin ardından Mülkiye Müfettişliği vazifesiyle sorumlu olan şair, Anadolu'yu adım adım dolaşmış ve Anadolu insanlarını yakından tanıma fırsatı elde etmiştir. Uşaklı, 1943 yılında meclisin yedinci döneminde, Kütahya'dan milletvekili seçilerek, meclisteki yerini almıştır.

Edebî Hayatı ve Şairliği

Ömer Bedrettin Uşaklı'nın edebiyata olan merakı, küçük yaşlarda başlamış; öğrenim gördüğü yıllarda edebiyat hocasının etkisiyle bu alana ilgisi artmış, şiirler kaleme almış; Tütün Tahmin memurluğu yaptığı zamanlarda Anadolu'yu yakından tanınmasıyla, içinde yeniden şiir yazma arzusu uyanmıştır. Uşaklı'nın ilk şiirleri Millî Mecmua ve Türk Yurdu'nda yayımlanmıştır. 1929 yılında ilk şiir kitabı olan *Deniz Sarhoşları*'nı çıkaran şair, bu kitabını 1929'da *Bataklık Güneşi* ismiyle yeniden bastırmıştır. *Deniz Sarhoşları* kitabı büyük ilgi ve beğeni toplayınca Uşaklı, bu durumdan oldukça hoşnut olmuş ve içinde yeniden yazma isteği oluşmuştur. Şair, 1934'te *Yayla Dumani*'nı, ardından 1940'ta *Sarıköz Mermerleri* şiir kitaplarını edebiyat dünyamıza kazandırmıştır.

Uşaklı'nın şiirlerinde, halk edebiyatına dair birçok özellik bulunmakla beraber; Yahya Kemal Beyatlı ve Ahmet Haşim'in tesiri oldukça fazladır. Şair, şiirlerinde ve edebiyata dair yazılarında oldukça anlaşılır, tertemiz bir Türkçe kullanmıştır.

Anadolu'nun taşından toprağına her bir zerresine gönülden bağlı olan Uşaklı, Millî Edebiyatın, Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatında bir yansıması olarak kabul edilen millî romantik açılım içindeki yerini almış, kendisinden sonra gelen nesiller üzerinde etkili olmuştur. Ömer Bedrettin Uşaklı, şiirlerinde Anadolu ve Anadolu insanını merkeze alarak yalnızlık, gurbet, tabiat, sonsuzluğa hasret gibi konuları mısra mısra işlemiştir.

Uşaklı, kırk iki yıllık kısacık ömrüne üç şiir kitabı sığdırabilmiştir. Bir de roman kaleme alma niyetinde olan şaire, bu isteği nasip olmamış, ömrü vefa etmemiştir.

Çektiği sıkıntılar, özellikle aile fertlerinin vefatı, şairi derin ve tarifi imkânsız üzüntülere boğmuştur. Sonunda verem hastalığına yakalanan Ömer Bedrettin Uşaklı, 24 Şubat 1946'da Yakacık Sanatoryumunda hayata gözlerini kapamıştır.

MEKÂN ve UYGARLIKLAR BAKIMINDAN ANADOLU

Anadolu, çeşitli uygarlıklara ev sahipliği yapmış, köklü bir tarihî geçmişe sahip mekândır. Bütün Akdeniz uygarlıklarının beşiği Anadolu'dur. Birbirinden farklı fikirlerin, sanatsal faaliyetlerin, dinlerin ortaya çıkıp başka yerlere yayıldığı, mayasının kolay kolay değişmediği yerdir. Tarih boyunca Anadolu'ya dünyanın birçok yerinden akınlar olmuştur. Anadolu'ya gelenler, Anadolu'nun özünden etkilenmiş, ondan birçok bilgi öğrenip kendine katmış, yeni özellikler edinip aldıklarını başka yerlere taşımıştır. Anadolu uygarlıkları, çevreye açık, belirli bir yerde durup kalmayan, başka alanlarda varlığını sürdürebilen bir uygarlıktır. Tarihte birçok uygarlık eriyip gitmesine rağmen, Anadolu uygarlığı hâlâ varlığını sürdürmektedir. Anadolu, dünya üzerinde bulunduğu konum itibarıyla dikkat çeken özelliklere sahiptir. Anadolu'nun Asya ile Avrupa arasında yer alması, Doğu ve Batı medeniyetlerinin kültürel, sosyal, ekonomik alışverişlerindeki en kısa güzergâhı teşkil etmesi, onu daha mühim kılar. Hangi uygarlık Anadolu'dan geçmişse adeta onun rengine boyanmıştır. Anadolu toprakları üzerinde, tarihin ilk dönemlerinde Hititler ve onlardan önce de yaşamış, fakat kendileri hakkında bilgilere ulaşılamamış ismi bilinmeyen uygarlıklar ile İran, Mısır, Sümer gibi uygarlıklar; ikinci aşamada, Roma, Yunan, Bizans gibi uygarlıklar; sonraki aşamada ise Türk devletleri hüküm sürmüştür. 1071 Malazgirt Zaferiyle Anadolu'nun kapıları Türklere açılmış ve Anadolu'da ibadethaneler, kütüphaneler, köprüler, hanlar, hamamlar inşa edilmiştir. Bu yapıların üzerindeki işlemler, oymalar, şekiller, Hitit uygarlığındakilerle benzerlik taşımaktadır.

Bugün dünyada geri kalmış toplumlarda dahi katışıksız olanı yoktur. Bir milleti millet yapan üzerinde yaşamını sürdürdüğü, ondan beslendiği, çeşitli başarılarla imza attığı topraklardır. Anadolu toprakları, gelenek ve görenekleri, kültürel özellikleri ile insanlar arasında birleştirici bir rol üstlenmiştir. Bu topraklar üzerinde toplumu bir arada tutan kardeşlik düşüncesidir. Bu düşünce, içsel birliğe dayanır ve gönülde bulunur. Anadolu toprakları üzerinde çeşitli ulusların yaşamış olması, farklı düşüncelerin, sanatların, kimliklerin belirmesi Anadolu'nun özünde bir değişikliğe sebep olmamış,

sadece isimler değişmiştir. Günümüzde Anadolu, Edirne'den Kars'a, İstanbul'u da içine alan mekândır, yani Türkiye'dir.

Çalışmamıza konu olan millî romantik açılımla eserler veren Ömer Bedrettin Uşaklı'nın şiirlerinde Anadolu, coğrafya ve tabiatıyla, türküler ve efsaneleriyle yer alır. Uşaklı, gurbetteyken Anadolu'nun denizlerine olan özlemini dile getirir, hatta bu denizlerde ömrünün son bulmasını arzular. Anadolu'daki dağlar, Uşaklı'nın mutsuzken sığındığı, heybetiyle göz kamaştıran, hasret kaldığı, mezarının olmasını istediğı yerdir. Uşaklı için su kavramı büyük önem taşır ki Anadolu'daki akarsular şairin şiirlerinde yerini almıştır. Çağlayanların sesi, şaire huzur verir. Şair, aşkını, sevgisini Anadolu'daki akarsuları şahit tutarak yaşar. Anadolu'daki nehirler, coğrafi yapıları bakımından dikkat çekicidir ve Türklerin nice mücadeleler verdiği tarihi olayların geçtiğı yerdir. Çeşmeler, kızını kaybeden bir babanın derdini anlattığı, ağıtlar yaktığı yerdir. Ormanlar, meyve bahçeleri, türlü çiçekler, ağaçlar şair için şifa kaynağı gibidir. Şair için rüzgâr, duman, sis Anadolu coğrafyasında olduğu zaman anlam kazanır. Anadolu'daki mevsimlerden ilkbahar ve yaz, şaire adeta mutluluk; sonbahar, hüznü verir; kış mevsimi ise tabiatla hareketsizliğe işaret eder. Uşaklı'nın şiirlerinde gün genellikle akşamdır, bu onun memuriyet hayatından kaynaklanır; çünkü şair, mesai bitiminde Anadolu'yu gözlemleme fırsatı elde eder. Anadolu'da türküler, halkın dilinden düşürmediğı, duygu dünyasını yansıtan halk edebiyatına ait ürünlerdir. Efsane ise, şairin kızı için şiirini kaleme aldığı mekânda anlatılagelen Sarıkız Efsanesi'ne dayanır.

ANADOLU İNSANI

Anadolu insanı, mert, çalışkan, dürüst, toprağına bağı, vefalı, konuksever gibi birçok özelliğı içinde barındırmanın yanı sıra çilekeş ve dertlidir de. Anadolu insanı, kendini seveni sevmekle yetinmez, kendini sevmeyeni de insan olduğu için sever; yüreğı, merhamet ve sevgi doludur. Anadolu insanı, vatanına ve vatanının her bir karış toprağına bağıdır. Anadolu insanı, toprağına saldıran insanlardan çekinmemiş, korkmamış, mücadele edip toprağını korumuş, ayakta kalmayı başarabilmiştir. İsmet Zeki Eyuboğlu, "Anadolu'nun toprağı insan kokar, bitkisi insan diye yeşerir, kuşu insan diye öter, göğü insan mavisine bürünür gider."² demiştir. Yani, Anadolu'da insan kavramı oldukça büyük önem taşır. Anadolu insanının özünde çok eski tarihlerde

²İsmet Zeki Eyuboğlu, *Tanrı Yaratan Toprak Anadolu*, (İstanbul: Derin Yayınları, Eylül 2007), 19.

yaşamış insanların izlerini görmek mümkündür, öz aynıdır, özden yana herhangi bir başkalaşım olmamıştır, oluşan farklılıklar genelde yüzeyde kalmıştır.

Ömer Bedrettin Uşaklı'nın şiirlerinde Anadolu insanı, Anadolu toprakları için nice mücadeleler vermiş başarılı komutanları, Türk askerleri ve onun yavrusu, Ege'deki efeler doğrultusunda kahramanlıklarıyla yer alır. Anadolu'da halk, köylüler, çobanlar ve onların çocuklarından oluşur. Anadolu insanı, yaşadığı tertemiz sevgileriyle; toprağıyla haşır neşir olup tarlalarında çalışmalarıyla ön plana çıkar. Maddi güçlükler içinde yaşayan bu insanlar, aza kanaat eder ve kaderlerine boyun eğer; fakat çalışmaktan, emek vermekten asla vazgeçmezler. Anadolu insanı, yeri gelir doğduğu, büyüdüğü yerden başka yerlere göç eder ya da göç etmek zorunda kalır ve gurbeti iliklerine kadar yaşar, bu yüzden Anadolu insanının hüznü eksik olmaz.

BİRİNCİ BÖLÜM

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK ŞİİRİNE KISA BİR BAKIŞ

17. yüzyılda duraklama dönemine giren ve birçok yönden olumsuz bir hâl almaya başlayan Osmanlı Devleti, birkaç yüzyıl içinde dağılma tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır. Fransız İhtilali ile dünyada milliyetçilik akımı yayılmış, bu durum çok uluslu yapıya sahip olan Osmanlı Devleti'ni de etkilemiştir. Osmanlı Devleti'nin parçalanmasından endişe duyulmuş, buna engel olmak için devlet görevlileri ve ilim sahibi birçok insan tarafından bazı fikirler ileri sürülmüş ve desteklenmiştir. Yusuf Akçura, Osmanlı'nın yüzünü Batı'ya dönmesiyle birlikte hem devleti dağılmaktan kurtarmak hem de güç kazanmak niyetiyle bazı ideolojik yollara başvurulduğunu belirtmiştir. Bunların başlıcaları: Osmanlıcılık, İslamcılık ve Türkçülük'tür.³

Osmanlı Devletinde ortaya çıkan fikirlerden ilki, halkı bir bayrak altında toplamaya çalışan Osmanlıcılık'tır. Bu fikre devletin bünyesinde yaşayan gayrimüslim halk sıcak bakmamış ve bu fikir giderek etkisini yitirmeye başlamıştır. 2. Abdülhamid Han'ın desteklediği, kısa sürede geniş bir alanda etkisini gösteren İslamcılık, devletin gündeminde yer almıştır. Bu fikir, İstiklal Marşı'nın şairi Mehmet Âkif Ersoy tarafından güçlü bir biçimde temsil edilmiştir. Balkan Savaşları'nın ardından Türkçülük fikri önem kazanmaya başlamıştır. Türkçülük, diğer ideolojilerden farklı olarak ilkin edebiyatta, ardından siyasette sesini duyurmuştur. Türkçülük, 2. Meşrutiyet'in ilanıyla daha da etkin bir hâle gelmiştir. Osmanlı Devleti, savaşlarda Türk gücünden faydalanmıştır. Türkçülük kavramı, çoğu aydına göre kendine dönüşü yansıtmıştır.

1908'den sonra milliyetçilik hareketi, çeşitli yayın organları, dernekler oluşturularak desteklenmeye başlanmıştır. İlk dernek, *Türk Derneği*'dir. Bu derneğin yerine 1911'de *Türk Yurdu Derneği* kurulmuştur. *Türk Yurdu*'nun yerini de *Türk Ocağı*

³Yusuf Akçura, *Üç Tarz-ı Siyâset*, 2. Basım, (İstanbul: Ötüken Yayınları, Kasım 2015), s. 15.

almıştır. 1913'te *Halka Doğru* dergisi çıkarılmıştır.⁴ 1911'de Genç Kalemler dergisinde çeşitli yazıları yayımlanan Ziya Gökalp, Türkçülüğün babası olarak nitelendirilir. Gökalp, millî bir edebiyatın vücuda gelmesinde önyak olmuştur. Gökalp, Turancı zihniyete sahip olmasına rağmen, bazen bu uzak hedeftense kendi ülkesinin menfaatini düşünüp ülkesi için çeşitli olumsuz durumlar karşısında daha yakın bir hedefin gerekliliğini görmüştür. Ziya Gökalp, şiirlerde içerik ve şekil yönünden millî olmayı, ulusal olana yönelmeyi arzu etmiştir. Gökalp, *Türkçülüğün Esasları* isimli kitabında, sade lisanın aruza pek uymadığı için hece vezninin kullanılmasının tercih edilmesi fikrini ileri sürmüştür.⁵ Yeni Lisan makalesinde Ömer Seyfettin, millî bir edebiyatın oluşması için millî bir dile ihtiyaç duyulduğundan bahsetmiştir. Dil konusu üzerine çeşitli fikirler öne sürmüştür. Özellikle dilde sadeliğe nasıl ulaşılabileceği gündemde yer almıştır. Edebiyat dilinin yabancı kaynaklı kelimelerle yüklü olduğuna dikkat çekip Servet-i Fünûn ve Fecr-i Âti mensuplarını eleştirmiştir. *Genç Kalemler*'e mensup sanatçılar, Arapça ve Farsça tamlamaların kullanılmaması, İstanbul Türkçesinin dikkate alınması, dile yerleşmiş olan Arapça kelimelerin kalması, Türk Lehçeleri de olsa bu lehçelerden kelime alınmaması gibi fikirleri öne sürüp bu doğrultuda hareket etmeye çalışmışlardır. Balkan Savaşlarından dolayı *Genç Kalemler Dergisi* kapanmış, sanatçılar edebî fikirlerini *Türk Yurdu* başta olmak üzere başka dergilerde yazmaya devam etmişlerdir. 1917'de *Şairler Derneği* kurulmuş ve sanat anlayışlarına müdahale edilmeksizin hece vezni ve konuşma dilinin kullanılması hususunda karara varılmıştır. Millî Edebiyat sanatçıları, özellikle üç hususta taviz vermemeye çalışmışlardır. Bunların ilki, vezinde hecenin kullanılması; ikincisi, sade Türkçe ve üçüncüsü ise memleketle ilgili olan durumlara yöneliştir. Kurtuluş Savaşı ile verilen mücadeleler sonrasında yeni bir devlet, yeni bir düzenin oluşması sırasında yaşananlar, yazar ve şairleri de etkilemiştir. Sanatçılar, eserlerinde özellikle memleket meselelerine değinmiş, memlekete ve halka yönelmeler başlamıştır. Millî Edebiyat Dönemi, sonradan hayat bulacak Türk Devleti'nin diline, kültür ve edebî çalışmalarına temel olmuştur, gözler Anadolu'ya yönelmiştir.

Cumhuriyetin ilanının ardından Türk edebiyatında sanatçılar, yaşadıkları toplumun ideolojileri doğrultusunda ya da onlardan bağımsız kalarak, fakat ortak

⁴Kenan Akyüz, *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri*, 5. bs., (İstanbul: İnkılap Yayınları, Tarih yok), 166.

⁵Ziya Gökalp, *Türkçülüğün Esasları*, (İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1976), 135.

gayede memlekete yüzlerini dönmüşlerdir. Mehmet Kaplan’a göre, Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı üzerinde tesiri olan iki ana unsur, halkçılık ve gerçekçilik olmuştur.⁶

Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında Yahya Kemal Beyatlı ve Ahmet Haşim çevresinde birçok sanatçı toplanmıştır. Var olan dili mükemmel bir şekilde sanatına yansıtan Yahya Kemal, eserleriyle dikkat çekmiştir. Beyatlı, *Kendi Gök Kubbemiz*’de bir araya getirilen şiirlerinde dış yapı ve iç yapı unsurlarını en sağlam mısra ile oluşturup Türkçenin sadeliğini yakalamıştır.⁷ “Beyaz Türkçe” diye ifade edilen şiirin dilini kurmuştur.⁸ Yahya Kemal Beyatlı, *Ok* manzumesi dışında tüm şiirlerini aruzla kaleme almış, fakat hece veznini aşağı görmemiştir, hece vezninin rağbet gördüğü ilk dönemde hece ölçüsünü kullanmayı düşünmüştür. Şairin bu durumu kanıtlayan; ancak bitiremediği iki manzumesi bulunmaktadır:

“Dün akşam dinledim genç bir uşaktan

Budin zindanının türkülerini,

beyti ve

Birden bağırdı hür Anadolu

Ya devlet başa, ya kuzgun leşe.”⁹

Yahya Kemal Beyatlı, düşünceleriyle millî tarih, üzerinde yaşanan toprak ve halk arasında ilgiye dikkat çekip her milletin kendini yansıtan klasiklerinin olmasının lazım geldiğini dile getirip tüm bu yönleri ve sanat eserleriyle takip edilir duruma gelmiştir. Beyatlı, aynı zamanda “vatan, tarih, millet” unsurların sanata yansımaları, bunu yaparken Türkçenin kullanılması ile geçmiş ve bugün arasında bağlantı kurup ileriye yönelmesine dikkat çekmiş ve bu konuda örnek olmuştur.¹⁰ Yahya Kemal Beyatlı *Üç Tepe* makalesiyle yeni Türk edebiyatını Namık Kemal, Abdülhak Hamit Tarhan ve Servet-i Fünûn nesilleriyle Çamlıca ve Tepebaşı’nın çevresinde toplamış, Kurtuluş Savaşı’nın verdiği cesaretle yeni Türk edebiyatının Metris Tepe’den vatanın her yanına ve kendi benliğimize sirayet ettiğini belirtmiştir.¹¹ Yahya Kemal Beyatlı’ya göre, bir millet hakkında bilgi sahibi olmak için tarih ve coğrafya kitapları başlı başına yeterli

⁶Mehmet Kaplan, *Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar II*, 5. bs., (İstanbul: Dergâh Yayınları, 2002), 318.

⁷Rauf Mutluay, *50 Yılın Türk Edebiyatı*, 2. bs., (İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları, 1973), 161.

⁸Ali İhsan Kolcu, *Cumhuriyet Devri Edebiyatı 1 Şiir*, (Erzurum: Salkımsöğüt Yayınevi, Haziran 2008), 15.

⁹Ahmet Hamdi Tanpınar, *Yahya Kemal*, 3. bs., (İstanbul: Dergâh Yayınları, 1995), 28.

¹⁰İnci Enginün, *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*, 2. bs., (İstanbul: Dergâh Yayınları, Aralık 2001), 28.

¹¹Ahmet Hamdi Tanpınar, *Yahya Kemal*, 3. bs., (İstanbul: Dergâh Yayınları, 1995), 44.

olmayıp o ulusa ait edebiyat kaynaklarına da başvurmak gerekir.¹² Yine Yahya Kemal'e göre, edebiyat, ait olduğu ülkeyi coğrafyayı yansıtmalıdır. Türklerin de bu anlayış doğrultusunda kendi memleketlerini edebiyat ortamında merkeze alması lazım gelir. Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı sanatçılarının özellikle ilk nesli, Yahya Kemal Beyatlı'nın bu görüşlerinin etkisiyle Anadolu ve Anadolu insanını, onların yaşam şeklini, kendilerine ait folklorik unsurlarını özellikle şiirde başarılı bir biçimde işlemişlerdir.¹³

Cumhuriyet Dönemi Türk edebiyatında birçok sanat anlayışı ortaya çıkmıştır. Bunlardan ilki, Anadolu'nun “manifestosunu” hazırladığı kabul edilen Faruk Nafiz Çamlıbel'in öncü olması ile Cumhuriyet dönemi içerisinde değerlendirilebilecek Beş Hececilerdir. Birinci Dünya Harbi ve Kurtuluş Savaşı dönemlerinde Türk edebiyatındaki yerini alan Beş Hececiler, millî edebiyatçıların sanat anlayışının etkisinde kalarak dilde süssüz, yapmacıksız, sade bir dil kullanıp yönlerini memlekete dönmüşlerdir. Beş Hececiler, eserlerini önceden aruzla yazarken sonradan hece ölçüsüne yönelmiş ve özellikle halk edebiyatını temel almış, lakin dörtlükle yazmayıp biçimsel olarak yeni yeni yollar denemişlerdir. Beş Hececiler, şiirlerinde ana tema olarak genellikle yurdu, yurt güzelliklerini, savaşlarda büyük başarılar sağlamış kahraman komutanları ve Türk askerlerini işlemişlerdir.

Yedi Meşaleciler, 1928 yılında bir araya gelmiş sanatçılardan müteşekkildir. Türk edebiyatında uzun süren tartışmalara konu olan “Sanat, sanat için mi; yoksa sanat toplum için mi?” düşüncesinden ilkinin tercih etmeyi uygun bulmuşlardır. Yedi Meşaleciler, edebiyatta daha önce işlenmiş konuları genişletmeyi düşünmüşler, yeniliği kendilerine gaye edinip Millî Edebiyat sanatçılarının ve Hecenin Beş şairinin sanat anlayışlarını eleştirmişlerdir. Şiirde hissiyattan çok gözlemi ön plana çıkarmaya çalışmışlardır. Yedi Meşaleciler de Beş Hececiler gibi yurt sevgisini konu olarak şiirlerinde işlemeyi denemişlerdir.

Edebiyatımıza yeni bir soluk getiremeden dağılan Yedi Meşaleciler'den sonra millî romantik açılım başlığı altında anabileceğimiz sanatçılara geçebiliriz. Bu başlık altında yer alan sanatçılar, Ziya Gökalp, Yahya Kemal Beyatlı, Mehmet Emin Yurdakul

¹²Yahya Kemal Beyatlı, *Edebiyata Dair*, 10. bs., (İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, 2015), 74.

¹³Ahmet Fikret Kılıç, “Sabahattin Eyüboğlu'nun Halk Kültürü ve Sanat Eserlerine Yaklaşımı”, *Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, S. 12, (2005): 256.

gibi üstatlardan hareketle toplumun millî şuurunu bütün hâle getirmek hedefine ve özellikle dil bilincine sahip olmaya çalışmışlardır. Ömer Bedrettin Uşaklı, Zeki Ömer Defne, Şukûfe Nihal Başar, Halide Nusret Zorlutuna, Ahmet Kutsi Tecer, Arif Nihat Asya, İbrahim Alâettin Gövsa, Orhan Şaik Gökyay, Bedri Rahmi Eyüboğlu, Cahit Külebi... gibi isimler millî romantik açılım içerisinde değerlendirilebilir. Millî romantik açılım başlığı altında değerlendirilebilecek sanatçıların eserlerinin kaynağı, büyük oranda halk edebiyatına, Millî Edebiyata ve Beş Hececiler'e dayanır. Sanatçıların ideolojileri farklıdır, fakat Anadolu'yu birçok yönden ele almışlardır. Millî romantik açılım doğrultusunda eser veren sanatçılar, hece ölçüsü ile Anadolu'cu bir tavır sergilemişlerdir.¹⁴

Özellikle II. Meşrutiyet'in ilanının ardından çoğu sanatçı yüzünü memleket insanına ve coğrafyasına, halka, tarihe dönüp öncesinde modernleşmenin de etkisiyle oluşan tüm değişimleri eserlerinde işlemişlerdir. Cumhuriyetten sonraki dönemde ortaya çıkan türlü gelişmeler, şiirlere ve diğer edebî türlere yansımıştır. Yeni bir edebiyat dili de oraya çıkmıştır ki bu hadiseler, içinde bulundukları dönemin birer yansıtıcı konumunda olmuştur.¹⁵ Savaşlardan galibiyetler elde edilmiş, vatan kurtarıldıktan sonra, memleketin ekonomik ferahını yükseltmek amaçlanmıştır. Bu sebeple Anadolu'ya ilgi artmıştır. Edebiyatta konu genellikle memleket, şekil bakımından halk edebiyatına ait unsurlar, dil olarak konuşulan dil, özellikle halk diline yönelişin yanı sıra lirik ve daha çok öğretici şiirler yer almıştır. Anadolu insanı ve tabiatı ön plana çıkmış, kahramanlıklardan övgü ve gururla bahsedilmiş, kötü ekonomiye karşı önlemler alınması hususunda fikirler öne sürülmüştür.¹⁶ Eski hececileri takip eden sanatçılar, hece ölçüsü ile doğaya yönelik şiirler yazmışlardır. Şiirinde dağ, ova, deniz, ırmak, yayla, çağlayan, orman gibi unsurları, memleket sevgisi doğrultusunda işlemişlerdir.¹⁷

Toplumcu-gerçekçi anlayışa sahip sanatçılar ölçü olarak serbest ölçüyü kullanmışlar, şiirde şekil bakımından çok farklı yapıda mısralar oluşturmuşlardır. Bu durum Mayakovski'nin etkisiyle şiirimize yansımıştır. Toplumcu-gerçekçi sanatçılar, ortak bir ideoloji etrafında toplanmışlardır. Dünyada meydana gelen bazı savaş ve

¹⁴İbrahim Kıbrıs, *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*, 2. bs., (Ankara: Anı Yayıncılık, Ağustos 2004), 56.

¹⁵Şerif Aktaş, *Şiir Tahli Teori-Uygulama*, (Ankara: Akçağ Yayınları, 2009), 242.

¹⁶İnci Enginün, *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*, 2. bs., (İstanbul: Dergâh Yayınları, Aralık 2001), 34.

¹⁷Şükran Kurdakul, *Çağdaş Türk Edebiyatı 3, Cumhuriyet Dönemi 1 Şiir*, Geliştirilmiş 2. bs., (İstanbul: Bilgi Yayınevi, Şubat 1992), 47.

olaylar, her alana, farklı ideolojilere sahip her insana etki ettiği gibi edebiyatta sanatçılar üzerinde de belirli ölçülerde etkiler bırakmış ve bu durum sanatçıların kalemine yansımıştır. Toplumcu-gerçekçiler, 1. Dünya Harbi'nden ve Rusya'da meydana gelen Ekim İhtilali'nin dünya üzerinde oluşturdıkları etkilerden yola çıkarak sanat anlayışlarına yön vermişlerdir. Toplumcu-gerçekçiler, “sanatın toplum için olduğu” görüşüyle hareket etmişlerdir. Eserlerinde halkçı, köycü ve hümanist düşünceye dayalı oldukları aşikârdır. Bu sanatçılar, Marksist ve materyalist görüşle eserlerinde özellikle üretim ilişkilerine değinerek şiirlerini oluşturmuşlardır.

Eskiye tamamen ortadan kaldırıp yeni bir şiir anlayışı oluşturmaya çalışan, ölçü ve kafiyeyle karşı, her konunun şiire girebileceğini dile getiren Garipçiler, Cumhuriyetin kurulmasından sonraki ilk senelerde bilinçli veya bilinçsizce hareket etmişler, hayata ve sanata farklı açıdan bakmayı denemişlerdir. Garipçiler, günlük hayat ve ihtirasların şiirde yer almasını, olağanüstü durumlarınsa dikkate değer olmadığını savunup alay konusu etmişlerdir.

Anlamsızlığı ön planda tutan II. Yeniciler, yararlandıkları kaynaklar, dünyaya bakış açıları, yaşam tarzları ve birçok bakımdan birbirlerinden farklı olmalarına rağmen, eserlerinde ortak noktalar bulunmasının fark edilişiyle aynı edebî grup içerisinde değerlendirilmişlerdir. II. Cihan Harbi'nin neticesinde oluşan olumsuz hava, sanata ve edebiyata da etki etmiştir. II. Yeniciler, bu ortamdan etkilenip sanatlarında hisleri göz ardı etmiş, anlaşılması güç, açık olmayan anlatımı, ifade tarzını benimsemişlerdir.

Saf (öz) şiir anlayışıyla eser veren sanatçılar, “Paul Valery, Stephane Mallarme” gibi Batılı sanatçılardan ve divan edebiyatındaki şiir biçimlerinden etkilenerek sanatlarını oluşturmuşlardır. Bu sanatçılar, biçime çok önem vermiş ve sanatta en mükemmel sayılabilecek yapıyı yakalamaya çalışmışlardır. Hiçbir ideolojik söylem içinde yer alamadan eserlerini oluşturmaya özen göstermiş ve okuyucuda “estetik bir haz” oluşması gayesini taşımışlardır. Şiirde Ahmet Haşim'in de sanat anlayışından yola çıkılarak şiirin anlam taşımasındansa duyulmak, hissedilmek için oluşturulması gerekliliğini öne sürmüşlerdir.

1960-1980 dönemi toplumcu-Marksist söyleme sahip sanatçılar, şiire üretim biçimi gözüyle bakmışlardır. Sanatçılar, işçilerin tarafında olmayı tercih etmişler. Bu durum edebiyatta da birçok unsurda yenilik oluşmasını sağlamıştır. Toplumcu

Marksist'ler başkaldırı, sömürü, esaret, özgürlük, ast-üst ilişkilerini (patron ve işçi gibi) anlatan konuları sloganî bir dil biçiminde ve küfürle dile getirmeyi tercih etmişlerdir.

Ulusalıcı söyleme sahip sanatçıların başında Hisarcılar gelir. Hisarcılar, I. Yeniciler'e sanat anlayışları bakımından karşı çıkmış, önce *Çınaraltı Dergisi*'nde daha sonra 1950 senesinde *Hisar Dergisi* etrafında bir araya gelip bir takım ortak unsurları dikkate alıp sanatlarına yansıtmaya çalışmışlardır. Hisarcılar, divân edebiyatını yok sayanların karşısında yer almış, yeni bir şiir oluşturulacaksa bunun divan şiiri temel alınarak yapılmasını ileri sürmüştür. Ayrıca Hisarcılar, özellikle Batı taklitçiliğine kaçılmaması gerekliliği üzerinde durmuştur. Hisarcılar için yaşayan dil büyük önem arz eder, Öz Türkçecilerin dilimize yerleşmiş birçok kelimenin sırf Arapça, Farsça olduğu için dilimizden atılmasını öngören tasfiyecilerin geçmişin hafızalardan tamamen silinmesi gerekliliğini düşünenlerin karşısında yer almışlardır. Hisarcılar, genellikle memleketçi şiir anlayışıyla eser veren sanatçıların uzantısı olarak nitelendirilirler. Hisarcılar, sanatın ideolojilerden uzak kalması gerektiğini belirtmiş, ayrıca vezin konusunda tercihi sanatçıya bırakmışlardır. Sanatçı oluşturacağı şiirine göre hece, aruz veya serbest ölçüyü tercih edebilir. Ayrıca sanatçılar, konu seçimi bakımından da özgürdürler. Hisarcılar, öncelikle sanatlarını icra etmiş, sonrasında sanat anlayışlarını edebiyat dünyasına duyurmuşlardır.

İslami söylem doğrultusunda eserlerini meydana getiren sanatçılar, 1960'lı yılların ardından edebiyat alanında daha geniş bir yer edinmeye başladılar. İslami - mistik eğilimler Mehmet Âkif Ersoy önderliğinde baş gösterir. Bu eğilimi sanatta kullanan Necip Fazıl Kısakürek'tir. Erdem Beyazıt, Cahit Zarifoğlu, Ebubekir Eroğlu, Arif Ay, Osman Sarı, Âkif İnan, Alâeddin Özdenören gibi sanatçılar, Mehmet Âkif Ersoy, Necip Fazıl Kısakürek, Sezai Karakoç ve II. Yeni'nin etkisiyle bir araya gelmişlerdir.

1980 sonrasında toplumsal konulardan uzak bireye dönük, konu bakımından bir hayli çeşitlilik arz eden felsefeye dahi el atan, genel kültür etkileşimli şiir anlayışı baş gösterir. 1980 sonrası şiirlerde, ağırlıklı olarak evrensel deneyimler, insanlık kavramı ön planda yer almakla beraber bu dönemde hareketsizliğin ve bireyselliğin ön planda olduğu bir sanat anlayışı vardır.

Sonuç olarak, bir ÷lkede meydana gelen önemli hadiseler, o ÷lkedeki edebiyata tesir edebilir. Osmanlı Devleti’ni dağılmaktan kurtarmak için ileri sür÷len fikirleri Türk edebiyatında birçok sanatçı benimsemiş, bu fikirleri eserlerine yansıtmaya çalışmıştır. Böylece Türk edebiyatında yeni gelişmeler meydana gelmiştir. Kurtuluş Harbi sonrası, Anadolu ve Anadolu insanı ön plana çıkmış ve bu iki cevhere büyük ilgi duyulmuş, Türk edebiyatında eserlerde genişçe yer verilmiştir. Cumhuriyetin ilanının ardından ise Türk edebiyatında, edebiyat toplulukları oluşmaya başlamıştır. Edebiyat sanatçılarının işledikleri konular, fikirleri, sanat anlayışları bu toplulukların oluşmasında etkili olmuştur. Şiirlerini incelediğimiz şair Ömer Bedrettin Uşaklı, bu edebiyat topluluklarından millî romantik açılıma sahip sanatçılar arasında yer almıştır. Bunun sebebi, Uşaklı’nın sanat anlayışı ve şiirlerinde Anadolucu bir tavır sergilemesidir.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK ŞİİRİNDE ANADOLU ve ANADOLU İNSANINA YÖNELİŞ

Anadolu'nun yıllarca göz ardı edilmiş olması ve bu durumun telafi edilmesi hususunda birçok yazar, düşüncelerini ifade etmeye çalışmıştır. Anadolu'nun çağın gerisinde kalmış olmasının başlıca nedenlerinden biri olarak aydınların Anadolu'ya karşı hem hissî hem de fikrî olarak kayıtsız kalmış olmaları ileri sürülür. Anadolu'daki kuvvetlerimizin farkında olmadığımızdan dertlerimize derman bulamayız. Anadolu insanı, nüfusumuzun büyük bölümünü oluşturur, maddi güçlükler içinde yaşamını sürdürmeye çalışır. Mehmet Kaplan'a göre, "Anadolu'da biraz dolaşan herkes, elmasa benzeyen bu kuvvetleri fark edebilir."¹⁸

Anadolu, olumsuz birçok hadisenin bizzat şahidi olmuş, acılarını gönlünde yaşayıp dışa vurmamayı yeğlemiştir. Anadolu insanı, doğayla baş başa bırakılmış ve kaderine terk edilmiştir. Aza kanaat eden, hâlimden şikâyetlenmeyen, imkânlarının yoksunluğuna rağmen dişini tırnağına takıp çalışıp emek veren, üzerinde yaşadığı toprakları "vatani" olduğu bilincinde olan ve harplerde nice mücadeleler veren yüce ruhlu Anadolu insanıdır. Yıllarca ötelenmiş, görmezden gelinmiş, haksızlığa uğramış olmasına rağmen Anadolu insanı, metin olmuş, ayakta kalmayı başarmıştır. Nurettin Topçu'ya göre, "Anadolu'nun insanını tanımak için söylenecek ilk ve hâkim vasıf, 'dertli insan' vasfıdır."¹⁹

Dikkatlerin Anadolu'ya yönelmesinin ardından "Anadoluculuk Hareketi" ön plana çıkmıştır. "Anadoluculuğu ilk dile getiren Necip Türkçü'dür."²⁰ Hilmi Ziya Ülken, kaleme aldığı yazıları ile Anadoluculuğu desteklemiştir. Bu düşüncüyü destekleyenler, bizim kültürümüzün, tarihimizin asıl temellerinin Anadolu'nun

¹⁸Mehmet Kaplan, *Nesillerin Ruhı*, (İstanbul: Hareket Yayınları, Ocak 1967), 47.

¹⁹Nurettin Topçu, *Yarınki Türkiye*, 15. bs., (İstanbul: Dergâh Yayınları, 2017), 126.

²⁰Arif Aytekin, "Ulus-Devlet ve Küreselleşme Bağlamında İsmet Özel'in Toplum, Millet ve Vatan Tasavvuru", (Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2014), 88.

kapılarının Türklere açılmasıyla ortaya çıktığını ileri sürmüşlerdir. Anadoluocular, Turancıların ırkçı yönünü eleştirmişler, ırkçılıktansa Türk-İslam ülküsüyle hareket etmenin lazım geldiğini ve tarihî anlamda ortak bir birliğin oluşturulabileceğini iddia etmişlerdir. “Anadoluculuk akımı, Turancılık ve Kızılelma hayalciliğine hep karşı çıkmıştır.”²¹ Z. Fahri Fındıkoğlu da Anadoluçuluk düşüncesini benimseyip Gökalp’ın Kızılelma zihniyetinden ötürü onu gerçekçi davranmadığı yönünden eleştirmiştir. “Anadoluculuk akımına göre; bir ulusu yaratan ruhun işlevsel bir niteliğe dönüşebilmesi, her şeyden önce ulusal bir coğrafya ve bu coğrafya üzerinde bir kader birliğinin gereğine inanmış bir milletin var olamsı gerekir.”²² Anadoluocuların gayesi, tüm ülkeyi bir bütün hâline getirmektir. İhmal edilen, dışarı diye görülen Anadolu ve Anadolu köylüsü artık göz ardı edilmemelidir; çünkü Anadolu denilince köy akla gelir. Ümmühan Bilgin Topçu’ya göre:

*...Anadolu denilince asırlarca yok sayılan ancak bir yanda kendi kültürünü yaşatmaya devam eden köylüler ön plana çıkar. Hareketin bu insanları özellikle gündeme getirmesi bunun dışında kalanları reddettiği anlamına gelmez; yapılmak istenen kendini dışlanmış hisseden bu insanları hareketin merkezine almak ve yıllardır hedeflenen bütünleşmeyi sağlamaktır.*²³

Kurtuluş Savaşı’nın etkisiyle sanatçılar, vatan coğrafyasına daha dikkatli, daha realist bir bakışla yaklaşmışlar; Anadolu’nun birçok tarihî olaya şahitlik etmiş olması, yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin başkentinin Ankara olarak belirlenmesi gibi birçok önemli gelişme Türk edebiyatına da yansımıştır. Anadolu toprakları üzerinde meydana gelen savaşlar ve bu savaşlarda sayısız fedakârlıklarda bulunmuş olan Anadolu insanı ve onun yaşadığı coğrafya, ender hazineleri içinde barındırır. Türk edebiyatında sanatçıların Anadolu ve Anadolu insanını merkeze alarak yansıtmaları pek doğaldır.

Millî edebiyat konusu, edebiyatımızın yönünü Batı’ya çevirdiği zamanlardan beri tartışılacak önemli konulardan biri olmuştur. Millî Edebiyat sanatçıları, edebiyatın konusunun Anadolu coğrafyası ve Anadolu insanı ile halka yönelerek

²¹Aytekin, “Ulus-Devlet ve Küreselleşme Bağlamında İsmet Özel’in Toplum, Millet ve Vatan Tasavvuru”, 89.

²²Aytekin, “Ulus-Devlet ve Küreselleşme Bağlamında İsmet Özel’in Toplum, Millet ve Vatan Tasavvuru”, 90.

²³Ümmühan Bilgin Topçu, “Anadoluculuk Hareketi ve Türk Edebiyatına Etkileri”, (Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1999), 100-101.

olacağı savını ileri sürmüştür. Millî Edebiyat döneminde dil oldukça sadeleşmiş, “halka doğru” bir yol izlenmiş, halkın dertlerine, sorunlarına yaşam şartlarına yönelinmiş; mekân olarak genelde Anadolu seçilmiştir. Fakat bu dönemde aydınların Anadolu’ya, köylüye bakışı tam olarak gerçekçi olmamıştır. Anadolu, mekân olarak sürgün yeri gibi algılanmış ve Anadolu’nun insanları cahilmiş gibi tahayyül edilmiştir. Anadolu coğrafyasında yaşanan birçok savaş neticesinde Anadolu ve Anadolu insanı hakkındaki düşünceler de zaman içinde değişikliğe uğramıştır. Aydınlar, Anadolu’yu çıplak gözle gördüklerinde hayretlerini gizleyememişlerdir. Savaşlarda vatanı uğruna canla başla ülkesini kurtarmak için mücadele eden, yokluk içinde yaşamasına rağmen hâlâ şükredip çalışmaya devam eden, saf, temiz Anadolu insanı yavaş yavaş keşfedilmiş ve özellikle şiirlerde Anadolu insanına yer verilmiştir. Çeşitli gazete ve dergiler, *Anadolu* adı altında çıkarılmış, Anadolu’ya dikkat çekilerek edebiyatın İstanbul dışına çıkması sağlanmış, edebiyatımız, mekânsal olarak daha geniş bir alana yayılmıştır.

Kurtuluş Savaşı sonrası Anadolu ve türlü fedakârlıklarda bulunan Anadolu insanı, adını tarihe yazdırmayı başarmıştır. İstanbul için bu galibiyet öncesi Anadolu, sanki yabancı bir yerken, galibiyetin ardından bu yerlerin yıllarca ihmale uğramış ve kendi insanları olduğu gerçeği ile yüzleşmişlerdir. Yahya Kemal Beyatlı’nın “Üç Tepe” makalesinde belirttiği gibi, sanatçılar ülkeye artık Metristepe’den bakmaya başlamışlardır.²⁴

Şiirimizde Anadolu’nun yer alması ile “Yayla Türkçesi” kavramı karşımıza çıkmıştır. Öyle ki bu tarz şiirlerde Türk’ün yüreği gizlidir. Halk edebiyatında sıklıkla karşımıza çıkan âşıkların eserlerinde gerçek hayat hikâyeleri yer alırken, eserlerden buram buram Anadolu’nun cennet kokusu yükselmiştir.²⁵

Türk sanatçısı, Batı’yı taklit edip örnek alıp onların sanatlarına ait unsurları kendi sanatında kullandığında, dikkat çekmeyebilir ve bu durumda sanatçılara karşı olumlu düşünceler peyda olmayabilir. Türk sanatçısı, Anadolu’yu sanatına yansıtırsa, işte o zaman dikkatleri üzerine çeker ve takdirleri toplayabilir. Bir yandan Anadolu’yu tanımalı ve sonra başka ulusların karşısına kendi kimliğimizle çıkmalıyız. Fakat bu millî bir edebiyatın teşekkülü için yeterli değildir. Bir yandan da vatan bildiğimiz Anadolu’ya

²⁴Kemal H. Karpat, *Osmanlı’dan Günümüze Edebiyat ve Toplum*, çev. Onur Güneş Ayas, (İstanbul: Timaş Yayınları, 2009), 40.

²⁵Yaşar Nabi Nayır, *Şiir Sanatı*, 2. bs., (İstanbul: Varlık Yayınları, 1958), 61.

ve değerlerimize karşı içimizde hissî bir bağ bulunması lazım gelir. Böylece ulusal, kendi dilimizle ve kendi tarihimizle alakadar ürünler peyda olabilir. Ulusal özellikleri içinde barındıran edebiyat vücuda geldiğinde uluslararası alanda da yer edinilebilir. Türk edebiyatında oluşturulan şiirlerde genellikle lirik ve didaktik unsurlar fazlaca yer almıştır. Amaç, edebî alanda eser vermekten çok Anadolu Türkü'nün türlü güzelliklerini gün yüzüne çıkarmak olabilir.

Suut Kemal Yetkin'e göre, edebiyatçılar, eserlerini oluştururken başka memleketlerden değil, kendi öz kaynaklarından faydalanmalıdır. Yabancı kaynaklardan beslenerek oluşturulmuş sanat eseri uzun ömürlü olmaz. Kalıcı olmak, halka yönelip halk içerisindeki unsurları şiirde veya diğer türlerde özümseyerek kullanıp kaliteli ürünler vererek sağlanabilir. Başka milletlerin topraklarında değil kendi toprağımızda, kendi coğrafyamızda var olan güzellikler, bu topraklar üzerinde yaşayan her türlü sevinç ve üzüntüleri paylaşan kendi insanımızda var olan özellikleri sanatımıza yansıtarak ulusal bir edebiyat oluşturabiliriz.²⁶

Diğer ülkelerin kendilerine özgü edebiyatları nasıl varsa bizim de kendimizi yansıtan bir edebiyatımızın olması lazımdır. Şairler, memlekete dair ne var ise şiirlerinde yer vermelidir. Üzerinde yaşadığımız coğrafya, doğusundan batısına, kuzeyinden güneyine kadar her karış toprağımız sadece sınırlarımızı temsil etmez. Geçmişten bugüne milletimizi birbirine bağlayan tarih de ortak kaderi paylaştığımız yerdir. Bu yerleri dipdiri ayakta tutacak olan alanlardan biri de edebiyattır. "...Ali Canip Yöntem, genç şairlerin –dünya edebiyatlarında görüldüğü gibi- millî hayata dair mevzuları şiirleştirmesini ister."²⁷

Bir milletin teşekkülü için ortak değerleri içinde barındırıyor olması gerekir. Bu ortak değerler, dilden sanata, manevi unsurlardan gelenek göreneklere kadar her alanı kapsar. İnsanları bir arada yaşamaya iten ortak özellikleridir, bu fiziksel açıdan ortaya çıkan bir durum değil, ruhsal açıdan meydana gelen doğal bir süreçtir. Ziya Gökalp'a göre: "Millet, lisanca, dince, ahlâkça ve bediiyatça müşterek olan, yani aynı terbiyeyi almış fertlerden mürekkep bulunan bir zümredir."²⁸ Halka yönelebilmek için onlarla

²⁶İnci Enginün, *Ömer Bedrettin Uşaklı- Bütün Eserleri*, (Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu TDK Yayınları, 1988), 178.

²⁷Adem Can, *Cumhuriyet Devri Şiir Poetikası -Dergâh'tan Büyük Doğu'ya-*, (Ankara: Kurgan Edebiyat Yayınları, 2012), 62.

²⁸Ziya Gökalp, *Türkçülüğün Esasları*, (İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1976), 18.

aynı alanları paylaşmak, onların içlerinde barındırdıkları kültürel değerleri idrak etmek gerekir. Bunun gerçekleşebilmesi için Türkçü gençlere vazife düşmektedir. Bu gençler, Anadolu'nun en ücra köşelerine kadar eğitimi götürmelidirler. İleri yaşlardaki adeta kültür mirasımıza sahip insanlarsa farklı şehirlere gidebilir. “Osmanlı güzideleri, ancak tamamıyla halk harsını aldıktan sonradır ki millî güzidler mahiyetini alacaktır.”²⁹

Cumhuriyetin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk, bağımsızlığın sosyal alandan ekonomik alana birçok yerde gerçekleşmesini; yeni düzenin de halk iradesiyle tamam olacağını tahmin ettiği için bu iradenin Anadolu'da bulunması hasebiyle tüm bu unsurlar göz önüne alınarak hareket edildiği takdirde devletin daha da güçlü bir hâle geleceği, millî birlik ve beraberliğin sağlanacağını belirtmiştir.³⁰ Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı sanatçıları da bu düşünceye hizmet etmek amacıyla Anadolu'yu sanatlarına taşımışlardır.

Cumhuriyetin ilanının ardından halka yönelme hareketiyle ve halkın bilinçlendirilmesi düşüncesiyle Anadolu'nun birçok yerinde kadın öğretmenler görev almıştır. Böylece, hem millî değerlerin hem de yeni düzenin getirileri yayılmaya çalışılmıştır.³¹

Türk edebiyatındaki sanatçılar, şiirlerinde memleketi; yani Anadolu'yu, farklı isimler kullanarak işler. Memleket, bazen yurt, vatan, el, diyar, sıla gibi kelimelerle ifade edilirken; bazen dar kapsamda oda, ev, sokak, mahalle, köy, kasaba, şehir; bazen de geniş kapsamda ülkenin tamamını karşılamak için kullanılır. Memleket için Türkiye, Anadolu, İstanbul, Erzurum, Kızıllırmak... kullanılabildiği gibi memleketi Turan diye de ifade edenler vardır; bu, farklı bakış açılarının bir neticesi olarak ortaya çıkan bir durumdur. Anadolu, şiirlerde doğası, coğrafi bölgeleri, şehirleri, ilçeleri, köyleri, kasabaları, yeryüzü şekilleri, insanların barındırdıkları özellikleri ve tarihî olayları konu olarak işlenmiştir.³² Vatan, üzerinde aynı kaderi paylaşmış dili, geleneği, göreneği, benzer özellikler içeren yer olması hasebiyle ve milletlerin geçmişte olduğu gibi bugün de ayakta kalmalarını sağlayan, ondan güç aldıkları ve ona bağlı oldukları sürece de

²⁹Gökalp, *Türkçülüğün Esasları*, 46.

³⁰Mehmet Narlı, *Şiir ve Mekân, Cumhuriyet Dönemi (1920-1950), Türk Şiirinde Şiir- Mekân İlişkisi*, (Ankara: Hece Yayınları, 2007), 314.

³¹Betül Coşkun, “Halide Nusret Zorlutuna Hayatı-Sanatı-Eserleri-Fikirleri”, (Doktora Tezi, İstanbul Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 2010), 30.

³²İsmail Çetişli, *Metin Tahlillerine Giriş / 1 -Şiir-*, 3. bs., (Ankara: Akçağ Yayınları, 2004), 246.

varlıklarını muhafaza edecekleri yerdir; bu yer Anadolu'dur.³³ Anadolu, bin bir güzelliği içinde barındıran mekân olmanın da ötesinde medeniyetlerin beşiği olarak da önem teşkil eder. Anadolu, sadece bizim tarihimizden izleri ihtiva eden bir coğrafya değildir; çeşitli milletlere, farklı kültürlerle de kucak açmış bir maziye sahiptir. Anadolu, özellikle Atatürk döneminde, coğrafi bir mekân, kendisine âşık olunan sevgili, ana, ata veya atalarımızdan bizlere armağan edilen yeri karşılayacak biçimde şiirimizde yer almıştır. Ayrıca Anadolu, kutsal mekânlara da benzetilmiştir.³⁴ Bizlerin vatan diye telakki ettiğimiz yer Anadolu'dur, Anadolu toprağı kültürümüzün temel noktasıdır. Bu topraklar, İslamiyet ve Türklüğün bir bütün hâlinde milletimizin oluştuğu, o millî değerlerimizin varlığını koruduğu Anadolu'dur.³⁵ Bazı araştırmacılara göre, Anadolu köydür, İstanbul'un sınırları dışında bulunan her yeri taşra / dışarı olarak görmesine eleştirel yaklaşan insanlar, Anadolu'yu ön plana çıkarmak istemişlerdir. İstanbul Anadolu'dan habersizdir ve Anadolu'yu umursamaz, köylüler tarlada çalışarak tüm yurdun besin kaynağını karşılayorken, köylülerin maddi sıkıntılar çekmesi gibi olumsuz durumların sebebi bu kaderine terk edilmiştir.

Türk şiirinde Anadolu'ya yer verilmesi Cumhuriyet döneminden önce gerçekleşmiştir. Millî Edebiyat döneminde sanatçılar, şiirlerinde Anadolu'yu konu edinmişlerdir. Bu sanatçıların başında halkın değerlerine önem verip onların dili ile *Türkçe Şiirler*'i yazan Mehmet Emin Yurdakul gelir. Yurdakul, *Anadolu*³⁶ şiirinde Anadolu'nun doğasına değindikten sonra Anadolu'daki olumsuz şartları dikkatlere sunmuştur.³⁷ Yurdakul, *Anadolu* şiirine, Anadolu topraklarında yürürken gözlemlediği doğayı tasvirle başlamıştır. Şair, daha sonra bir kadınla karşılaşmıştır. Bu yüzü gülmeyen, elleri çalışmaktan nasır tutmuş, kıyafetinden maddi zorluklar yaşadığı anlaşılan, malı mülkü olmayan, eşini vatan için askere yolcu edip onun şehit haberini almış olan çilekeş Anadolu kadınıdır. Anadolu kadını, İstanbul'un kendilerine ilgisiz oluşundan şikâyetçidir. Şair bu durum karşısında Anadolu kadınının yüce yönlerine değinmiş, onun iyi bir anne olup iyi evlatlar yetiştirdiği, temiz duygular aşıladığı, vatan sevgisini ektiği, merhamet duygularını hat safhada yaşadığını dile getirmiştir. Şair,

³³Eylem Saltık, "Atatürk Dönemi (1923-1938) Türk Şiirinde 'Anadolu'", (Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010), 31.

³⁴Saltık, "Atatürk Dönemi (1923-1938) Türk Şiirinde 'Anadolu' ", 50-58.

³⁵Ümmühan Bilgin Topçu, "Anadoluculuk Hareketi ve Türk Edebiyatına Etkileri", (Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1999), 64.

³⁶Mehmet Emin Yurdakul, *Türk Sazı*, (İstanbul: Atlas Kitabevi, 1979), 45-48.

³⁷Şerif Aktaş, *Yenileşme Dönemi Türk Şiiri ve Antolojisi I*, (Ankara: Akçağ Yayınları, 1996), 145.

sonraki dizelerde Anadolu'yu “vatan” olarak, “Türklüğün otağı” olarak ifade etmiş, Anadolu'daki olumsuz şartlar ve yoklukla şiirine devam etmiş ve son olarak Anadolu'nun bu durumunda onu şiirlere konu etmeyenlerden, ondan uzak kalanlardan, ona yardım eli uzatmayanlardan ötürü serzenişte bulunmuştur.

Türkçülüğün babası diye anılan, ilk önce Turancılık ülküsüyle düşüncelerini kaleme alıp sonra Türkiyeciliğe doğru uzanan, hayatında sesine sahip çıkan ve yaşadığı dönem, ardından sonraki kuşakları fikirleriyle tesir altına alan Gökalp'ın *Yeni Hayat*'taki şiirlerinde Anadolu, vatan, köylüler, Türklük, şehirler yer alırken; Gökalp, dil konusunda da hassasiyetlerine vurgu yaparak kullanılan Türkçeye dikkatleri çekmeyi başarmış önemli düşünce ve sanat adamıdır. Ziya Gökalp, köylü şiirleri vasıtasıyla manevi değerlerin de eşliği ile taşrada yaşayan insanlarımızı ahlak ve düşünce bakımından zenginleştirmek için çabalamıştır.³⁸

Ziya Gökalp, *Köy*³⁹ adlı şiirinde, Türk insanına seslenerek köyde insanların ağa, bey boyunduruğu altında kalmadan rahat yaşamasına, köyde bu vatan için nice askerlerin yetiştiğine, onların kahramanlıklarına, özellikle Çanakkale Savaşı'na dikkatleri çekmiştir. Köyde imam, öğretmen gibi meslek erbabının olmamasına rağmen köylünün okuma yazmayı da öğrenebildiğini, fakat onları her açıdan geliştirmek için atılacak adımlarla ülkemizin sınırlarının da güvende tutulabileceğine işaret etmiş, köylünün üzerindeki ağır vergilerin artık köylüyü bunalttığı gerekçesiyle kaldırılmasını ifade etmiştir.

Faruk Nafiz Çamlıbel, Anadolu'nun birçok şehrini, köyünü görmüş, yaşadığı dönemde Batı etkisiyle sanatlarını icra etmeye çalışanların aksine “memleket” ifadesini dilinden düşürmemiş, dikkatleri Anadolu ve Anadolu insanına yöneltmeye çalışmıştır. Hulusi Geçgel'e göre, Çamlıbel, *Sanat*⁴⁰ şiiriyle, “Anadolu'nun manifestosunu” yazmıştır.⁴¹ Çamlıbel, bu şiiri ile yanlış Batılılaşmayla kendi benliğinden uzaklaşmış bir biçimde sanatını oluşturmaya çalışanları eleştirmiştir. Şair, iki farklı kültürü karşılaştırmıştır: Bunlardan biri yanlış Batılılaşma iken, diğeri halkın bağrından çıkmış Türk kültürüdür. İki kültür arasındaki zıt durumları gözler önüne serdikten sonra,

³⁸Aktaş, *Yenileşme Dönemi Türk Şiiri ve Antolojisi I*, 157.

³⁹Ziya Gökalp, *Yeni Hayat*, (İstanbul: İkbâl Kitabevi, 1941), 14.

⁴⁰Nihad Sami Banarlı, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, Cilt 2, (Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2001), 1220-1221.

⁴¹Hulusi Geçgel, *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*, Geliştirilmiş 3. bs., (Ankara: Anı Yayıncılık, 2011), 13.

Anadolu'nun yazılmamış bir destan olduğuna vurgu yaparak Anadolu'nun hak ettiği değeri görmediğine değinmiştir. Bu şiir, Kurtuluş Savaşı'nın kazanılmasının ardında bulunan kuvvetin Anadolu'da bulunduğu işaret etmiştir.

Sonuç olarak şunları söyleyebiliriz, Anadolu ve Anadolu insanı yıllarca görmezden gelinmiş, deyim yerindeyse ötekileştirilmiştir. Anadolu, nice savaflara ev sahipliği yapmış; Anadolu insanı, bu savaflarda topraklarını korumak için elinden gelenin fazlasını yapmış, yüreğini ortaya koymuş ve hayatta kalabilmeyi başaramıştır. Türk şiirinde Anadolu ve Anadolu insanına yöneliş, Kurtuluş Savaşı ile başlamıştır. Aydınlar ve kalem sahipleri çeşitli yazılarıyla bu yönelişe destek vermeye çalışmıştır. Özellikle Millî Edebiyat sanatçıları, kendi topraklarına ve bu topraklar üzerinde yaşayan insanlara eserlerinde yer verip ulusallığı yakalamayı denemişlerdir. Bunların gerçekleşmesinin halka yönelmekle olduğunu ileri sürmüşlerdir. Cumhuriyetin ilanının ardından da aynı düşünce devam etmiştir. Türk edebiyatındaki eserlerde memleket, yani Anadolu, coğrafya, tabiat, öz değerleri, insanların dertleri, sevinçleri, içinde bulundukları durumlarla yerini almayı başarmıştır. Böylece Anadolu ve Anadolu insanı, hak ettiği değere kavuşmuştur. Türk şiirinde Anadolu, memleket, yurt, vatan, sıra, Türkiye gibi isimlerle de anılmış, birçok şair tarafından mısra mısra işlenmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÖMER BEDRETTİN UŞAKLI’NIN ŞİİRLERİNDE ANADOLU

Bir şairin şiirlerinin unutulmayışı, şiirinde kullandığı kelimelere bağlıdır. Şair, kelimeleri yerli yerinde kullanabilmişse, şiiri var olmaya devam hak kazanır. Bir şairin eserleri incelenerek şair hakkında bilgiler edinilebilir. Yaşar Nabi Nayır’a göre, şairin kişisel özellikleri, düşünceleri, bazen ideolojileri ister istemez şiirlerine, sanatına yansıyacaktır.⁴²

Bir eser hakkında yorum yapmadan önce o eserin vücuda geldiği dönemdeki tarihsel süreci, dönemin şartlarını göz önünde bulundurmak gerekir; ayrıca eseri inceleyerek, yazıldığı dönemin özellikleri hakkında da yorumlar yapılabilir.⁴³ Bir şiirde kişisel ne kadar çok yer alırsa alsın bu tarz şiirlerde dahi meydana geldiği dönemin özelliklerine ve içinden çıktığı topluma ait unsurlar yer alabilir ve onlara ışık tutabilir.⁴⁴

Şair Ömer Bedrettin Uşaklı’nın şiirlerini kaleme alma sebebi, millî duyguları, yaşadıkları, Anadolu ve Anadolu insanına olan sevgisidir. Ayrıca şair, kaybettiği yakınlarının ardından duyduğu üzüntüleri de kalemine yansıtmış, onlara da şiirlerinde yer verip duygu dünyasını okuyucuya yansıtmaya çalışmıştır.

Çalışmamızda şiir kitaplarını inceleyeceğimiz Ömer Bedrettin Uşaklı’nın özellikle Anadolu ve Anadolu insanını; tabiatı, yaşam koşulları, hatta tarihî geçmişi ve tarihe damga vurmuş başarılı komutanları konu edindiğine şahitlik etmiş oluruz.

Mehmet Kaplan, “Bir sanatkârı besleyen başlıca üç kaynak vardır: Şahsiyet ve hayat tecrübesi, çevresi ve kültürü.”⁴⁵ demiştir. Ömer Bedrettin Uşaklı’nın şiirlerinde bu

⁴²Yaşar Nabi Nayır, *Şiir Sanatı*, 2. bs., (İstanbul: Varlık Yayınları, 1958), 27-28.

⁴³Berna Moran, *Edebiyat Kuramları ve Eleştirisi*, (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1972), 58.

⁴⁴M. Orhan Okay, *Poetika Dersleri*, 2. Basım, (Ankara: Hece Yayınları, Aralık 2005), 211.

⁴⁵Mehmet Kaplan, *Edebiyatımızın İçinden*, 5. bs., (İstanbul: Dergâh Yayınları, 2018), 175.

üç unsuru görmek mümkündür. Yine aynı şekilde Şükrü Elçin de aynı hususlara dikkat çekmiştir: Bir edebiyat eserinin oluşmasındaki faktörler, ilk önce tabii ki eserin müellifi ve onun yaşadığı toplum, toplumdaki belli başlı özellikler, zaman dilimi ve bulunduğu mekândır.⁴⁶

Gaston Bachelard: “Ben, yalnızca kendi ülkemle ilgili şeyler üzerinde tefekkürde bulunabilirim.”⁴⁷ demiştir. Millî romantik açılımla eserler veren sanatçı Ömer Bedrettin Uşaklı, doğduğu, büyüdüğü, yaşadığı, hayatını idame ettirdiği cennet vatan Anadolu’yu ve Anadolu insanını şiirlerinde işlemiştir. Uşaklı’nın eserlerinde Anadolu’ya karşı duyarsız kalması kendisi için bir eksiklik olurdu ki onu edebiyat dünyasında tanımamıza vesile olan şiir kitapları ve edebiyatımıza dair görüşleri vücuda gelmemiş olurdu.

Cumhuriyetin ilanından sonra edebiyat dünyamızda birtakım gelişmeler olmuştur. Bunlardan bazıları, edebiyatımızın İstanbul’dan Anadolu’ya açılması, konuşma dilinin esas alınması, “mektepten memlekete” anlayışı doğrultusunda milletin ve onun tarihî geçmişinin göz önünde bulundurulmasıdır. Cumhuriyetin ilk yıllarında Anadolu’nun birçok yerinde görevleri icabı bulunan sanatçılar, Anadolu’nun tabiatı, doğası ve coğrafyası karşısında duygularını şiirlerinde dile getirmişlerdir. Bu dönem şairlerinden olan Ömer Bedrettin Uşaklı, halk edebiyatının biçimsel özellikleri ve zengin pınarlarını temiz bir Türkçe ile Anadolu’nun toprağını, Anadolu’da yaşayan insanları, hasretleri, dertleri, sevgileri ve birçok yönleri ile şiirlerinde ele almıştır.

Sabahattin Eyüboğlu’na göre, bir şairin şiirini meydana getirirken okuyucuya iletmek istediği duyguyu, gerçek anlamda ve samimi bir biçimde önce kendisi yaşamış olmalıdır. Eğer bir şair, bunun tam tersini yapıp yapmacıklığa kaçarsa okuyucu bu durumu hoş karşılamaz.⁴⁸ Ömer Bedrettin Uşaklı’nın şiirlerini okurken şairin biyografisinden izlere rastlarız. Öyle ki okuyucu, şairin şiirleri aracılığıyla bir yandan Anadolu’nun tabiatını, coğrafyasını geziyor hissine kapılır, bir yandan da şairin duygu dünyası ile hemhâl olur. Okuyucu, gurbette olan Uşaklı’nın hislerine, yakınlarını kaybettikten sonraki üzüntülerine, şiirlerini okuyarak tanıklık etmiş olur.

⁴⁶Şükrü Elçin, *Türk Edebiyatında Tabiat*, (Ankara: Atatürk Kültür ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, 1993), 3.

⁴⁷Gaston Bachelard, *Mekânın Poetikası*, 5. bs., çev. Alp Tümertekin, (İstanbul: İthaki Yayınları, 2018), 228.

⁴⁸Ahmet Fikret Kılıç, *Sabahattin Eyüboğlu ve Türk Şiiri*, (Ankara: Akçağ Yayınları, 2004), 53-54.

Suut Kemal Yetkin'e göre, sanat ve fikirler millî bir hüviyete sahip olmalıdır. Bizlere yabancı olan ve bizim kendi öz değerlerimize uymayan düşünce ve sanat, kalıcılığı yakalayamaz. Bir edebî eser, sadece kendisini oluşturan sanatçıyı temsil etmez. Edebî eser, geçmişi, yazıldığı dönemi ve ileride gelişme gösterebilecek sanat anlayışına da ışık tutabilir, bu ise uzun bir zaman diliminde meydana gelebilecek bir hadisedir.⁴⁹ Şair Ömer Bedrettin, kendi öz toprağının şiirini, güzel bir Türkçe ile anlaşılır biçimde kaleme almıştır. Ömer Bedrettin Uşaklı'nın eserlerini incelediğimizde kullandığı dil, konular, şekil özellikleri dikkate alınır; yaşadığı dönemdeki sanat anlayışını yansıttığına tanıklık etmiş oluruz. Uşaklı, Anadolu ve Anadolu insanını, yaşadıklarıyla, samimi hislerle, hece vezninin kullanım şeklini genişleterek şiirlerinde mısra mısra işlemiştir. Bu bölümde Ömer Bedrettin Uşaklı'nın şiirlerinde Anadolu'yu coğrafya ve tabiatı, mekânları, türküler, efsaneleri ile ele almaya çalışacağız.

3.1. Anadolu Coğrafyası ve Tabiat

Milletlerin üzerinde sadece tarihin yol açtığı etkiler yoktur. Coğrafyanın da milletler üzerindeki etkisi yadsınamaz derecede büyüktür. Coğrafyanın iklimi dahi insanların hem fiziksel hem de ruhsal durumlarına nüfuz eder. Mehmet Kaplan'a göre: "Milletlerin mukadderatında tarihin büyük rolü olmakla beraber coğrafyanın tesirleri de az değildir. Tarih, boşlukta cereyan etmez. Tarihi anlamak için coğrafyaya başvurmak zaruridir."⁵⁰

Cumhuriyetin ilanından sonra tarihten ziyade coğrafyaya yönelmeye başlandı. Bundan dolayı, bu dönemdeki sanatçıların eserlerinde coğrafya mühim bir yer teşkil etti ve şiirleri de daha çok lirizme kaydı. Bu dönem sanatçıları, sade Türkçeyi kullandılar ve halk edebiyatının tesiriyle eserlerini oluşturdular. Yine bu dönemde sanatçılar, gerçekçilik akımı vesilesiyle görüneni daha fazla dikkate aldılar.⁵¹

Sanatçılar, memleketin birçok farklı yerinde dünyaya gelir ve yaşarken bulundukları yerlerin özellikleri hem kendi üzerlerinde hem de sanatları üzerinde tesirli olur. Sanat eserlerinde insan ve yaşadığı coğrafya genelde olmazsa olmaz iki unsurdur. Sanatçı, üzerinde doğup yaşadığı topraklar ile duygu ve düşüncelerine şekil verebilir ve

⁴⁹Kılıç, *Sabahattin Eyüboğlu ve Türk Şiiri*, 102-103.

⁵⁰Mehmet Kaplan, *Nesillerin Ruhü*, (İstanbul: Hareket Yayınları, 1967), 118-119.

⁵¹Mehmet Kaplan, *Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar II*, 5. bs., (İstanbul: Dergâh Yayınları, 2002), 310.

buralara karşı derin sevgi ile bağlanabilir. İsmail Çetişli'ye göre: “Söz konusu mekân, sanatkâr ve toplumun tarihî süreç içindeona; onun da sanatkâr ve topluma verdikleriyle ‘vatan’laşır. Böylece memleket, kozmik âlem içinde millî bir mekân hâline gelir.”⁵²

Edebiyat eserinin ilişkide olduğu ilk çevre, kuşkusuz doğal çevredir. Modernizmle beraber insanlar doğadan uzaklaşmaya başlamıştır. Bu durum, insanların psikolojileri üzerinde olumsuz etkiler oluşmasına sebebiyet vermiştir. İnsanların, tabiata bakışları çeşitlilik gösterir; kimi ondan kaçır, kimi ona sığınır. Modern insan, genellikle tabiata zarar verir; ama hâlâ tabiata karşı sevgi besleyenler de mevcuttur. Tüm bu yaşananlar, insanların bakış açıları, değişen birçok anlayış edebiyat eserlerine de yansımıştır.

Türk edebiyatında özellikle şiirde tabiata genişçe yer verilir. Bunun, tabiatın korunması hususunda katkılar sağlayacağı söylenebilir. Dünya edebiyatını da dikkate aldığımızda şu gerçekte karşılaşabiliriz ki, tabiat, en iyi biçimde şiir ile tasvir edilebilmiştir; tabiat, sesini şiir aracılığıyla duyurabilmiştir.⁵³ Ömer Bedrettin Uşaklı'nın şiirlerinde coğrafya, sıradan bir yer değil; şairin üzerinde yaşadığı, çeşitli görevleri üstlendiği gezip görme fırsatı bulduğu Anadolu coğrafyasıdır. Şairin şiirlerinde mevzubahis ettiği dağ, deniz, göl, ırmağ...şair tarafından dikkatli bir biçimde ele alınan tabiat unsurlarıdır. Şair için tabiat, Anadolu olmuştur.

Anadolu, eşsiz doğasıyla, dört farklı mevsimiyle, jeopolitik konumuyla dikkate değer bir öneme sahiptir. Bu durum edebiyatçıların ilgisinin Anadolu coğrafyasına yönelmesini sağlamış ve sanatçılar, bu güzel coğrafyaya olan muhabbetlerini eserlerinde işlemiştir.⁵⁴

Ömer Bedrettin Uşaklı, üç şiir kitabında Anadolu tabiat ve coğrafyasına ait birçok unsura yer vermiş, deyim yerindeyse şiirleriyle Anadolu'nun türküsünü söylemiştir.

⁵²İsmail Çetişli, *Metin Tahlillerine Giriş 1 -Şiir-*, 3. bs., (Ankara: Akçağ Yayınları, 2004), 224.

⁵³Şükrü Elçin, *Türk Edebiyatında Tabiat*, (Ankara: Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, 1993), 6.

⁵⁴Eylem Saltık, “Atatürk Dönemi (1923-1938) Türk Şiirinde ‘Anadolu’ ”, (Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010), 88.

3.1.1. Denizler

Ömer Bedrettin Uşaklı'nın şiirlerinde “deniz”, özlem duyduğu yerdir. Şair, denizle ilgili şiirlerinde muhayyilesine başvurmuştur. Şairin “deniz” temalı şiirlerinde hayal ve aşk dikkat çeken diğer unsurlardır. Şair, Anadolu kırsalında görev yaptığı dönemlerde, yakınlarını kaybetmenin verdiği hüznle adeta denizlerden medet ummuş, denizlere sığınmıştır.

Ömer Bedrettin Uşaklı, *Denizde Akşam* şiirinde,

“Akşamı süzme, deniz,
Renginden gözüm yandı!
Koydaki alevden iz,
Gönlümde halkalandı!..

Sanki ufku ateşi
İnce derdimin eşi...
Ruhum, solan güneşi
Gurbetin gülü sandı!..”⁵⁵

güneş batmak üzereyken denizi seyre dalmıştır. Güneşin aksi, denize yansiyarak adeta ateş rengine bürünmüştür. Şairin bu görüntüden dolayı gözleri etkilenmiştir. Şair, ufukta beliren ateş ile kendisinde bulunan ince derdini bir tutmaktadır. Şair, güneşin rengini, “gurbetteki güle” benzetmiştir. Bu benzetme, hem renk dolayısıyla hem de şairin gurbet duygusuna vurgu yapmak istemesindendir.

Şiirin genelinde hüznün duygusu vardır. Güneşin battığını, yine bir günün geride kalacağını belirtmiştir. Şair, gurbette olduğu için zamanı, ateş gibi tahayyül etmiştir.⁵⁶

Uşaklı, *Denizde Akşam* şiiriyle Anadolu'nun tabiatını, deniz ön planda olacak biçimde tasvir etmiş ve gurbette olmanın verdiği üzüntü ile duygularını şiirine yansıtmıştır.

Ömer Bedrettin Uşaklı, *Denizle Baş Başa* şiirinde yer alan bazı mısralar ile denize vurgu yapmıştır:

⁵⁵Ömer Bedrettin Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, (İstanbul: Dergâh Yayınları, 2018), 23.

⁵⁶Mehmet Narlı, *Şiir ve Mekân, Cumhuriyet Dönemi (1920-1950) Türk Şiirinde Şiir- Mekân İlişkisi*, (Ankara: Hece Yayınları, 2007), 382.

“ ...

*Ruhum, çırpınmadan, her sabah burada
Bülbülü denizle baş başa dinler... ”⁵⁷*

Şair, Mudanya’da iken bu şiiri kaleme almıştır. Burada, Anadolu tabiatıyla baş başa kalan şair, her zaman erken vakitte bu mekâna uğramış ve ruhunu dinlendirmiştir; hem Anadolu tabiatına olan hayranlığını dile getirmiş, hem de bu tabiat karşısında duyduğu huzuru şiirine yansıtmaya çalışmıştır.

Bir Hatıra şiirinde,

“ ...

*Nerde o yüzümüze köpükler saçan deniz?..
Nerde şarkılarımın söylendiği gemiler?
Mavi sular üstünde ne anlar geçirdik biz,
O güzel yolculuğu seneler nasıl siler?..
Nerde şarkılarımın söylendiği gemiler?.. ”⁵⁸*

mısraları ile denize ve deniz üzerinde gemiyle seyahatleri esnasında geçirdiği mutlu günlere olan özlemini dile getirmiştir. Yaşadığı mutlu anılarının üzerinden yıllar geçmiş olsa bile, bu anılar şairin hafızasında tazeliğini korumuştur.

Uşaklı, *Deniz Hasreti* şiirini Artvin’de görev aldığı sırada yazmıştır. Şair, muhtemelen sıkıntılı günler geçirmektedir ve içinde bulunduğu bu durumu denizlerden uzak oluşuna bağlamış, ondan uzak, ona hasret yaşamının kendisine çok zor geldiğini anlatmıştır:

*“Gözümde bir damla su deniz olup taşıyor,
Çöllerde kalmış gibi yanıyor, yanıyorum.
Bütün gemicilerin ruhu bende yaşıyor,
Başımdaki gökleri bir deniz sayıyorum.*

*Nasıl yaşayacağım ey deniz, senden uzak?..
Yanıp sönüyor gibi gözlerimde fenerin!..
Uyuyor mu limanda her gece sallanarak,
Altundan çivilerle çakılmış gemilerin?..*

*Sevmiyorum suyunda yıkanmamış rüzgârı;
Dalgaların gözümde tütüyor mavi, yeşil...
İçimi güldürmüyor sensiz ay ışıkları;
Ufkunda yükselmeyen güneşler güneş değil!*

⁵⁷Ömer Bedrettin Uşaklı, *Yayla Dumani, Bütün Eserleri*, (İstanbul: Dergâh Yayınları, 2018), 37.

⁵⁸Uşaklı, *Yayla Dumani, Bütün Eserleri*, 50.

*Bir gün nehirler gibi çağlayarak derinden
Dağlardan, ormanlardan sana akacak mıyım?
Ey deniz, şöyle bir gün sana bakacak mıyım?
Elma bahçelerinden, fındık bahçelerinden?.. ”⁵⁹*

Şair, bu şiirde denizlere karşı öyle bir hasret duyar ki gözyaşları adeta deniz olup şairin gözünden taşar. Şair, bulunduğu yerlerin çöl gibi olduğunu belirtip denizden uzak olmanın kendisini yaktığını ifade eder. Gökyüzüne bakınca deniz gördüğü hayaline kapılır, ayrıca gemicilerle kendini özdeşleştirir. Şair, denizi, fenerleri, gemileri, rengiyle hayal eder; deniz olmayan yerdeki diğer tabiat unsurlarının kendisi için bir şey ifade etmediğini düşünür.

Uşaklı, *Ufuk Hasreti* şiirinde yer alan:

*“Ufuk... Ufuk... Upuzun deniz olsun, göl olsun!
Gözlerimi dikince kanarak indireyim;
Doğan, batan günleri içime sindireyim,
Ufuk... Ufuk... İsterse alevden bir çöl olsun...”⁶⁰*

bu dörtlükte şiirin isminden de anlaşılacağı üzere ufuklara hasret duyar; ufukların deniz, göl veya çöl olmasının kendisi için bir farkı olmadığını dile getirir; çünkü özlem duyduğu yere kavuşmak emelindedir.

Ömer Bedrettin Uşaklı, *Bir Gün* şiirinde denizi ön plana çıkarmış ve deniz aracılığıyla da duygu dünyasını işlemiştir:

*“Gözlerimin ışığı iki deniz damlası
Bu iki damla bir gün denize karışacak!
Mavilikler, gönlümün gurbeti ve sılası;
Girdaplar, benim için nur dolu birer kaynak!
Göz bebeklerim bir gün denize karışacak...
İstemem gözlerime toprak dolmasın benim;
Fırtınalar ruhuma haykırsın uzun, uzun!..
Dalgaların altında kapansın kirpiklerim;
Kaybolan mezarımın çimeni vahşi yosun;
Solmayan çiçeği de beyaz köpükler olsun!..⁶¹*

Şair, bu şiirinde gözlerinin ferinin denizdeki iki damla sudan meydana geldiğini belirtip bu iki damlanın da bir gün denize karışacağını ifade ederek öleceği güne işaret

⁵⁹Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 52-53.

⁶⁰Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 58.

⁶¹Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 59.

etmiştir. Denizlerin maviliği, şair için hem gurbet, hem de sıla olmuştur. Şaire göre, denizlerdeki girdaplar, nur dolu birer kaynaktır. Şair, “göz bebeklerinin bir gün denize karışması” ifadesiyle kendisinin faniliğine dikkat çekmek istemiştir. Şair, şiirin ikinci bölümünde, denizde gözlerini hayata kapatmak istemiş; çünkü deniz, şair için sıla olmuştur artık. Maviliklerin gurbet olması, denizin içini göremeyip denize uzaktan bakıp denizin sadece yüzeyini görebilmekten kaynaklanmış; maviliklerin sıla olması ise, şairin özlem duyduğu yerin denizin içinde yer almış olmasındandır. Şair, ayrıca toprağa gömülmek yerine denizde ölmeyi tercih etmiştir, bu yorumu, Mehmet Narlı’nın şu cümlesinden yola çıkarak yapabiliriz: “Ölümün suyun altında olması, bilinçaltındaki güvenlik ve bütünlük mekânını, yani ana rahmini işaret etmektedir”.⁶²

*Yılların Dirilişi şiirinde,
“Bir gemi özlüyorum,
Düğüm düğüm zinciri;
Köhne Küpeşterleri,
Gönlümde şiir olmuş;
O güzel yolcusundan,
O deniz kokusundan,
Köpüklerine kadar
Garip ruhuma dolmuş;
Bir gemi özlüyorum...*

*...
Gurbet adımlarıyla,
Bir hareket rüzgârıyla
İçin için çürümüş;
Deniz kokan taşında;
Güzel bir kız yürümüş...
Esrar dolu bir rıhtım;
Gurbet yolu bir rıhtım...”⁶³*

mısralarında bulunduğu mekândan uzaklaşmak istemiştir. Bu şiirde deniz yolculuğu ile ilgili kavramların yoğunluğu dikkate değerdir. Bu yolculuklar, şaire; hasreti, özlemi ve gurbeti hatırlatmıştır. Şair, böyle bir yolculuk yapma arzusunu mısra mısra işlemiştir.

Harman şiirinde

*“...
Gül bahçelerinden esti bu rüzgâr*

⁶²Mehmet Narlı, *Şiir ve Mekân, Cumhuriyet Dönemi (1920-1950) Türk Şiirinde Şiir- Mekân İlişkisi*, (Ankara: Hece Yayınları, 2007), 383-384.

⁶³Ömer Bedrettin Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, (İstanbul: Dergâh Yayınları, 2018), 62-63.

*Burca burca uçu denizlerimden...
Güzel bir türküden sesti bu rüzgâr;
Dalga dalga geçti denizlerimden...
Burca burca uçu denizlerimden... ”⁶⁴*

güzel bir kadını, rüzgâra benzetir. Uşaklı’nın gördüğü kadının gül kokusunun kendi denizlerinden geçtiğini belirtmesi, hem kadına duyduğu muhabbetten, hem de denizlere olan hayranlığından ve denizleri mekân olarak seçmesinden ileri gelir.

*Barbaros Hayrettin şiirinde,
“Şaha kalkmış bir deniz parçası bu heykel...
Alev alev tuncu, martı rengi mermeri...
Ufukta bir zafer kadırgası bu heykel;
Başında dalga dalga deniz güneşleri...
...
Kan ve deniz kokuyor bütün kaleler...
Denizde ve gökte Barbaros zaferi;
...
Metris tepeden gün doğdu bu mermere;
Bir tunç olup yine göründün denizlere!.. ”⁶⁵*

Şair, bu mısralarda Barbaros Hayrettin Paşa’nın heykelini, şaha kalkmış bir deniz parçasına benzetmiştir. Bu heykele bakınca Barbaros Hayrettin Paşa’nın denizlerdeki galibiyetleri, tarihi olayları hatırına getirmiştir. Akdeniz’de başarılı mücadeleler verilisinin ve buraların Anadolu’ya katılmasının denizlerde kanlı çarpışmalar sonunda elde edilmiş olması şairin dikkatinden kaçmamıştır. Şairin tahayyülünde, Metristepe’den doğan güneş ışınları, bu heykele yansımış, heykel adeta cana gelip denizlere geri dönmüştür. Şairin anlatmak istediği, tarihi olay ve şahsiyetlerin aradan yıllar geçmesine rağmen hafızalardaki tazeliğini koruyor oluşudur.

*Çağlayan şiirinde,
“Benim kanım da artık bir neşe şelalesi,
Ben de mavi denize dökülmek istiyorum.
...
O deniz ki anlıyor gönlümün kasvetinden,
O deniz ki eşime beni kavuşturacak;
O deniz ki üstünden yâr gemisi geçerken,
Dalgası kırılacak, fırtınası duracak,*

⁶⁴Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 65.

⁶⁵Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 72-74.

O deniz ki eşime beni kavuşturacak...

...

Nurdan sütunlar gibi sarkarak kayalardan

Durgun, mavi denize beraber dökülelim,

Üzerinde bembeyaz yelkenliler dolaşan,

Şen martılar uçuşan sahillerde gülelim,

Durgun, mavi denize beraber dökülelim”⁶⁶

mısrarlarında deniz aracılığıyla şair, eşine kavuşmak hayalini kurmuştur. Sevdiği kadına kavuşmada denizlerden yardım beklemiştir.

Veda şiirinde,

“ ...

Değil belki çok uzak

Bir gün yine doğacak

*Bu şen güneş denize... ”*⁶⁷

mısrarlarında, sevgilisiyle vedalaşan şair, onunla yeniden bir araya gelebileceği ümidini dile getirmiş, kavuştukları zaman güneşin neşeyle doğup denizlere yansıyacağını belirtmiştir.

Deniz Garibi şiirinde,

“ ...

‘Ah deniz’ diyen gönlüm sanki deniz garibi,

Kanadı parçalanmış bir yorgun martı gibi

*Uçuyor dalgaları andıran şen dağlara... ”*⁶⁸

Şair, denizlere olan hasretini iliklerine kadar hissetmiştir. Kendini, kanadı kırık ve bitkin bir martı gibi tahayyül etmiş, çaresizce dağlara doğru yol aldığını dile getirmiştir. Dağları, neşeli olarak nitelendiren şair, bulunduğu yerin olumlu özellikler taşımasına rağmen, denizleri anmadan geçmemiş, içindeki özlem duygusunu giderememiş, çaresizce dağlara yönelmiştir.

Denizimde şiirinde,

“En deli rüzgâr bile açamaz maksadını,

Martılar, değirmene kıyamaz kanadını

Benim isyan bilmeyen semayi denizimde...

⁶⁶Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 108-109.

⁶⁷Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 112.

⁶⁸Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 127.

*Hırçın makinelerin sarsak gürültüsü yok;
Çamurdan dumanların yamalı örtüsü yok;
Benim, canlar safası, şu mavi denizimde...*

*Hareler, sade yollar titreşir ince ince;
Zeytinlikler içinde güneş hançerlenince
Granitten kayalar renk olur denizimde...*

*Defne gölgelerinden köpükler bûse diler;
'İnci'diye can veren saz benizli periler
Girince damla damla kan bulur denizimde... "69*

Şair, sahiplenme ifadesiyle denizleri ön planda tutarak hiçbir olumsuz durumun denizlerin olduğu yerlere yansımayacağını dile getirmiştir. Şair, Yunan mitolojisinde geçen perilerin, kendi denizlerinde yeniden can bulabileceğini dikkatlere sunmuştur.

*Hayal ve Hatıra şiirinde
"Canımda yalnız deniz,
Ve yalnız bir saz beniz,
Bir de ince bir endam!..*

*...
Mavi deniz üstünde,
Bu saz beniz üstünde
Çürüyor nemli gözler...*

*...
Dudaktan ateş alan
Denizlere boşalan
O yanık sel türküsü...*

*...
Canımda yalnız deniz,
Bahardan bir saz beniz.
Duruyor resim gibi!.. "70*

mısralarında geçmiş günleri yâd ederken gözleri yaşlarla dolan şair, sevgilisine olan özlemini dile getirmiştir. Şair, bu özleminden dolayı, denizlere karşı yanık türküler söylemiş, yalnız olduğu için de kendini çok mutsuz hissetmiştir.

*Ay Işığında Bekleyiş şiirinde,
"
Bu yaşlı bahçede bir sensin aşınam;
Seninle mavi denizlerdedir şifam! "71*

⁶⁹Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 181-182.

⁷⁰Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 186-187.

mısralarıyla sevgilisine kavuşacağı günü iple çekmektedir. Şair, sevgilisine ve denizlere kavuşursa şifa bulacağını, yaşlı günlerin geride kalmasını arzuladığını belirtir.

3.1.2. Dağlar

Cumhuriyet Dönemi Türk şiirinde dağın yer almasının başlıca sebebi Anadolu'ya olan sevgidir. Bazı şairler için dağ, şehrin bunaltıcı havasından ve gürültüsünden kaçıp doğaya yönelip dağları mekân olarak seçmenin sonucu olarak şiirlerinde yer alırken, bazı şairler için ise, sembolik bir öge olarak yer almıştır.

Mehmet Narlı'ya göre, çoğunlukla insanların çeşitli konulardaki (metafizik gibi) meraklarını gidermek, rahat kafayla düşünmek için uğradıkları alanlar dağlar olmuştur.⁷²

Ömer Bedrettin Uşaklı'nın şiirlerinde dağlara yer verme sebebi, şairin Anadolu'ya olan hayranlığı ve muhabbetinden ileri gelmiştir. Şair, şiirlerinde Anadolu'daki dağları ve dağlara yakın yerlerde yaşayan insanları hem göz alıcı güzellikleri hem de samimi sevgileriyle mısra mısra işlemiştir.

Uşaklı, *Bir Dağ Perisine* şiirinde dağlara yakın bir yerde yaşayan güzel bir kadına karşı o anki hislerini dile getirir:

“Ufuklara yaslanmış yorgun dağlar sırayla,
Çadırının üstüne doğmuş akşam yıldızı!
Çıplak ayaklarında uyumuş gibi yayla;
Ey belalı göklerin, mağrur dağların kızı!..
Ne kadar şirinsin, güzelsin bilsen,
Bak yorgun gözlerim karşında hayran!..
Belki dirilirim içsem elinden
Serin, çam kokulu bir tasçık ayran!..”⁷³

Şair, bu şiirinde Anadolu'daki yorgun dağlardan bahseder; vakit akşamdır, yaylada sessizlik, dinginlik hâkimdir, muhtemelen insanlar uyuyordur. Dağları, önce “yorgun” olarak, sonra “mağrur” olarak nitelendirir. Bu sırada şairin dikkati bir kıza yönelir. Kendisini yorgun ve umutsuz hissederken, bu kızdan medet umarak bu kızın elinden bir tas ayran içse kendine gelebileceğini düşünür. Şairin bu kıızı “bir dağ perisi”

⁷¹Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 188.

⁷²Mehmet Narlı, *Şiir ve Mekân, Cumhuriyet Dönemi (1920-1950) Türk Şiirinde Şiir- Mekân İlişkisi*, (Ankara: Hece Yayınları, 2007), 416.

⁷³Ömer Bedrettin Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, (İstanbul: Dergâh Yayınları, 2018), 24.

şeklinde nitelendirmesi, Yunan mitolojisindeki güzellikleriyle anılan ve tabiatla iç içe bir kadın hüviyetine sahip perileri akla getirir.

Ömer Bedrettin Uşaklı, *Bursa’da Akşam* şiirinde Uludağ’a ve onun eteklerine, Bursa’nın manevi atmosferinden yaklaşır:

*“Bugün de sonbahardan süzülüp doğdu akşam,
Dağların yere indi koyu, serin gölgesi;
Uludağ etekleri al ipekten bu akşam;
Düştü yeşil ovaya kubbelerin gölgesi!..*

*...
Gözlerine vurunca kubbelerin gölgesi,
Öz cenneti gönlümle seyrettim ben bu akşam
Göklerden ne bir nefes, ne bir kanat sesi,
Uludağ etekleri al ipekten bu akşam!..”⁷⁴*

Şair, bu şiirinde Bursa’da bir sonbahar günü Bursa’yı seyre dalarken gördüğü manzara karşısında hissettiklerini mısralara döker. Bilindiği üzere Bursa, ipeğiyle meşhur bir şehirdir. Şairin “al ipek” ifadesini kullanma sebebi güneşin batmak üzere olduğunda etrafa yayılan kıvılcıktan kaynaklanır. Vakit akşamdır ve kubbelerin gölgesi ovaya düşer. Bursa şehri, yeşil rengini de bünyesinde barındıran bir yerdir. Şiirde yer alan kubbeler, camilerin sembolüdür. Şehrin manevi yönüne dikkat çekmek isteyen şair, kubbelerin gölgesi ile “öz cenneti” temaşa etmiş gibi duygulanır. Şairin, Bursa şehri karşısında cenneti görmüş gibi olduğu hissiyatına kapılması, Anadolu’nun “cennet Anadolu” diye nitelendirilmesini akıllara getirir.

Şair, *Munzur Dağları* şiirinde bu dağlar karşısındaki duygu dünyasını dizelerine aktarmıştır:

*“Ovada kızıl bir granit seli,
Bir heykel uzaktan Munzur dağları!
Sanki bir canavar, hançer pençeli,
Göklere sıçrayan Munzur dağları!..
Kopuyor boynunda her kızıl şimşek,
Gürleyen sesinden gökler çökecek;
Gerilmiş sırtında kar benek benek,
Kükremiş bir kaplan Munzur dağları...”⁷⁵*

⁷⁴Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 30-31.

⁷⁵Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 67.

Şair, bu şiirinde Munzur Dağları'nın heybetini gözler önüne sermek için bu dağları, “göklere sıçrayan, hançer pençeli bir canavara” benzetir. Şair, şimşek çakmalarını bu dağdan seslerin çıkması şeklinde tahayyül edip, dağdaki karları “kaplanın sırtındaki beneklere” benzetip, dağları “kükreyen aslan” gibi düşünür. Bu şiir ile Anadolu’da yer alan bir dağın ihtişamına şahitlik etmiş oluruz.

İnci Enginün’e göre, Munzur Dağları, Ömer Bedrettin Uşaklı’ya uçma ve yükselme arzusu vermiştir.⁷⁶

Uşaklı, *Bir Seyahat Hatırası* şiirinde dağları yine mağrurlu oluşuyla belirttikten sonra, dağ başlarında Anadolu coğrafyasını seyrettiğini dile getirir. Şair için mekân Anadolu’daki bir dağın başı olur:

“Bazen mağrur bir dağın dik başında dururdum,
Bazen düz bir ovada farkım olmazdı kuştan.
...”⁷⁷

Anadolu coğrafyasındaki bir dağın kendinde uyandırdığı duyguları dile getirip mağrur dağ, düz ova gibi ifadelerle yaşadığı zıt durumlara temas eder. Yine bu şiirde şair:

“...
Dağların hasretiyle içim yanıyor şimdi
...”⁷⁸

mısrasıyla da Anadolu coğrafyasıyla bütünleşip Anadolu’nun dağlarına olan özlemini dile getirir.

Uşaklı, *Son Dilek* şiirinde Anadolu coğrafyası eşliğinde aşk duygusunu işler:

“Âşıkım, dağlara kurulu tahtım,
...”⁷⁹

mısrasında şair, âşıklık vasfını taşıdığına ve tahtının Anadolu dağlarında bulunduğu işaret eder.

Şair, yine aynı şiirde yer alan dörtlük ile:

⁷⁶İnci Enginün, *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları 1*, 7. Baskı, (İstanbul: Dergâh Yayınları, Kasım 2012), 225.

⁷⁷Ömer Bedrettin Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, (İstanbul: Dergâh Yayınları, 2018), 118.

⁷⁸Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 119.

⁷⁹Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 121.

“ ...
Örtse gözlerimi sonsuz bir diyar
Mezarım dağlara kalsa yadigâr,
Gönlümü çiğneyip geçen nazlı yar,
Belki mezarımdan ağlar da geçer... ”⁸⁰

ömrü sona erince Anadolu’nun dağlarına gömülmek isteğini dile getirir. Ayrıca sevdiğinden vefa göremediğinden, belki kendisi öldükten sonra sevdiğinin şair için geri gelip mezarını ziyaret etme ihtimali olabileceğinden bahseder.

Ömer Bedrettin Uşaklı, *Dağ Başında Bir Gece* şiirinde:

“Baktım ki yâr belinde
Kollarım düğümlemiş,
Yalçın dağlar elinde
Yollarım düğümlemiş... ”⁸¹

dörtlüğünde, sevdiğine kavuşma hayalini kurarken, dağlık bu yerin yollarının kapandığına vurgu yapar, şiirin son üç mısrasında:

“Benden bahtiyar var mı,
Kollarım düğümlemiş,
Yollarım düğümlemiş... ”⁸²

olumsuz gibi algılanan şartlara rağmen mutlu olduğunu belirtir, çünkü sevdiğine kavuşan şair için artık başka yollar kapalıdır.

Uşaklı, *Karlı Bir Dağ Dizinde* şiirinde:

“Karlı bir dağ dizinde uyutsam kalp ağrımı
Donduran tipilere versem yanık bağırimi...
Bir zalim sevgilinin hasreti içerimde,
Kışın beyaz kuşları yaşlı kirpiklerimde,
Sis çökmüş ovalara şöyle baksam yukardan...
Gökler yanan başıma bir çelenk örse kardan
‘Gül’ümün hasretini belki de kül ederdim;
Serinlerdi bir kefen serinliğiyle derdim;
Karlı bir dağ dizinde uyutsam kalp ağrımı,
Donduran tipilere versem yanık bağırimi... ”⁸³

⁸⁰Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 121.

⁸¹Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 124.

⁸²Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 125.

⁸³Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 177.

mısraları ile gönlündeki aşk acısını, Anadolu'nun karlı dağlarında dindirebileceğini belirtir. Uşaklı, kar ve tipinin kendisinin yanık bağına iyi gelebileceği düşüncesindedir. Sevgilisine olan özlemin verdiği acıların, özellikle kalbindeki ateşlerin, Anadolu'da kış mevsimiyle geçebileceğini vurgulayarak, aşk derdinin şifasını Anadolu dağlarında arar.

3.1.3. Çağlayanlar/Şelaleler

Ömer Bedrettin Uşaklı'nın şiirlerinde çağlayan-şelale unsuru, şairin Anadolu sevgisi ile kaynaşarak mısra mısra yer alır.

Uykum adlı şiirinde, Anadolu tabiatında yer alan çağlayanları kişileştirmiştir:

“Derinden bir uğultu,

Boşalıyor odama;

Bir ses diyor-uyuma!..

Bu bir çağlayan sesi!..

Köpükten serpintisi,

Sıçradı gözlerime;

Islattı her yerimi...

Biraz serinlik diye,

Duvarların yüzünü

Okşayan ellerimi...

Daha sabah çok ırak,

Susun horozlar, susun...

Sükûtumla konuşsun,

Getirsin beni dile,

Güröldeyen şelale.

Onun suyunda şimdi,

Köpük içinde dallar

Beyaz birer ışıktır...

...

Şelale sularında,

Kayalara çarparak

Uykuma kanmak için... ”⁸⁴

Uşaklı, bu şiirinde Anadolu tabiatında yer alan bir çağlayanı kişileştirir. Şairin uykusu kaçır, vakit gecedir. Şair, çağlayan sesini dinlemektedir; doğayla baş başadır. Çağlayanın suları şaire sıçrar, bu durum bize şairin çağlayanın yanında olduğunu kanıtlar. Anadolu tabiatına âşık olan Ömer Bedrettin, suskunluğunu şelalenin sesinin

⁸⁴Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 48-49.

aracılığıyla giderebileceğini hayal eder. Şair, böylece derdinin درمانını, çağlayanın sesinde aramakla birlikte, uykusuzluğunu çağlayanın yakınında kalarak giderilebileceğini ve uyandığında onun eşsiz manzarasıyla uykusuna doayabileceğini mısralara döker.

Uşaklı, *Bir Hatıra* şiirinde:

“...
Beyaz mendiller gibi titrerken şelaleler,
Portakal bahçeleri nasıl küçüliüyordu?”⁸⁵

mısraları ile şelalelerin gür akışını beyaz bir mendile benzetir. Şair, şelaleden tertemiz suların aktığını belirtir. Şairin bu şiirinde genel olarak mutlu geçmiş günlere özlem duygusu hâkimdir.

Uşaklı, *Son Şehir* şiirini annesine ithafen yazmıştır:

“...
Bu son şehirde kapanmıştı gözlerin;
Sütun sütundu uzaktan şelaleler.
...”⁸⁶

mısralarıyla şair, annesinin vefatını dile getirir. Şair, yakınına vardığında derdini, tasasını unuttuğu şelalelerden şimdi uzaktadır. Gürül gürül akan şelalelerin yerine “sütun sütun” ifadesini kullanarak tabiata uzaktan bakar.

Uşaklı, *Çağlayan* şiirinde, Anadolu’daki çağlayanların sesini ön planda tutar:

“...
Yalnız bu ses dolaşıyor sanki rüzgârda,
Bu çığlıkta kayboluyor bülbülün sesi;
Yalnız bir ses: çağlayanın gürüldemesi!
...
Yalnız gezen kaplanların gür sesi değil;
Durgun, tatlı bir ahengin çıldırması bu!..
Buzlu yayla sularının korkunç yası bu!..⁸⁷

mısralarıyla çağlayanın sesinin doğadaki diğer sesleri bastırdığını ifade eder. Şair, bu şiirinde çağlayan sesinin bazen yükseldiğine bazen de alçaldığına dikkat çeker.

⁸⁵Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 50.

⁸⁶Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 76.

⁸⁷Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 97.

Çağlayanın sesini çığlık, gürüldemek, çıldırmak, yas gibi hayal etmesi şairin olumsuz, karamsar ruh halinin göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Uşaklı, *Gözlerin Şiiri*'nde, duygularını şiirleştirebilmek amacıyla kendini Anadolu tabiatında bulur:

*“Gözlerin kirpiklerin
Şiirini yazmak için,
Yıllarca bugünü ben
Beklemişim bilmeden...

Her suyu bir çağlayan
Kışları bahar olan
Şelale diyarında;
Korkunç bir uçurumun
Kayalık kenarında
Gözlerin kirpiklerin
Şiirini yazmak için...
... ”⁸⁸*

sevgilisine hitap eder. Şair, sevgilisinin “gözleri ve kirpiklerinin şiirini” yazabilmek için çağlayanlardan, kış mevsiminin ılık geçmesiyle ön planda olan Anadolu'daki bir mekândan, uçurumdaki kayalıklardan ilham alarak yazabildiğini söyler.

Uşaklı, *Güzeller Bahçesinin Hatırası* şiirinde:

*“...
Güzeller bahçesinin
Yemyeşil ağaçları;
Binlerce narin dilber
Şelale rengi tenler ”⁸⁹*

mısraları ile Anadolu tabiatında bulunan şelalelerin rengi ile güzel kadınların ten rengi arasında benzerlik kurar.

Uşaklı, *Çağlayanlara* şiirinde, çağlayanlar aracılığıyla denizlere ulaşmayı hayal eder:

*“Benim kanım da artık bir neşe şelalesi,
Ben de mavi denize dökülmek istiyorum.
Ruhumla konuşuyor sularınızın sesi
Ben de sizinle akmak ve gülmek istiyorum,*

⁸⁸Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 102.

⁸⁹Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 105.

Ben de mavi denize dökülmek istiyorum.

...

Nasıl parlıyorsanız doğan güneşlerle siz;

Altun bir güneş doğdu benim de içerime.

Sıçrasın bırakın köpükleriniz,

Ebedi sevincinden yaşaran gözlerime

Altun bir güneş doğdu benim de içerime...

Nurdan sütunlar gibi sarkarak kayalardan

Durgun, mavi denize beraber dökülelim,

Üzerinde bembeyaz yelkenliler dolaşan,

Şen martılar uçuşan sahillerde gülelim,

Durgun, mavi denize beraber dökülelim.

Ey neşe diyarının güzel çağlayanları,

Bir kardeş gibi alın beni de aranıza,

İşleyin ruhumdaki bu neşeden baharı,

Gemi ışıklarıyla süslü hatırınıza

Bir kardeş gibi alın beni de aranıza!”⁹⁰

mutluluk, sevinç, sonsuzluk gibi olumlu duygularını mısralara yansıtır. Şair, bu şiirinde Anadolu tabiatının güzellikleriyle hemhâl olmayı arzular; mutlu olduğundan, şelaleyi de neşeli diye nitelendirir; şelalenin suyunun sesiyle konuştuğunu, onlar gibi yüzünün gülmesini, ardından denizlere doğru yol almayı diler. Şair, sabahın ilk ışıklarıyla şelalenin parlaklık elde ettiğini, kendi içinin de güneş gibi aydınlandığını belirtir, ayrıca bu şiirinde gözlerinde sevinç gözyaşlarının bulunduğuna, şelalenin sularının da gözlerine isabet ettiğine ve bu durumdan memnuniyet duyduğuna değinir. Şair, çağlayanlara hitaben, birlikte mavi denize dökülüp daha da mutlu olmayı ister; son olarak, bu eşsiz, göz alıcı şelaleye seslenerek onunla kardeş olmayı, kendi içindeki güzellikleri şelaleyle bütünleşerek tam hâle getirmeyi arzular.

Ömer Bedrettin Uşaklı, *Anneme* şiirinde, annesinin öldüğüne atıfta bulunmuştur:

“ ...

Sevdiğin güzel diyar,

Nihayet sana mezar...

Taş olsun baş ucunda,

Şu beyaz çağlayanlar”⁹¹

⁹⁰Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 108-109.

⁹¹Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 116.

annesini kaybetmenin derin üzüntüsü içindedir. Şair, bu şiirinde Anadolu’da çok sevdiği çağlayanların, rahmetli annesinin mezarında taş olmasını düşler.

Uşaklı, *Anadolu Hasreti* şiirinde:

“...
İçimde bir gümüş çağlayan geçer,
Bağları gül kokan bir cihan geçer,
Şafaklar içinde karşımdan geçer
Tarlalar, çardaklar, çatlamış damlar...”⁹²

bu mısralarla Anadolu tabiatına duyduğu özlemi mısra mısra işleyip duyduğu bu özlem sırasında gümüş çağlayanları, gül kokulu bağları, tarlaları, çardakları, çatlamış damları hatırına getirir.

Uşaklı, *Deniz Garibi* şiirinde:

“Bembeyaz bulutların ördüğü şelaleden,
Günün kızıl ufuktan gördüğü şelaleden
Köpükler dağılıyor mavileşen dağlara”⁹³

mısralarıyla şelaleyi, “beyaz bulutlara” benzettir. Bu şelale gün batmak üzereyken uzaktan da bakılsa görülebilmektedir. Şelale, hızlı akışa sahiptir ve şelalenin etrafına, hatta dağlara kadar köpükleri sıçrayabilir. Şair, bu şiirinde Anadolu tabiatında yer alan “bulut, şelale, ufuk ve dağ” gibi tabiat unsurlarını bir bütün hâlinde bu şiirinde birlikte düşünür ve bir araya toplar.

Uşaklı, *Çağlayan* şiirinde, çağlayanı insan gibi hayal edip derdini çağlayanla paylaşması söz konusudur. Şair, Anadolu tabiatında yer alan bir çağlayanı, arkadaşı gibi hayal etmiştir:

“Dağlarda ağlıyor yine hasretle gür sesin,
‘Hicranlı sonbahar’ denilen hasta yolcuya
Sen şimdi çağlayan, yine bir dert içindesin
Çılginca inliyor gibi koynunda her kaya...
Yaz vakti gördüğün günü yâd etmiyor musun?
Ruhunda yoktu hiçbir zaman böyle bir sızı;
Vurgundu mavi rengine gökten yağın füsün,
Ağardı hep başında güzel bir çoban kızı...”

⁹²Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 126.

⁹³Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 127.

*Sevdalı macerana benim maceram yakın;
Gel, söyle çağlayan, bana aşkın derinde mi,
Çılgın köpüklerin tutuşan gözlerinde mi?*
*Yorgun başında beklemiyor şimdi âşıkın;
'Hicranlı sonbahar' gibi derdinle sen de yan,
Aşkın safası geçmede ey gamlı çağlayan!..*⁹⁴

Anadolu coğrafyasında yer alan “çağlayan” motifini işler. Uşaklı, bu şiirinde çağlayanı kişileştirerek, ona çeşitli sorular yöneltir. Şiirin genelinde hüznü bir hava vardır. Şair, çağlayanın sesinde hasretin, özlemin olduğunu belirtir; sonbahar mevsimi ile çağlayanın yaz mevsimindeki neşesini yitirdiğine dikkat çeker. Bu şiirinde mevsimlerin doğaya, doğanın görünümüne etkilerini ve gördüklerinin kendisinde oluşturduğu izlenimleri gözler önüne serer. Şaire göre, sonbaharda çağlayan, dertli bir insan gibidir ve inlemektedir. Çağlayanın derdi aşktan kaynaklıdır. Şaire göre, bu şiirde çağlayan yorgundur ve aşığından uzaktır, üzüntülüdür. Şair, çağlayanın sevdasını, aşkını kendi sevdası ve aşkı ile bir tutar. Uşaklı, aslında duygu dünyasını, Anadolu tabiatında yer alan çağlayanlara aktarmaya çalışır.

3.1.4. Irmaklar/Nehirler

Ömer Bedrettin Uşaklı, Anadolu coğrafyasında yer alan birçok doğal güzelliklere eserlerinde çokça yer verir. Şairin şiirlerinde “su” kavramı dikkate değerdir. Şair, denize, çağlayanlara, şelalelere memleket sevgisini ve birçok duygusunu yansıttığı gibi ırmaklar ve nehirler için de aynı durum söz konusudur. Şair, su ile ilgili doğal güzellikleri, bazen hasretle yâd eder, bazen onların yakınında olmanın mutluluğunu derinden hisseder, bazen aşk ve sevgisiyle aynileştirmiş, bazen de tabiatın ya da ruh hâlinin kendisinde uyandırdığı hüznü atmosferi bunlara yansıtarak şiirleştirir.

Uşaklı, *Ay Işığında* şiirinde:

“ ...
Irmakta solgun ay, sen, ben, üçümüz;
Bizim için doğdu bu yeşil gündüz!..
...
Güzel kız, sandalı akıntıya ver;
Ruhun bir hayale dalsın ırmakta!
Elmaslar damlatan ince kürekler

⁹⁴Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 160.

*Bir gölge hâlini alsın ırmakta;
Bitkin kollar gibi kalsın ırmakta!..* ⁹⁵

dizelerinde aşk ve sevgisini Anadolu coğrafyasıyla kaynaştırarak ifade eder. Sevgilisi ve doğayla iç içe olan şair, mutludur; yeni günün sevgilisi ve kendisi için doğduğunu dile getirir. Şair, ırmakta sandalda sevgilisiyle gezintiye çıkmayı arzular, sevdiğine “güzel kız” diye seslenir, sevgilisinin sandalda, ırmak üzerinde hayallere dalmasını ister, ayrıca yorulana kadar kürek çekmeyi ve sevgilisiyle ırmak üzerinde kalmalarını tahayyül edip kürekten damlayan suları “elmasa” benzeterek, ırmağın kendisi için kıymetini gözler önüne serer.

İrmakta Akşam şiirinde, Anadolu tabiatındaki bir anı tablolaştırarak:

“...
Deniz kokan iplere ince dallar dolaşmış;
Mavi küpeşelerde ışık dolu bir akış
Bahçeler gölgeleşmiş, yelkenler sırmalaşmış;
Altundan köprü kurmuş güneş ırmak üstüne!..” ⁹⁶

mısralarında Manavgat ırmağını seyreden şairin betimlemeleri yer alır. Teknenin iplerinden deniz kokusu yükselir; yelkenler, gümüş gibidir, bahçeler ise dikkat çekmez. Güneş, ırmağın üstüne öyle bir yansır ki adeta altından yapılmış bir köprü kurar.

Uşaklı *Göksu* şiirinde Anadolu coğrafyasına olan sevdasını işlemiş; Göksu Irmağı’nı tabiatı ve buradaki hatıralarıyla işleyip kişileştirmiştir:

“Sularından içtiğim akşamdan beri şenim
Ey günümün doğduğu diyardan geçen Göksu!
O bulanık suların ışığım olsun benim,
Ey çamlık ormanlardan, dağlardan geçen Göksu,
Ey aşkımın doğduğu diyardan geçen Göksu!..
Gönlümdeki hatıran suyundan daha derin;
Söğütlü sahilinde gölgemiz duruyor mu?..
Sarıyor mu dağları o altından kemerin?..
Akşamın alev rengi yüzüne vuruyor mu?
Söğütlü sahilinde gölgemiz duruyor mu?..
Gözyaşım sularına gözümünden daha yakın;
Ey aşkımın doğduğu diyardan geçen Göksu...
Bir akşamdı, köpründen geçtik hatırlar mısın?..

⁹⁵Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 40-41.

⁹⁶Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 46.

*Ey çamlık ormanlardan, dağlardan geçen Göksu!
Ey aşkımın doğduğu diyardan geçen Göksu!.. ”⁹⁷*

Şair, bu dizelerde Göksu Irmağı'nın suyunun kendisine neşe, sevinç kattığını belirtip bu ırmağın suları bazen bulanık olsa bile kendisine ışık olduğunu dile getirir. Göksu Irmağı, bilindiği üzere Mersin ili sınırları içinde yer alır. Şair, kuvvetle muhtemel bu şehirde eşiyle karşılaşp tanışır. Çünkü şair, aşkının bu yerlerde başladığını ifade eder. Şair, eski günlerini, eşiyle gezdiği, vakit geçirdiği yerleri sevgiyle yâd eder. Şair, bu güzel günlerin şahidi olarak Göksu'yu, onun bulunduğu ili, Anadolu'nun bir parçasını gösterir. Bu şiirde Göksu Irmağı, şairin aşkının şahidi konumundadır.

Ömer Bedrettin Uşaklı, *Çoruh Akşamları* şiirinde:

*“Her akşam kayboluyor Çoruh uçurumlarda;
Kızıl bir damla güneş suyuna damlamadan!..
Sular, bütün kan rengi akarken her pınarda
Dağların boğuştığı bu kayalık diyarda,
Çoruh uyur suyuna bir ışık damlamadan!..*

*Girdapların kararmış gözleri süzülünce,
Korkunç birer dev gibi sulara girer dağlar.
Karlı dağlar ardından titrek bir ay gülünce
Çoruh zincir içinde bir esir gibi ağlar...
Korkunç birer dev gibi sulara girer dağlar...*

*Granit kayalara, akıntılara karşı,
Çekilip itilerek bir kayık sürüklenir;
Reisler bağrışır zalim rüzgâra karşı,
Girdaplarda bir kayık boşaltılır, yüklenir;
Çekilip itilerek bir kayık sürüklenir.*

*Her akşam kayboluyor Çoruh uçurumlarda;
Kızıl bir damla güneş suyuna damlamadan;
Sular, bütün kan rengi akarken her pınarda;
Dağların boğuştığı bu kayalık diyarda
Çoruh uyur suyuna bir ışık damlamadan!.. ”⁹⁸*

Uşaklı, *Çoruh Akşamları* şiirinde Çoruh Nehri'nin dağlarla çevrili olması yüzünden nehrin üzerinde batan güneşin ışıklarının yansımamasına dikkat çeker. Şair, Çoruh Nehri'ne yakındır ve buradaki tabiatı olduğu gibi tasvir eder. Çoruh, dağlar arasında adeta kaybolmuş gibidir ve akşam olunca Çoruh'un hızı azalır. Şaire göre,

⁹⁷Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 47.

⁹⁸Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 55-56.

dağların gölgesi “bir dev gibi” Çoruh’un üzerine düşer. Şair, kış mevsiminde dağlar karla kaplanınca gökyüzü sislerle kaplıyken çıkan ay, Çoruh’a gülüyor gibidir, Çoruh Nehri ise “zincirlere bağlı bir esir gibi ağlıyordur”. Şair, burada ay ve Çoruh Nehri’ni kişileştirir. Çoruh, bu haşin tabiat içinde saklı kalmış vaziyettedir, bu zorlu tabiatla insanların güç şartlar altında çalıştıklarına dikkat çeker. Şair, son olarak ilk bendin tekrarıyla devam eder. Şaire göre belki de bu coğrafyanın kaderi tekerrür edeceğine dikkat çeker.

Şerif Aktaş’a göre bu şiir, mekânla ilişkilidir ve Anadolu ve Anadolu insanına eserlerde yer verme noktasında değerlendirilebilecek bir edebiyat ürünüdür. Şiirin birinci beşliğinde şair, Çoruh’un dış görünüşünü ve başka akarsulardan ayrı olan özelliklerini; ikinci beşliğinde şairin bu nehre baktığında neler hissettiği; üçüncü beşliğinde burada yaşayan insanların neler yaptığından bir kesit okuyucuya sunulurken; son bölümde, ilk bölümün tekrarı yer alır.⁹⁹

Uşaklı, *Ufuk Hasreti* şiirinde Çoruh Nehri’ne bakışını dile getirir:

“...
Yine duman kapladı zindanımda her yeri,
Çoruh’a savuruyor yaprakları sonbahar...
...
Duvarlara çarparak çırpınan bir kuş gibi,
Gözlerim uzak, geniş bir ufuk arıyor,
Çoruh, dağlar içinde akamaz olmuş gibi;
Süzülerek geçtiği ovaları anıyor”.¹⁰⁰

Şair, kendini zindanda hisseder, bulunduğu tabiatla iç sıkıntısı yaşadığı için daha hür, ufku geniş bir ortama hasret duyar. Coşkun sulara sahip Çoruh Nehri bile akmaz gibidir ve önceden nerelerden akarak geçmişse oraların özlemi içindedir. Şair, bu şiirinde Anadolu coğrafyasına ait bir yeri kişileştirerek kendi duygu dünyasını, ruh hâlini bu yerde görüp zorlu tabiatla kendini bir tutar.

Uşaklı, *Bir Hançer İstiyorum* şiirinde:

⁹⁹Şerif Aktaş, *Şiir Tahlili-Teori ve Uygulama*, (Anakara: Akçağ Yayınları, 2009), 250.

¹⁰⁰Ömer Bedrettin Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, (İstanbul: Dergâh Yayınları, 2018), 55-56.

“ ...
Bayburt'un kalesinden sakatlar geçmez elbet;
Çoruh'un sularından hastalar içmez elbet,
Yiğitçe saplanacak bir hançer istiyorum!.. ”¹⁰¹

mısralarıyla Çoruh'un soğuk sularına vurgu yapar. Şiirin genelinde şairin Anadolu coğrafyasına duyduğu özlem hâkimdir. Şair, bu şiirinde hastalığından dolayı ölümü hatırına getirir ve ölecekse Anadolu coğrafyasında son nefesini vermeyi ister.

Ömer Bedrettin Uşaklı, Ses şiirinde Göksu Irmağında hayatının son bulmasını arzular:

“Bir ses var kulağımda
Bilmem nereden geliyor,
İniyor, yükseliyor,
Titriyor dudağımda...
Göksu Irmağından mı?
Senin dudağından mı
Geliyor söyle bu ses...
...
Bütün sesler uyusun
Çarpan kalbim de sussun,
Yaşatır beni bu ses...
Bir nur gibi sönerek
Bu seste eriyecek,
Vereceğim son nefes ”¹⁰²

bu şiirinde bir ses duyduğundan bahseder. Şair, duyduğu sesin “Göksu Irmağı'ndan mı, sevdiğinin dudağından mı” geldiği konusunda kararsızlık yaşar; fakat duyduğu bu sestən öylesine memnun ve mutludur ki gerekirse kendi kalp çarpıntılarının sona erip bu sesi dinlemeyi yeğler. Bu ses, şaire bir nevi ölümsüzlük katacak kadar kıymetlidir. Anadolu coğrafyasına duyduğu samimi sevgiye öylesine bağlıdır ki gerekirse ömrünün bunlardan gelen seslerle son bulmasını ister.

Uşaklı, Çoruh şiirinde ise:

“Kızıla boyanmış koynunda sular,
Yandım mı bu gurbet elinde Çoruh?
Bayburtlu Zihni'nin koşması mı var

¹⁰¹Uşaklı, *Yayla Dumani, Bütün Eserleri*, 68.

¹⁰²Uşaklı, *Yayla Dumani, Bütün Eserleri*, 83-84.

Türküler söyleyen dilinde Çoruh?

*Ufkunda parlayan şafak olaydım,
Denize döktüğün toprak olaydım,
Ne olur bir sarı yaprak olaydım,
Denize yollanan selinde Çoruh!*

*Ben burda tutamam artık gönlümü,
Boş bir çardak gibi, gel yık gönlümü!
Beni bıraksan da, yanık gönlümü,
Denize götürmek elinde Çoruh... ”¹⁰³*

Çoruh’a çeşitli sualler yöneltip derdini, sıkıntısını dile getirerek, nehri kişileştirir. Çoruh, Bayburt’tan Artvin’den geçerek Karadeniz’e dökülen ülkemizdeki bir nehirdir. Şairin Bayburtlu Zihni’ye vurgu yapması nehrin Bayburt ili sınırları içinde bulunan bölümü üzerine bu şiiri kaleme alındığını gösterir. Çoruh’un suları “kızıl” renktedir. Bayburt’un coğrafyası güneşin batarkenki kızılığını Çoruh’a yansıtmaya müsaittir. Uşaklı, bilindiği üzere denizlere de hayran bir şairdir, gurbette kederlidir ve Çoruh Nehri aracılığıyla denize ulaşmayı hayal eder. Bunun için Anadolu tabiatında yer alan bazı unsurlarla (sarı yaprak, toprak gibi) özdeşleşip hayalini gerçekleştirmek ister. Son olarak yüreğinde yangınların bulunduğu bu yangınların deniz ile sönebileceğine işaret ederek şiirini sonlandırır. Uşaklı, bu şiiriyle Çoruh’u, Bayburtlu Zihni, koşma, türkü gibi halk edebiyatına ait unsurlar bağlamında ele alıp Anadolu ile bir tutar.

3.1.5. Ormanlar

Ömer Bedrettin Uşaklı, Anadolu coğrafyasında yer alan ormanları bazı şiirlerinde içinde barındıkları ağaç türleri ile farklı türde sayısız çiçekleri ile kısaca işler.

Uşaklı, *Göksu* şiirinde:

“...
*Ey çamlık ormanlardan, dağlardan geçen Göksu,
Ey aşkımın doğduğu diyardan geçen Göksu!.. ”¹⁰⁴*

mısraları ile Göksu’nun tabiatını tasvir ederken çamlık ormanları da anmadan geçmez. Şair Uşaklı, bulunduğu Anadolu tabiatında gördüğü her ne varsa, bu tabiata ait olan her bir unsuru mısra mısra şiirlerinde işlemekten geri durmaz.

Uşaklı, *Sarıköz Mermerleri* şiirinde,

¹⁰³Uşaklı, *Yayla Dumani, Bütün Eserleri*, 117.

¹⁰⁴Uşaklı, *Yayla Dumani, Bütün Eserleri*, 47.

“ ...
Binbir çiçek açarken ormanlarında yer yer,
Saçlarını tararmış körfezinde periler...
... ”¹⁰⁵

bu mısraları ile Anadolu’nun ormanlarında yetişen türlü türlü çiçeklerin varlığına dikkat çekmiştir. Efsaneye göre, “Sarı kız, Kaz Dağı’na bırakılan güzeller güzeli bir çocuktur... Bu kız, hayvanlar arasında, bol kaynaklı ormanlar içinde büyür.”¹⁰⁶

3.1.6. Bahçeler

Ömer Bedrettin Uşaklı, Anadolu’nun farklı farklı bölgelerinde, şehirlerinde yer alan meyve bahçelerine şiirlerinde yer vermiştir. Şair, Anadolu’nun neresinde bulunuyorsa, bulunduğu yerin iklim koşullarına uygun yetiştirilen meyvelerin yer aldığı bahçelere dikkat çekmiş ve bu meyve bahçelerini şiirlerinde bazen Anadolu tabiatının diğer unsurlarıyla birlikte ele almış, bazen de onları kişileştirme sanatıyla kullanarak mısralarındaki yerini almalarını sağlamıştır.

Uşaklı, *Bir Hatıra* şiirinde:
...
“Beyaz mendiller gibi titrerken şelaleler,
Portakal bahçeleri nasıl küçülüyordu?
... ”¹⁰⁷

mısralarıyla şelalelerin yakınında, portakal bahçelerinin olduğundan küçük görünmesine değinir.

Uşaklı, *Deniz Hasreti* şiirinde:

“ ...
Ey deniz, şöyle bir gün sana bakacak mıyım?
Elma bahçelerinden, fındık bahçelerinden?.. ”¹⁰⁸

mısralarında denize olan özlemini dile getirirken sevdiği Anadolu tabiatında bulunan elma ve fındık bahçelerini de anar. Şair, denizi, ona olan sevgisini tek başına işlemeyip güzelim bahçeleri de sevgi diyarına ekler.

Ömer Bedrettin, *Harman* şiirinde:

¹⁰⁵Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 60.

¹⁰⁶Sabahattin Eyuboğlu, *Mavi ve Kara*, (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1994), 190.

¹⁰⁷Ömer Bedrettin Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, (İstanbul: Dergâh Yayınları, 2018), 50.

¹⁰⁸Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 53.

“ ...
Gül bahçelerinden esti bu rüzgâr,
Burca burca uçtu denizlerimden... ”¹⁰⁹

dizelerinde rüzgârın gül bahçelerinden geçerken aldığı kokuyu şairin denizlerine taşıdığını vurgular.

Ömer Bedrettin, *Yaralı Kaplan* şiirinde, Anadolu’daki limon bahçelerinin kokusunun kendisine iyi geleceğine atıfta bulunur:

“Limon bahçesinden es rüzgârım es!..
Dirilsin yaralı kaplan büyüden... ”¹¹⁰

dizilerinde kendisini yaralı bir kaplan olarak nitelendirirken, limon bahçelerinden esip gelen rüzgârın kendisine şifa kaynağı olacağını dile getirir. Şaire göre, Anadolu’daki limon bahçelerinden gelebilecek bir koku, bir büyü gibi şaire etki edecektir.

Uşaklı, *Kiraz Bayramları* şiirinde:

“ ...
Kiraz bahçelerini bülbül mü gül mü kutlar?
Kınalı parmaklarda zümrütler ve yakutlar... ”¹¹¹

dizelerinde Kütahya’da mevsimden dolayı bahçelerde kirazların yetişmesiyle adeta bir bayram havası sezilir. İnsanlar ve tabiat birlik olmuş bu günü kutluyor gibidir. Bahçelerde kirazların olmasını; gül, bülbül ve kınalı ellerine en değerli mücevherlerini takıp takıştırmış kadınlar, hep beraber sevinç içinde karşılar.

Uşaklı, *Çağlayan* şiirinde ise:

“Bu gürleyiş bir derenin neşesi değil;
Yeşil limon bahçeleri bu sesle uyur,
Dağ başında, düz ovada bu ses duyulur ”¹¹²

mısrarlarında Çağlayan Nehri’nin akışının sesi yüksek ve alçak yerlerde duyulurken, akşamları bu ses, yeşil limon bahçelerine huzur verir ve bu bahçeler uyuyor gibidir. Şair, Anadolu’da yer alan iki tabiat unsurunun arasındaki bağa dikkat çeker. Ayrıca şair, yeşil limon bahçelerine insanî bir vasıf yükleyerek onu kişileştirir.

¹⁰⁹Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 65.

¹¹⁰Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 69.

¹¹¹Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 71.

¹¹²Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 97.

3.1.7. Ağaçlar

Anadolu'ya sevdalı şair Ömer Bedrettin Uşaklı, Anadolu tabiatına ait ağaçlara şiirlerinde yer vermiştir. Şair, Anadolu'daki ağaçları, bulunduğu mekânlardan yola çıkarak şiirlerinde ele almıştır.

Uşaklı, *Bursa'da Akşam* şiirinde:

*“Ufuklarda bu akşam ne sis var, ne bulut var;
Selvilerin içinde bir alev Emir Sultan...
...”*¹¹³

Emirsultan camisinin etrafının selvi ağaçlarıyla kaplı olduğuna, batmakta olan güneşin renginden dolayı bu caminin alev rengine büründüğüne değinir.

Şair Ömer Bedrettin Uşaklı, *Ay Işığında* şiirinde:

*“Uzanmış sahile ay ışığında
Söğütler... Portakal, nar ağaçları...
Parlıyor suların kırıışığında
Binlerce senelik kale taşları;
Söğütler... Portakal, nar ağaçları!.. ”*¹¹⁴

mısralarında Anadolu tabiatında yer alan söğüt, portakal, nar ağaçlarına vurgu yapar. Şiirin genelinde aşk teması vardır ve aşkını dile getirirken bulunduğu mekânın tabiatı ve coğrafyasını göz ardı etmez. Şair, ayrıca Anadolu sevdalıdır, bulunduğu yerleri, kendinde uyandırdığı izlenimlerle bazen gördüklerini olduğu gibi, bazen de hayal dünyasını da işin içine katarak şiirlerinde işler.

Uşaklı, *İrmakta Akşam* şiirinde:

*“Söğütler arasından üç yelkenli geliyor,
İnce direklerinde bayrak bayrak üstüne...
Uzaktan kaptanların gür sesi yükseliyor;
Çınarlardan düşüyor yaprak yaprak üstüne... ”*¹¹⁵

mısralarında Manavgat Irmağı'nda gördüklerini tablolaştırır. Şairin söğütler arasında gördüğü yelkenli, kuvvetle muhtemel teknedir. Şair, yelkenlerdeki bayraklara dikkat çektikten sonra, Manavgat'a yakın olan Akdeniz'den kaptanların gür seslerini duyduğunu ve bu esnada çınar ağaçlarından yaprakların düşmesine değinir. Çınar

¹¹³Uşaklı, *Yayla Dumani, Bütün Eserleri*, 30.

¹¹⁴Uşaklı, *Yayla Dumani, Bütün Eserleri*, 40.

¹¹⁵Uşaklı, *Yayla Dumani, Bütün Eserleri*, 46.

ağacının yapraklarının düşmesi, ya kaptanların gür sesinden ya da mevsimin sonbahar olmasından kaynaklanır.

Uşaklı, *Kış* şiirinde, Anadolu’da kışın yeşil bir çamın görünüşünü dizelere döker:

“Yeşil çam dalında kar beyaz çiçek
Bir gün kürenmese damlar çökecek...
... ”¹¹⁶

mısralarında bulunduğu yerdeki mevsime dikkat çeker. Şair, karların yeşil çamın dallarını kapladığını belirttikten sonra, karları, beyaz çiçeklere benzetir.

Uşaklı, *Gökbelen* şiirinde:

“...
Çamların geçiyor işte sırayla
Hep senin hatıran kalbimde gülen!
O garip yolcunu bir daha bekle
İğde dallarını yine çiçekle
... ”¹¹⁷

Gökbelen’i tabiatıyla ele alır. Şair, buradaki eski günlerini sevinçle yâd eder, Gökbelen’deki çam ağaçlarına, iğde ağaçlarına vurgu yapar. Şair, bir daha buraya geleceğini, buraya gelme arzusunu dile getirir.

Şair Uşaklı, *Kış Pınarları* şiirinde:

“Beyazlar giyen her çam,
Ses bekliyor pınardan,
Buz olmuş sanki akşam;
Akıyor oluklardan ”¹¹⁸

kış mevsiminin etkisiyle çam ağaçlarının beyaz karlarla kaplı olduğuna, akarsuların buz tuttuğuna, zamanın donup kaldığına değinir. Şair, Anadolu’da bir kış mevsiminde tabiatı şiirleştirir. Şair, çam ağaçlarının beyazlar giyindiğini ve pınarlardan ses beklemesini mısra mısra işlerken çam ağacını kişileştirir. Bu şiirde tabiatla hareketsizlik söz konusudur.

¹¹⁶Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 54.

¹¹⁷Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 79.

¹¹⁸Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 114.

Uşaklı, *Dağ Başında Bir Gece* şiirinde, sevgilisiyle birlikte Anadolu tabiatıyla iç içedir:

“Ben ateş, o bir peri,
Kaynamış diz dize...
Çamların gölgeleri
Dolaşmış gölgemize...”¹¹⁹

mısralarında kendini ateşe, sevgilisini periye benzetir.

Uşaklı, *Anadolu Hasreti* şiirinde:

“...
Ruhuma bir çamın şebnemi damlar...”¹²⁰

mısrasında Anadolu’ya olan özlemini ifade etmeye çalışırken, Anadolu’da çam ağaçlarında oluşan çiyları de düşünür.

Uşaklı, *Gölge* şiirinde:

“...
Sonra yollarıma uzanıyorsun
Mezarlık bekçisi bir servi gibi...”¹²¹

mısralarında kendi gölgesini, servi ağacına; servi ağacını da mezarlık bekçisine benzetir. Bilindiği üzere mezarlıklar, genellikle servi ağaçlarıyla anılırlar. Serviler, edebiyatımızda birçok şeyin sembolüdürler.

Uşaklı, *Harap Bir Mezarlıkta* şiirin de ise:

“Çökük mezarlara matem kanatlı bir rüzgâr,
Elemli servilerin dallarında haykırıyor...
...”¹²²

mısralarında bir mezarlıktaki izlenimlerini konu edinir. Şaire göre, bu eski mezarların olduğu yerde rüzgâr, üzüntülü bir şekilde esmekte, yine üzgün, kederli konumdaki servilerin dallarının arasından geçmekte, sesini duyurmaktadır. Şair, bu üzücü ortamda tabiatı da karamsar bir biçimde betimler.

¹¹⁹Uşaklı, *Yayla Dumani, Bütün Eserleri*, 124.

¹²⁰Uşaklı, *Yayla Dumani, Bütün Eserleri*, 126.

¹²¹Uşaklı, *Yayla Dumani, Bütün Eserleri*, 153.

¹²²Uşaklı, *Yayla Dumani, Bütün Eserleri*, 162.

3.1.8. Meyveler

Anadolu'nun a' dan z' ye tüm tabiatına hayran, Anadolu'ya gönülden bağlı, memleketçi bir anlayışa sahip olan şair Ömer Bedrettin Uşaklı, tüm bu özelliklerini eserlerine yansıtmayı ihmal etmez. Şair, Anadolu coğrafyasında ön plana çıkan meyvelere de şiirlerinde yer verir.

Ömer Bedrettin, *Denizle Baş Başa* şiirinde:

“ ...
Denize indirir bu vahşi yarı
Kokulu defneler, yeşil zeytinler... ”¹²³

mısralarında yeşil zeytine değinir. Şair, bu şiirde ana tema olarak denizi tercih edip Anadolu tabiatındaki meyvelere şiirinde yer verir.

Uşaklı'nın *Uykum* şiirinde:

“ ...
Yıldızla karışıktır
Limonlar, portakallar...
İçimde bir heves var;
Limondan, portakaldan
... ”¹²⁴

mısralarıyla şelaleye yakın bir yerde bulunan limon ve portakal meyvelerini, kendi hayal unsurlarını da ekleyerek şiirinde işler. Şair, bir süre Akdeniz Bölgesi'nde görev aldığı için narenciye türünde meyvelerin şairin mısralarına yansımış olması doğaldır.

Uşaklı, *Akşam* şiirinde:

“Sıra fidanlar gibi bir tarlaya dizilmiş
Renk renk köylü kızları mısır çapalıyorlar”¹²⁵

köylü kızların belirli bir sırayla ve rengârenk kıyafetleriyle mısır çapalamalarına değinir. Şair, bu defa Karadeniz Bölgesindedir.

Uşaklı, *Gözlerin Şiiri*'nde, sevgilisine duyduğu aşkı kaleme almak niyetinde olmasına rağmen, Anadolu tabiatını aklından çıkaramaz:

“Ufkunda bir sürü kuş,
Mevsimleri unutmuş

¹²³Uşaklı, *Yayla Dumani, Bütün Eserleri*, 37.

¹²⁴Uşaklı, *Yayla Dumani, Bütün Eserleri*, 49.

¹²⁵Uşaklı, *Yayla Dumani, Bütün Eserleri*, 85.

*Bir günün ışığında,
Yanan portakalları;
Baharı beklemeden...
Çiçek açmış dalları;
Ne varsa yakın uzak,
Hepsini unutarak
Gözlerin, kirpiklerin
Şiirini yazmak için... ”¹²⁶*

mısralarında sevgilinin göz ve kirpiklerini ön planda tutmakla beraber tabiatı göz ardı etmez. Şair, sevgilisi için şiir yazabilmek amacıyla hafızasında yer alan tabiata ait unsurları bir süreliğine unutmayı yeğler. Şair, ilk mısralarda tabiatla iç içe olduğu hâlde bu şiiri yazmayı tercih etmekle beraber, sonraki mısralarda bu isteğinden de vazgeçer. Şiirde portakalların renginin gün ışığının etkisiyle daha da turuncuya dönmesi bir diğer durumdur.

Şair, Uşaklı, *Dağ Çilekleri* şiirin de ise:

*“Büyük çamlar yıkarak
Denize koşan ırmak,
Size nasıl kıyacak
Kızıl dağ çiçekleri?.. ”¹²⁷*

coşkun bir şekilde akan ırmağın dağ çileklerine zarar vermesinden çekinir. Anadolu’nun eşsiz tabiat ve coğrafyasına içten sevgi duyan Uşaklı, bu güzelim tabiata ve coğrafyaya ait herhangi bir unsurun olumsuz etkilenmemesini arzular.

3.1.9. Çeşmeler

Şair Ömer Bedrettin Uşaklı, Anadolu’daki çeşmelere de şiirlerinde yer vermiştir. Uşaklı, bazen şiirlerinde çeşmelere derdini anlatmış, bazen memleketindeki çeşmelere değinerek onlardan doyasıya su içmenin mutluluğunu hissetmiş, bazen de çeşmeden su almaya giden Anadolulu kadınlardan bahsetmiştir.

Uşaklı, *Sılanın Toprağında* şiirinde:

*“ ...
Kız dudakları open şu ince bakır tasla
Kana kana bir su iç silanın çeşmesinden!... ”¹²⁸*

¹²⁶Uşaklı, *Yayla Dumani, Bütün Eserleri*, 102-103.

¹²⁷Uşaklı, *Yayla Dumani, Bütün Eserleri*, 147.

¹²⁸Uşaklı, *Yayla Dumani, Bütün Eserleri*, 25.

memleketine varmak üzere olan bir yolcuya seslenir. Şairin bu kişiye tavsiyeleri vardır; bunlardan biri, bu kişinin Anadolu'nun herhangi bir yerinde bulunan çeşmelerinden bakır bir tasla doyasıya su içmesidir.

Uşaklı, *Çeşmemle Baş Başa* şiirini, küçük yaşta muhtemelen menenjit hastalığından hayata gözlerini yuman kızı için yazmıştır. Şair, vefat eden kızı için çeşme başında ağıt yakmış, çeşmeyi bir insan gibi tahayyül edip bu acı hadiseyi ve kendisinde bıraktığı derin üzüntüyü çeşmeyle paylaşmış ve bazen çeşmeden medetler ummuştur. Bu şiir, baştan sona hüznün, dram içermekle birlikte bir babanın evladı için yaktığı ağıttır:

*“Işıklardan korkarak ölen çocuğum gibi
Geceleri bekliyor akmak için bu çeşme*

*‘Baba, söndür ışığı!’ diyen yavrucağım gibi,
Ruhuma sesleniyor derin derin bu çeşme...*

*Parlayan yıldızları görmeden akan çeşmem!
O mavi gözler gibi görmeden bakan çeşmem.*

*Menenjitli bir çocuk odası sanki başım,
Kemik penceresinde gecelerden örtüler. . .
Buralardan uçuyor ümidim birer birer,
Bu meçhul karanlıktan dökülüyor gözyaşım,*

*O altın saçlı yavru ölü mü, sağ mı bilmem,
Onun sesine benzer bir ses ver bana çeşmem*

*Küçük kovalarını suyunla doldurmadan,
Sonbahar, yaprakları rüzgâra savurmadan.
Su verdiği bahçede bir baharcık durmadan,*

*Nasıl gitti babasız bilmediği bir yere...
Nasıl gitti o yavru karıştı ölümlere*

*O yayla rüzgârında büyümüş güzel çiçek,
Isparta güllerinden kokulu o tomurcuk,
Kim derdi ki ansızın sararıp dökülecek?..
Kim derdi ki koşarken düşecek bu yavrucak?..*

*Çeşmem onun mezarı suyunun başında mı?
O küçük ayakların izleri taşında mı?*

*Çeşmem, sen de susmuştun “Anne beni uyut!”
Diyerek tanımadan etrafa baktığı gün...
Yağmurun gözyaşım ile beraber aktığı gün,*

Meyveler, hatıralar, sesler götürdü tabut...

*Altun saçlı o güzel ölüyü, sakın çeşmem,
Bu ses veren suyunla sen mi yıkadın çeşmem?*

*Saçları akşamlardan bir demet son ışıktı,
Uzun kirpikli gözler, o donmuş menekşeler,
'Uyumam; diy mi baba' diyor gibi açıktı;
Donup kalmıştı sanki yüzünde son neşeler*

*Ona öldü demeye varmazken dilim çeşmem
Şimdi ağıt mı yazdı okşayan elim çeşmem?..*

*O küçücük tabutu yağmurlarla ıslandı
Sararmış yapraklara gizlendi kelebekler;
Mini mini elleri beklerken solup yandı,
Bahçemdeki çiçekler, ruhumdaki çiçekler...*

*Ondan ayrı açacak güllere yazık çeşmem;
Su verdiğin çiçekler kurusun artık çeşmem;*

*Fidanın ve bülbülün fecirde ilk sesiydi.
Yarım kelimelerle söylediği şarkılar...
Ruhumun en sevdiği tatlı musikisiydi
Ahengini seçerek söylediği şarkılar...*

*İşte yine o şarkı, biraz dur güzel çeşmem;
Sonra karanlıklarda kaybolur güzel çeşmem;*

*Bir damlacık şebnemi buza döndürmek için.
Dağları donduracak tipiler verdi Tanrım.
İki mavi yıldızı yakıp söndürmek için
Verdiği şimşekleri görse titrerdi Tanrım!*

*Karardı mı ölmeden mavi gözlerdeki fer,
Ölmeden tutuldu mu o tatlı yarım diller...*

*Yıldırım değmiş gibi o ince, yeşil yaprak
Sapsarı uçup gitti yeşil zeytinliklerden..
Dünyanın havasında güneşten, nurdan uzak,
Bir kanat ürperişi, bir sızı bırakarak,*

*Sapsarı uçup gitti yeşil zeytinliklerden...
Erken solup sararmak yazık değil mi çeşmem,
Şu zeytin yaprakları hâlâ yeşil mi çeşmem?..”¹²⁹*

Çocuğunun hastalığından ötürü, gündüz dışarı çıkamaması ile gece akan çeşme arasında bağ kurar. Uşaklı, çeşmeden akan suyun sesinde, çocuğunun kendisine

¹²⁹Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 89-91.

kurduğu cümleleri duyar gibidir. Çeşmenin suyunun yere akıp gitmesi ve yıldızları görmemesi ile çocuğunun gözlerinin görmemesi durumu arasında benzerlik bulur. Şair, menenjit hastalığına yakalanan kızının geçirdiği zor günleri unutamamamın acısıyla yaşayıp ümitlerinin azalmasına ve gözlerinden yaşların eksik olmamasına değinir. Şair, kızının ölümünü kabullenemeyip kızının yaşadığına dair çeşmeden bir ses duyup medet umar. Kızının Anadolu'nun tabiatında vakit geçiremeyip küçücük yaşta hayata gözlerini kapamasının verdiği derin üzüntüler içindedir. Kızını, Anadolu yaylalarında yer alan güzel çiçeklere ve kızının kokusunu Isparta güllerine benzetip hastalanan kızının yaprak gibi sararıp solduğunu belirtir. Kızının hayatta olmaması sebebiyle, şair için tabiatta durgunluk vardır ve çeşmemin suları akmamaktadır. Şair, tabiattaki güzellikleri fark edemez ve eski neşesi artık yoktur. Mevsim kıştır, zorlu geçmektedir. Şair, kızının gözlerini iki mavi yıldızla benzetir ve soğuk geçen mevsimden dolayı kızının sağlığının daha da kötüye gittiğini belirtir, isyan noktasındadır. Şair, son olarak, yavrusunun acısını yüreğinde hissedip gözleri hiçbir şeyi göremez olduğuyla şiirini tamamlar.

Uşaklı, *Melikenin Hayali* şiirin de ise:

“ ...
Malların yoğurduğu çamurlara bakarak
Ezik güğümlerle çeşmeye gidenler yok... ”¹³⁰

Anadolu'nun bir köyünde yaşayan Melike ismindeki bir kızın yaşadığı hayal kırıklıkları sonucunda eskiden yaptıklarını şimdi yapamaz oluşunu gözler önüne serer. Uşaklı, bu köylü kızının artık çeşmeye su almaya gitmediğini belirtir.

3.1.10. Pınarlar

Ömer Bedrettin Uşaklı, Anadolu'daki pınarlara olan sevgisini, hasretini bazı şiirlerinde vurgulamıştır.

Uşaklı, *Kim Bilir* şiirinde:

“ ...
Bana en son yudumu verecek
Hangi pınar, hangi pınar kim bilir? ”¹³¹

¹³⁰Uşaklı, *Yayla Dumani, Bütün Eserleri*, 179.

¹³¹Uşaklı, *Yayla Dumani, Bütün Eserleri*, 51.

mısralarında son nefesini vereceği anı tahayyül eder. Şairin o gün geldiğinde de tabiatla iç içe olmayı arzuladığı sezilir. Uşaklı, son nefesini verirken içeceği son yudumun Anadolu'nun pınarlarından akan sudan olmasını ister.

Şair Uşaklı'nın *Çoruh Akşamları* şiirinde:

“ ...
Sular, bütün kan rengi akarken her pınarda
... ”¹³²

mısrasında belirtmek istediği iki durum söz konusu olabilir. Birincisi, güneşin batmak üzereyken ışınlarının etkisiyle pınarların renginin değişmesidir. İkincisi ve en kuvvetli ihtimal, Anadolu, bağımsızlık uğruna çok mücadeleler vermiştir. Anadolu'nun düşmanlara karşı yiğitçe müdafaasında binlerce insan gözünü kırpmadan bu vatan için canını seve seve vermiş, şehitlik mertebesine yükselmiştir. Aziz şehitlerimizin kutsal kanı, topraklarımızda bulunmakla beraber akarsularımızı da kaplamıştır.

Uşaklı, *Yolculuk* şiirinde:

“ ...
Bin bir pınar başında
Su içtim çam oluktan... ”¹³³

mısralarıyla Anadolu'nun tabiat ve coğrafyası üzerinde yaptığı yolculuklardan bahseder. Şair, Anadolu'nun birçok farklı yerindeki pınarlardan, çam oluklardan sular içtiğine vurgu yapar. Anadolu tabiatı ve coğrafyası birçok zenginliği içinde barındırır. Şair, bu şiirinde burada yaptığı yolculuklara karşı doyumsuzluğunu da dile getirir.

Uşaklı'nın, *Kış Pınarları* şiirinde, mevsimden ötürü Anadolu tabiatında hareketsizlik söz konusudur ve şair bu durumdan hoşnut değildir.

“Gördüğüm her pınarda
Sular bir billur olmuş,
Neşesiz oluklarda
Salkım salkım nur olmuş...

Ne bülbül, ne de bir kuş,
Karlar dağların süsü,
Donmuş dudaklarında
Pınarların türküsü...”

¹³²Uşaklı, *Yayla Dumani, Bütün Eserleri*, 55.

¹³³Uşaklı, *Yayla Dumani, Bütün Eserleri*, 104.

*Beyazlar giyen her çam;
Ses bekliyor pınardan ;
Buz olmuş sanki akşam;
Akıyor oluklardan.*

*Ey ağlayan rüzgâra
Kara gömülü sular,
Oluktan tabutlara
Uzanmış ölü sular...*

*Buzdan zincirinizi
Çözecek güneş yakın,
Çobanlar görüp sizi,
Diyecek 'haydi akın!'*

*Şimdi etrafınızda
İşte kurt izleri var,
Ey yolcu dudağına
Hasret kalan pınarlar,*

*Ey beyaz mermer gibi
Kaskatı donmuş sular...
Ey pınar sularına
Hasret kalan yolcular... ”¹³⁴*

bir kış mevsiminde Anadolu tabiatını, pınarları merkeze alarak betimlemesi söz konusudur. Kış mevsiminin etkisiyle pınarlar donmuş, akmaz olmuştur. Şair, donan suları nura benzetir. Tabiattaki diğer unsurların, pınarların suyunun sesini duymak istediğine değinen şair, baharın gelmesiyle donan suların çözülüp eski hâlini alacağını umut eder. Uşaklı, Anadolu tabiatında bulunan unsurların durgun hâllerini görmekten üzüntü duyup doğada hareketlilik olmasını yeğler. Şair, ayrıca yolcuların pınarlara, pınarların da yolculara özlem duyduğunu belirterek şiirini sonlandırır. Ayrıca, bu şiirin konusunda, konusunun işleniş biçiminde Faruk Nafiz Çamlıbel'in etkisi sezilir.

Ömer Bedrettin Uşaklı, *Zafer Yolcusu* şiirin de ise:

*“Zafer yollarının bir yolcusuyum,
Çoban kızı, bana bir pınar göster!”
Kırık mataramda kalmadı suyum;
Çoban kızı, bana bir pınar göster!”¹³⁵*

¹³⁴Uşaklı, *Yayla Dumani*, *Bütün Eserleri*, 115.

¹³⁵Uşaklı, *Yayla Dumani*, *Bütün Eserleri*, 169.

bu dörtlük ile kendini bir asker gibi hayal eder. Ŗair, oban kızından kendisine bir pınar yeri göstermesini ister, kahramanlık yollarında ilerlemekte iken matarasındaki su biter. Asker, suyunu yaralı bir hemŖehrisine vermiŖ olduğundan susuz kalır, bu susuzluğunu Anadolu'daki pınarlardan akan su ile gidermek amacındadır.

3.1.11. Rüzgâr

Ömer Bedrettin UŖaklı, rüzgârı Anadolu tabiatı bağlamında ele almıŖtır. UŖaklı, bazı Ŗiirlerinde rüzgâra mısralarında yer vermeyi ihmal etmemiŖtir.

UŖaklı, *Sılanın Toprağı* Ŗiirinde:

“Hasretle ıkıyorken dağdan yokuŖ yukarı,
O açık alnı çekme silanın rüzgârından!”¹³⁶

mısralarıyla sılaya giden birine eŖitli tavsiyelerde bulunur. UŖaklı'nın tavsiyeleri bu kiŖinin Anadolu coğrafyası ve tabiatının güzellikleri konusunda bu kiŖide farkındalık oluŖturmaktır. Ŗair, bu kiŖinin alnına silanın rüzgârının temas etmesini ister.

UŖaklı, *Denizle BaŖ BaŖa* Ŗiirinde:

“...
Eteği köpükten bir yeŖil yar ki
stnde enginin rüzgârı inler...”¹³⁷

mısralarıyla köyünde yüksek bir yerde tabiatı seyrederken bu yerin alt kısmının yemyeŖil oluŖuna vurgu yapıp burada esen rüzgârın sesini dinleyip Anadolu'nun tabiatında huzur bulmaya alıŖır.

UŖaklı, *Deniz Hasreti* Ŗiirinde, rüzgârın Anadolu coğrafya ve tabiatı üzerinden esmesi kendisi için anlamlıdır.

“Sevmiyorum suyunda yıkanmamıŖ rüzgârı;
Dalgaların gözümde tütüyor mavi, yeŖil...”¹³⁸

mısralarıyla denize olan sevgisini dile getirip rüzgârın çok sevdiği denizlerden esmesini arzular.

UŖaklı, *KıŖ Pınarları* Ŗiirinde, mevsimden ötürü olumsuz duygular içindedir:

¹³⁶UŖaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 25.

¹³⁷UŖaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 37.

¹³⁸UŖaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 52.

*“Ey ağlayan rüzgâra
Kara gömülü sular,
Oluktan tabutlara
Uzanmış ölü sular...”¹³⁹*

mısralarıyla kış mevsiminde pınarların buz tutmuş olduğunu belirtirken, rüzgârı “ağlayan” sıfatıyla nitelendirip kişileştirir.

3.1.12. Duman ve Sis

Şair Ömer Bedrettin Uşaklı, meftunu olduğu Anadolu tabiat ve coğrafyasının her bir unsuruna mümkün olduğunca şiirlerinde yer vermiştir. Şair, özellikle yaylalarda veya yüksek yerlerde bulunan sis ve dumanı şiirlerinde konu edinmiştir.

Şair Uşaklı, *Bursa’da Akşam* şiirinde:

“Ufuklarda bu akşam ne sis var, ne bulut var:”¹⁴⁰

mısrasıyla daha önce Anadolu tabiatında çokça rastladığı sise, Bursa’da bulunduğu yerde rastlamadığını ifade eder.

Uşaklı, *Yayla Dumanı* şiirinde:

*“Gümüş bir dumanla kapandı her yer,
Yer ve gök bu akşam yayla dumanı;
Sürüler, çimenler, sarı çiçekler,
Beyaz kar, yeşil çam yayla dumanı!*

*Ben de duman olsam senin yerine,
Dağılsam dağların şu mahşerine;
Güzelin saçına ve gözlerine
Ben girsem, ben dalsam yayla dumanı!*

*Beni içlerine aldın ağ gibi,
Doldun gözlerime bir rüya gibi;
Ben de güneş gibi, yüce dağ gibi
İçinde kaybolsam yayla dumanı!..¹⁴¹*

yayla dumanı ile bir olmayı arzular. Şair, bulunduğu mekândaki “sis” yerine “duman” ifadesini kullanmayı tercih eder. Bu şiirinde yaylada oluşan sisi, renginden dolayı gümüşe benzetir. Şairin bulunduğu zaman diliminde her yer sisle kaplı bir hâldedir. Yaylada yer alan sürüler, çimenler, sarı çiçekler, karlar, çamlar gibi birçok unsur, sisin

¹³⁹Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 114.

¹⁴⁰Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 30.

¹⁴¹Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 43.

içinde adeta görünmez olur. Şair, bu şiirin ilk dördlüğünde Anadolu'daki bir yaylanın tabiatını tasvir eder. İkinci dördlükte, yayladaki dumanla bir olmayı, güzel bir kızın saçlarına, gözlerine dolmayı ister. Üçüncü dördlükte ise dumanın kendisini çepeçevre sardığına, içinde bulunduğu atmosferin adeta hayal olduğuna değinip son olarak da yayla dumanının içinde yitip gitmeyi arzuladığı belirtir.

Uşaklı, *Yayla Güneşi* şiirin de ise:

*“Bunaldı ruhum bugün,
Bir çam fidanı gibi
Gözümde yine tüttün,
Yayla dumanı gibi...”¹⁴²*

dördlüğünde sevgilisine olan hasretini dile getirir. Şair, bu hasretten ötürü sıkılmıştır, huzursuzdur, sevgilisinin hayalini gözünde canlandırırken bu hayalini yayla dumanına benzetir. Anadolu'ya, onun yayla dumanına özlem duyar.

3.1.13. Taşlar

Anadolu sevdalısı olan şair Ömer Bedrettin Uşaklı, Anadolu'nun tabiat ve coğrafyasına ait unsurlardan biri olan “taş” unsuruna da şiirlerinin bazı mısralarda yer vermiştir. Şair, bizim olan, bizi yansıtan her şeye gönülden bağlıdır. Anadolu'nun taşı, toprağı da milliyetçi şair Uşaklı için ayrı bir önem taşır.

Uşaklı, *Çoruh Akşamları* şiirinde, Anadolu'nun zorlu bir kesit sunarak:

*“Granit kayalara, akıntılara karşı,
Çekilip itilerek bir kayık sürüklenir”¹⁴³*

mısralarında Çoruh'ta hızlı akan suların, granit kayaların güçlük çıkarmasına rağmen, burada çalışanların kayık aracılığıyla işlerini yapmaya devam ettiklerine değinir.

Uşaklı, *Sarıköz Mermerleri* şiirin de ise:

*“...
Bir parça istiyorum meşhur mermerlerinden...
Ne üstüne destanlar, sevdalar yazmak için;
Ne şekilsiz derdime bir şekil kazmak için;
Fıskıyeli havuzlar, heykeller kurmuyorum;
Mermerinden saraylar yapıp oturmuyorum;
Allahımdan bir ı ışık, bir kevser ister gibi,*

¹⁴²Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 99.

¹⁴³Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 55.

Bir parça istiyorum meşhur mermerlerinden...

Ne ceylan ne de ince Türkmen dilberlerinden;

Sarıkızın gözyaşı damlamış bir yerinden

Bir parça istiyorum meşhur mermerlerinden...

Güneşinde büyümüş bir dağ sümbülü için;

Toprağına gömdüğüm bir küçük ölü için... ”¹⁴⁴

bu mısralarda Sarıkız efsanesinin geçtiği yerden küçük bir mermer parçası istediğini dile getirmiştir. Şiirin genelinde hüznün hâkimdir; çünkü şair, canından çok sevdiği küçücük kızını toprağa vermiştir. Şair, mermeri, acısını dindirmeye çalışıp vefat eden yavrucuğunun buradaki meşhur efsaneden yola çıkarak hayatta olabileceği hayaliyle yaşamayı ümit etmiştir. Şair, alacağı bir parça mermeri hatıra olarak saklayıp onunla kendini avunacağını, bu mermeri dünyalık hiçbir şeye değişmeyeceğini belirtmiştir. Şairin üzüntüsünden ötürü dünyadaki hiçbir güzellik, zenginlik umurunda olmamıştır.

Uşaklı, *Denizimde* şiirinde, denizlere sahiplik duygusuyla yaklaşp taşların ısıtılı renklere bürüneceğini belirtir.

“Hareler, sade yollar titreşir ince ince;

Zeytinlikler içinde güneş hançerlenince

Granitten kayalar renk olur denizimde... ”¹⁴⁵

bu mısralarla o çok sevdiği denizlerde granit kayaların bulunduğu ve bu granitlerin denizlere renk kattığına değinir. Şair için, Anadolu tabiat ve coğrafyasında yer alan unsurların içinde bulunan her şey kıymetlidir.

3.1.14. Mevsimler

Şair Ömer Bedrettin Uşaklı, Anadolu’yu şiirlerinde tablo gibi işlerken mevsimlere de değinmiştir. Uşaklı, mevsimlere göre Anadolu tabiatı ve coğrafyasını betimlerken, mevsimlerin kendisinde oluşturduğu izlenimlere şiirlerinde yer vermiştir.

Uşaklı, *Bursa’da Akşam* şiirinde:

“Bugün de sonbahardan süzülüp doğdu akşam ”¹⁴⁶

mısrasında Bursa’da bulunduğu bir sonbahar akşamında buranın tabiatını ve coğrafyasını gözler önüne serer.

¹⁴⁴Uşaklı, *Yayla Dumani, Bütün Eserleri*, 61.

¹⁴⁵Uşaklı, *Yayla Dumani, Bütün Eserleri*, 181.

¹⁴⁶Uşaklı, *Yayla Dumani, Bütün Eserleri*, 30.

Uşaklı, *Kim Bilir* şiirinde:

“...
*Tabutumu yeşil dallar içinden
Seyredecek hangi bahar kim bilir?..*”¹⁴⁷

bir bahar günü, dalların yemyeşil olduğu zamanda son nefesini vermiş olarak kendi tabutunun bahar mevsimi tarafından seyredileceğini hayal etmiştir.

Uşaklı, *Kış* şiirinde:

“*Tipiler dağları titretmiş gibi,
Çiğlardan bir olmuş tepeler, düzler,
Bir ana yüzüne hasretmiş gibi
Ufukta güneşi arıyor gözler...
Yeşil çam dalında kar beyaz çiçek;
Bir gün kürenmese damlar çökecek...
Kapımdan geçiyor kızak çekerek,
Ay boynuzlu, altın rengi öküzler...*”¹⁴⁸

bir kış mevsiminde Anadolu’da bir yerin -ki şair, bu şiiri “Ardahan’da” yazmıştır- tabiatını betimlemiştir. Şair, burada kış mevsiminin çetin geçtiğinden, karların her yeri kapladığından bahsetmiştir. Şair, bir evladın annesinin yüzüne hasret kalması gibi, kendi gözlerinin de güneşi aradığına değinmiştir. Şair Uşaklı, soğuk mevsimlerden pek hoşlanmamaktadır, çünkü şaire göre özellikle kış mevsiminde Anadolu tabiatı ve coğrafyasında hareketsizlik söz konusudur. Şair, bu tabiat ve coğrafyada canlılığı, sürekliliği gönülden istemiştir.

Uşaklı’nın *Bir Hançer İstiyorum* şiirinde, olumsuz duygular içinde olması ve zamanın geçmemesi söz konusudur.

“*Portakallar altında geçmiyor bu yıl güzüm;
Gönlüm uzak bir köyün gelecek baharında!..*”¹⁴⁹

mısralarıyla sonbaharda taşradan uzak kalışını ve bu durumdan hoşnut olmadığını anlatır. Şair, gelecek baharda köyde olmayı yürekten ister.

Uşaklı’nın *Kiraz Bayramları* şiirinde:

“*Çini kapılarından bahara giriyorum*”¹⁵⁰

¹⁴⁷Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 51.

¹⁴⁸Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 54.

¹⁴⁹Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 68.

¹⁵⁰Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 70.

mısrasında Kütahya şehrine vardığında bu şehrin “çini” işlemeleriyle süslü yapılarını gördüğü ve mevsimlerden bahar olduğu anlaşılır. Şair, bahar mevsimini daha çok sever. Bu şiir, genel olarak değerlendirildiğinde, şiirde olumlu bir hava sezilir; çünkü şair, bahar mevsiminden ötürü pek mutludur.

Uşaklı, *Dağların Düşü* şiirinde:

“Yayla çiçeğini gördüm baharın;
İçtim sularından eriyen karın”¹⁵¹

mısralarıyla bahar mevsiminin etkisiyle karların erimesini gözler önüne sermiştir; yaylalar artık çiçek açmış, eriyen karlar akarsulara karışmış, şair de bu sulardan kana kana içmiştir. “Yayla şairi” olarak da nitelendirilen Uşaklı’nın Anadolu’daki bir yaylada bahar mevsiminden bir parça anı şiirleştirdiği görülür.

Uşaklı, *Kış Pınarları* şiirinde, kış mevsiminin etkisiyle Anadolu’daki pınarları betimler. Daha önce de belirttiğimiz gibi mevsimin etkisiyle tabiat da durgunluk söz konusudur.

Uşaklı, *Çağlayan* şiirin de ise:

“Dağlarda ağlıyor yine hasretle gür sesin,
“Hicranlı sonbahar” denilen hasta yolcuya
...
Yorgun başında beklemiyor şimdi âşıkın;
“Hicranlı sonbahar” gibi derdinle sen de yan
...”¹⁵²

mısralarıyla sonbahar mevsimini “hicranlı” olarak nitelendirip kişileştirir. Şair için sonbahar, hüznü duyular uyandıran bir mevsimdir.

3.1.15. Çiçekler

Ömer Bedrettin Uşaklı, şiirlerinde Anadolu tabiat ve coğrafyasında yer alan rengârenk birçok çiçeği de mısra mısra işlemekten geçmemiştir.

Uşaklı, *Denizle Baş Başa* şiirinde:

“Mağrur çiçekleri kızıl, mor, sarı”¹⁵³

¹⁵¹Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 98.

¹⁵²Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 160.

¹⁵³Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 37.

mısrasında köyündeki en yüksek yere çıkmış tabiatı seyrederken farklı farklı renklerdeki çiçeklere değinir.

Uşaklı, *Sarıköz Mermerleri* şiirinde:

“ ...
Güneşinde büyümüş bir dağ sümbülü için;
Toprağına gömdüğüm bir küçük ölü için... ”¹⁵⁴

mısralarında küçük yaşta ölen kızını anar. Şair, ilk mısrada yer alan “dağ sümbülü” ifadesini, hem Anadolu tabiatında yer alan bir unsur olarak hem de ölen kızını bu çiçeğe benzeterek kullanır.

Uşaklı, *Kiraz Bayramları* şiirinde:

“ ...
Şeftali çiçekleri yazma oyalarında
... ”¹⁵⁵

mısrasında, vardığı Kütahya şehrinde yazma örten kadınların oyalarındaki “şeftali çiçekleri” motifine dikkat çeker. Şairin şiirlerinde yer alan çiçekler, sadece Anadolu tabiat ve coğrafyasında bulunmamaktadır, ayrıca kadınların kullandıkları kıyafetlerde de yer almaktadır.

Uşaklı, *Son Şehir* şiirinde annesine atıfta bulunmuştur.

“Uzaklaşırken üstünde bahçeden,
Düşerdi omzuma nurdan bakışların...
Limon çiçekleri dallarda ürperen...
Alevlenirdi gururdan bakışların;
Düşerdi omzuma nurdan bakışların... ”¹⁵⁶

mısralarında annesiyle olan anılarını dile getirmiştir. Şairin annesi vefat etmiştir. Şair, annesinden ayrılıp bir yere yolculuk ederkenki zamanlara işaret ederek annesinin o anki durumunu hatırlamıştır. Şair, annesinden uzaklaşırken annesinin nurlu bakışları şairin üzerindedir. Bu esnada şair, limon çiçeklerinin dallarda ürperdiğini dile getirmiştir. Aslında çiçeklerin bu hâli rüzgârdan kaynaklanmış, çiçekler rüzgârın etkisiyle titremiştir. Şairin bu çiçekleri böyle nitelendirmesi, annesinden ayrılmanın şairde oluşturduğu hüznü duygulardan dolaydır.

¹⁵⁴Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 61.

¹⁵⁵Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 70.

¹⁵⁶Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 76.

Uşaklı, Ses şiirinde:

*“Ne ağaç, ne de bülbül
Ne titreyen bir sümbül
Bozmasın bu nağmeyi
Sükût örtsün her şeyi”*¹⁵⁷

mısralarında duyduğu bir sesi başka seslerin gölgede bırakmamasına değinir. Şair, her şeyin sükût hâlinde olmasını diler. Şair, bu şiirinde sümbül çiçeğini “titreyen” sıfatıyla nitelendirir. Şair, Anadolu tabiat ve coğrafyasına karşı o kadar çok ilgilidir ki bir çiçeğin titreyişi bile şairin gözünden kaçmaz.

Uşaklı, Anadolu Hasreti şiirinde:

*“Buruşur elimde bir sarı gonca”*¹⁵⁸

mısrasıyla bir sarı goncanın elinde buruşmuş olduğuna değinir. Şairin, bulunduğu yerde elindeki açmamış bir gülün tazeliğini yitirmesi, hem vakit geçtikçe çiçeğin doğal olarak farklılaşmasını, hem de goncanın sarı renkte olması sebebiyle şairin Anadolu’dan ayrı kalmasını akıllara getirir.

Uşaklı, Tütün İşçileri şiirinde ise:

*“...
Şu yemyeşil kırlara saçılmış çiçeklerden;
Güzel papatyalardan, sümbüllerden bihaber;
Sararmış yaprakların üstüne eğilmişler,
Gayretle işliyorlar yanarak için için
Kıymetli bir zehirden ekmek çıkarmak için...”*¹⁵⁹

mısralarında tütün işçilerinin çalıştıkları işe fazlasıyla odaklandıkları, emek verdikleri sırada Anadolu tabiatında bulunan kırlardan, çiçeklerden, papatyalardan, sümbüllerden habersiz olduklarına değinir. İşçiler, işleriyle o kadar çok meşgullerdir ki Anadolu’nun güzelliklerinin farkına varamazlar.

3.1.16. Günün Vakitleri

Ömer Bedrettin Uşaklı’nın şiirlerinde ağırlıklı olarak akşam vakti yer almaktadır. Bunda şairin memuriyet hayatının etkisi söz konusudur. Uşaklı, iş çıkışı Anadolu tabiat ve coğrafyasını gözlemleyip şiirleştirir.

¹⁵⁷Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 83.

¹⁵⁸Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 126.

¹⁵⁹Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 133.

Uşaklı, *Denizde Akşam* şiirinde

*“Akşamı süzme deniz,
Renginden gözüm yandı!
Koydaki alevden iz,
Gönlümde halkalandı!..”*¹⁶⁰

bu dörtlükle güneşin batmak üzere olup akşam vaktinin yaklaştığını belirtir. Batmak üzere olan güneşin ışınları, denize yansır ve şairin gözleri bu manzara karşısında adeta yanar.

Uşaklı, *Bursa’da Akşam* şiirinde:

*“Bugün de sonbahardan süzülüp doğdu akşam,
...
Ufuklarda bu akşam ne sis var, ne bulut var
...
Gözlerime vurunca kubbelerin gölgesi
Öz cenneti gönlümle seyrettim ben bu akşam
...”*¹⁶¹

dizelerinde Bursa şehrinde bir sonbahar mevsiminde akşam vakti bulunduğu mekânda gördüklerini şiirleştirir. Şair, akşam vakti ufuklarda sis ve bulut olmadığına değindikten sonra kubbelerin gölgesini görünce kendini cennette hayal eder.

Uşaklı’nın, *Akşam Misafiri* şiirinde, ayrılık ve hüznün hâkimidir:

*“Ayrılık görünmüşken
Yar tutmuyor elimden
Misafirim bugün ben
Bursa akşamlarına!..”*¹⁶²

bu dörtlükte sevgilisinden uzağa, Bursa’ya gideceğinden bahseder. Şair, hüznülüdür, sevdiğinden beklediği ilgiyi göremez ve Bursa’da akşamları belki doğa ile baş başa kalabileceğini belirtir.

Uşaklı, *Ay Işığında* şiirinde:

*“Bizim için battı güneş bu akşam
...”*¹⁶³

¹⁶⁰Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 23.

¹⁶¹Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 30-31.

¹⁶²Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 34.

¹⁶³Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 40.

mısrasında sevgilisine hitaben, güneşin batıp akşam olması gibi doğal bir durumun kendileri için olduğunu dile getir. Uşaklı'nın yüreği, Anadolu tabiatına karşı aşırı sevgiyle dopdoludur ki, tabiatta meydana gelen doğal durumların kendi güzel vakitleri için olduğunu düşünür.

Uşaklı, *Pazar Dönüşü* şiirinde:

“...
Pazardan dönüyorlar köylüler, akşam oldu!”¹⁶⁴

mısrasında köylülerin pazardan akşam vakti dönüşlerini belirtmiştir.

Uşaklı, *Yayla Dumanı* şiirinde:

“...
Yer ve gök bu akşam yayla duman
...”¹⁶⁵

mısrasında yaylada bir akşam vakti her yerin sisle kaplandığını gözler önüne serer.

Uşaklı, *Göksu* şiirinde:

“*Sularından içtiğim akşamdan beri şenim*
Ey günümün doğduğu diyardan geçen Göksu!
...
Bir akşamdı, köpründen geçtik hatırlar mısın?..
...”¹⁶⁶

bu mısralarda bir akşam vakti Göksu Irmağında yaşadığı güzel günleri hatırlar.

Uşaklı, *Kim Bilir* şiirinde:

“*Güneşle beraber söndüğüm akşam,*
Ağlayacak hangi rüzgâr, kim bilir?
...”¹⁶⁷

mısralarında güneşin batıp da akşam vaktinin gelmesi gibi ömrünün de bir akşam vakti son bulacağına değinir. Şair, rüzgâra insani vasıf yükleyip ölünce ardından rüzgârın üzülmelerini hayal eder. Şairin sevdiği, değer verdiği Anadolu ve onun üzerinde esen rüzgâr, kendisi için dost ve arkadaş gibidir.

¹⁶⁴Uşaklı, *Yayla Dumanı*, *Bütün Eserleri*, 42.

¹⁶⁵Uşaklı, *Yayla Dumanı*, *Bütün Eserleri*, 43.

¹⁶⁶Uşaklı, *Yayla Dumanı*, *Bütün Eserleri*, 47.

¹⁶⁷Uşaklı, *Yayla Dumanı*, *Bütün Eserleri*, 51.

Uşaklı, *Kış Pınarları* şiirinde:

“ ...
Buz olmuş sanki akşam;
Akıyor oluklardan ”¹⁶⁸

mısralarıyla kış mevsiminden dolayı akşam vaktinin donduğuna, yani zamanın durağanlığına işaret eder.

Uşaklı, *Gölge* şiirinde:

“Gece, sahillerde yıkaniyorsun
Yanan bir geminin alevi gibi
... ”¹⁶⁹

mısralarıyla gölgesinin gece vakti sahillere vurmasına değinir.

Uşaklı, *Harap Bir Mezarlıkta* şiirinde:

“Ecel benizli, soluk bir kemik harabesine
Hurafeler gibi esrar yolundan indi gece;
Uzakta bir ezanın gamla ağlayan sesine
Zavallı bir ölü sessizliğiyle sindi gece.
...
Bakınca yandım içimden; bu maceralı yere
Ne bir hayal ne de bir renk dökülmüş akşamdan... ”¹⁷⁰

mısralarıyla bir gece vakti gördüğü harap bir mezarlıktan, buradaki izlenimlerinden ve buranın kendisi üzerinde bıraktığı tesirden bahseder. Mısralarda gizemli, hüznü bir hava sezilir; bu, bulunulan mekândan kaynaklanır.

3.1.17. Güneş ve Ay

Ömer Bedrettin Uşaklı, şiirlerinde güneş ve ayın Anadolu tabiatı ve coğrafyası üzerindeki etkilerini belirtmeden geçmemiştir.

Uşaklı, *Bursa'da Akşam* şiirinde:

“Ovada ince yollar gölgeleniyor işte;
Karşıdan renk içinde solgun ay görünüyor!
Güneşin son nurundan bir damlacık içmiş de,
Şu karşiki kulübe bir saray görünüyor!.. ”¹⁷¹

¹⁶⁸Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 114.

¹⁶⁹Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 153.

¹⁷⁰Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 162.

¹⁷¹Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 30.

bu dörtlük ile ayın solgun bir biçimde gökyüzünde belirmesinin ardından, güneşin batarken kızılığının bulunduğu mekândaki bir kubbeye yansıması neticesinde bu kulübenin adeta bir saraya benzemiş olmasına değinir.

Uşaklı, *Ay Işığında* şiirinde, Anadolu tabiatı üzerine doğan ayı kişileştirip tabiatta doğal olarak gerçekleşen durumları güzel sebeplere bağlayarak açıklamaya çalışır:

“Bizim için battı güneş bu akşam;
Bizim için doğdu bu yeşil gündüz!..
Uzakta uyumuş iki  saz dam;
Irmakta solgun ay, sen, ben, mz;
Bizim için doğdu bu yeşil gündüz!..
Uzanmış sahile ay ışığında
Söğütler... Portakal, nar ağaçları...
... ”¹⁷²

mısralarıyla sevgilisiyle geçirdiği zaman dilimine değinir. Şair, güneşin batmasının kendileri için olduğunu; kendisi, sevgilisi ve bir de ayın Anadolu tabiatında bulunduğunu, o an için bunlardan başka kimsenin bulunmadığını belirtir. Meyve ağaçlarının ise ay ışığının altında uzanmış bir vaziyette olduğuna değinir. Şaire göre, akşam vaktinde tabiat, sanki uyuyup dinlenir vaziyettedir.

Uşaklı, *Irmakta Akşam* şiirinde:

“...
Altundan köprü kurmuş güneş ırmak üstüne!.. ”¹⁷³

mısrasında güneşin batarken ışınlarının ırmağın yüzeyine yansımasıyla birlikte ırmağın üstünde altından bir köprü varmış gibi hayal eder.

Uşaklı, *Bir Hatıra* şiirinde:

“...
Kalpler, ay ışığında ne tatlı gülüyordu?
...
Ruhlar, ay ışığında ne tatlı gülüyordu?.. ”¹⁷⁴

¹⁷²Uşaklı, *Yayla Dumani, Bütün Eserleri*, 40.

¹⁷³Uşaklı, *Yayla Dumani, Bütün Eserleri*, 46.

¹⁷⁴Uşaklı, *Yayla Dumani, Bütün Eserleri*, 50.

mısralarında bir araya gelip buluşan sevgililerin hem kalplerinin hem de ruhlarının ay ışığının altında neşeli olduklarına değinir.

Uşaklı, *Deniz Hasreti* şiirinde:

“...
İçimi güldürmüyor sensiz ay ışıkları;
Ufkundan yükselmeyen güneşler güneş değil!”¹⁷⁵

mısralarında Anadolu coğrafyası ve tabiatında yer alan denizlerden uzak kalışının şaire verdiği hüznün hâkimdir. Şaire göre, o çok sevdiği denizlerden uzakta doğan güneş ve ay ışıkları kendisini mutsuz eder. Yeni bir günün başlamasının ya da bitiyor olmasının şair için bir önemi yoktur.

Uşaklı, *Harap Bir Mezarlıkta* şiirinde:

“Yavaş yavaş silinen hasta yüzlü gölgelere
Ufukta titreyen ay şimdi bir soluk şamdan,
...”¹⁷⁶

mısralarıyla Anadolu’daki bir mezarlıkta ay ışığının mevtalara şamdan gibi ışık saçacağına değinir.

Uşaklı, *Ay Işığında Bekleyiş* şiirinde:

“...
O ince gül yüze göklerden ay vurur
...”¹⁷⁷

mısrasında sevgilisinin yüzünü güle benzettikten sonra, ayın ışığının sevgilisinin yüzüne yansımaları dile getirir.

3.1.18. Hayvanlar

Şair Ömer Bedrettin Uşaklı’nın şiirlerinde Anadolu coğrafyası ve tabiatında yaşayan hayvanlar da genişçe yer almıştır.

Uşaklı, *Kahraman Bir Atlıya* şiirinde:

“...
Sarhoşsun bir kanlı aşk hevesiyle,
Yandın mı suların coşkun sesiyle?

¹⁷⁵Uşaklı, *Yayla Dumani, Bütün Eserleri*, 52.

¹⁷⁶Uşaklı, *Yayla Dumani, Bütün Eserleri*, 162.

¹⁷⁷Uşaklı, *Yayla Dumani, Bütün Eserleri*, 188.

Demir kır atının kişnemesiyle
Dağların gururu kucaklaşıyor... ¹⁷⁸

dörtlülüğü ile bu vatan uğruna nice mücadelelere katılmış, kahramanlık destanları yazılmasına vesile olmuş insanlara seslenmiştir. Şaire göre, bu kahramanın atı da sahibi gibi mücadelecî bir ruha sahiptir. Bu at kişneyince dağlar bu sesi işitip gururlanmıştır.

Uşaklı, *Denizle Baş Başa* şiirinde:

“...
Güvercin doludur kayalıkları...
...” ¹⁷⁹

mısrası ile Anadolu’da kayalıkların güvercinlerle dolup taşıdığına işaret eder.

Uşaklı, *Bataklık Güneşleri* şiirinde:

“*Kuyrukları düğümlü atlarımız çamurda,*
Kamışlarla çizilmiş bir aynada gölgemiz..
...
...
Bu nurdan ve çamurdan ovayı bırakarak
Sürdük atlarımızı kızıl denize doğru!..
...” ¹⁸⁰

mısralarında atlar ile Anadolu’daki zorlu bir coğrafi yapıdan geçiş anını anlatmaya çalışır.

Uşaklı, *Pazar Dönüşü* şiirinde:

“...
Eşeklere kurulmuş güneş yanığı kızlar,
...” ¹⁸¹

mısrasında pazardan dönen köylülere değinir, köylü kızları eşeklerle yolculuk yapmıştır ve kızların tenleri güneşten dolayı yanıktır.

Uşaklı, *Bir Hatıra* şiirinde;

“*Dalgaların üstünde sallanan bir gemide,*
Garip martılar gibi o gün nasıl kavuştuk?..
O gün, nasıl unutup bir taze matemi de

¹⁷⁸Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 16.

¹⁷⁹Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 37.

¹⁸⁰Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 38.

¹⁸¹Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 42.

*Mezardan saadetin ufkuna doğru uçtuk?..
Garip martılar gibi o gün nasıl kavuştuk?..*”¹⁸²

mısralarında geçmiş bir güzel anısını yâd etmiştir. Şair, sevdiği ile kavuşmasını garip martıların kavuşması şeklinde hayal etmiştir. Sevgilisine kavuştuğu için şairin üzüntüleri de hafıflemiştir.

Uşaklı, *Kim Bilir* şiirinde:

*“Her yanında yanık bülbüller öten
Bahçelerden bir gün sensiz geçerken”*

...¹⁸³

mısralarında bahçelerdeki bülbüllerin yanık ötüşüne dikkat çeker. Bülbüllerin bu şekilde ötüyor oluşu, şairin kendi öleceği günün hayalini kurarken tabiatı bu şekilde tasavvur etmesinden olabilir.

Uşaklı, *Kış* şiirinde:

*“...
Kapımdan geçiyor kızak çekerek,
Ay boynuzlu, altın rengi öküzler...”*¹⁸⁴

mısralarıyla yaşadığı yerde, kendi yakınında gördüklerini betimler. Şair, öküzlerin ay şeklinde boynuzları olduğuna, renklerinin altın gibi olduğuna ve bu öküzlerin kızak çektiğine işaret eder. Şair, bunlardan bahsederek Anadolu’da bir yerde kış mevsiminden kesit sunar.

Uşaklı, *Ufuk Hasreti* şiirinde:

*“...
Nerdesiniz atımı koşturduğum ovalar?..*”¹⁸⁵

mısrasında Anadolu’daki ovalarda atını koşturduğu günlere özlemini dile getirmiştir. Yine aynı şiirde:

*“...
Bir gün, ufuk!.. diyerek bu çıplak kayalıktan,
Bir siyah kartal gibi göğe yükseleceğim...”*¹⁸⁶

¹⁸² Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 50.

¹⁸³ Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 51.

¹⁸⁴ Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 54.

¹⁸⁵ Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 57.

¹⁸⁶ Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 58.

mısralarıyla bulunduğu mekânda bir iç sıkıntısı yaşayan Uşaklı, kartal gibi göklere erişip gitmeyi hayal eder.

Uşaklı, *Sarıköz Mermerleri* şiirinde:

“ ...

Yalçın tepelerinde kartal saklı yuvalar”¹⁸⁷

mısrasında Anadolu’daki yalçın tepelerde, kartalların yuvalarının bulunduğu dile getirir.

Uşaklı, *Bir Hançer İstiyorum* şiirinde:

“ ...

*Aylar var ki, ey Tanrım, görünmez oldu yüzüm
Dor atlı yaylıların süslü aynalarında!..*”¹⁸⁸

mısralarıyla bulunduğu yerde olmaktan hoşnut olmadığını dile getirip aradan hayli zamanın geçtiğini ve kendisinin burada deyim yerindeyse görünmez bir duruma geldiğini belirtir. Şair, bulunduğu şehirde kendini, kendi benliğini yakalayamaz; onun kalbi, Anadolu’nun tabiat ve coğrafyasındadır.

Uşaklı, *Son Şehir* şiirinde:

“ ...

*Uzaklaşırken at üstünde bahçeden,
Düşerdi omzuma nurdan bakışların...*
...”¹⁸⁹

mısralarıyla annesinden ayrılırken annesinin nur dolu bakışlarının şairin omuzlarına düştüğünü belirtmiştir. Bu esnada şair, atıyla yolculuk yapmak üzere evden çıkmıştır.

Uşaklı, *Sarayda Akşam* şiirinde:

“ ...

*Yüzü göründü ayın;
Kurbağalar ağlayın!*”¹⁹⁰

mısralarında bulunduğu yerden hoşnut olmadığını, gecenin çökmesiyle hüznünün arttığını, o an Anadolu’nun tabiatında bulunan kurbağaların da hüznüne ortak olmasını dile getirmiştir.

¹⁸⁷Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 60.

¹⁸⁸Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 68.

¹⁸⁹Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 76.

¹⁹⁰Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 94.

Uşaklı, *Çağlayan* şiirinde:

*“Yalnız bu ses dolaşıyor sanki rüzgârda,
Bu çılgılıkta kayboluyor bülbülün sesi;
Yalnız bir ses: çağlayanın gürüldemesi!”¹⁹¹*

mısrarlarında çağlayanın çok hızlı aktığı için gür bir ses çıkardığından, bu çıkan gür sesin tabiatı yer alan diğer unsurların sesini gölgede bıraktığından bahseder. Çağlayanın sesinden dolayı bülbülün sesinin giderek duyulmamaya başladığını vurgular.

Uşaklı, *Yolculuk* şiirinde:

*“Zümrüitten yeşillikler
Yükseltti kanadımı
Yolumda üveykler
Ürküttü kıratımı...”¹⁹²*

dörtlüğünde zümrüt gibi parlak bir renge sahip yeşilliklerden geçerken mutluluk duyduğunu, bu esnada yoluna üveyk kuşunun aniden çıkmasıyla kır atının tedirgin olduğunu gözler önüne sermiştir.

Uşaklı, *Çağlayanlara* şiirinde:

*“...
Üzerinde bembeyaz yelkenliler dolaşan,
Şen martılar uçuşan sahillerde gülelim,
Durgun, mavi denize beraber dökülelim”¹⁹³*

mısrarlarıyla çağlayanla bir olup o çok sevdiği denizlere akmak, ona karışmak ister. Şair, denize ait unsurları olumlu yönleriyle ele alır. Şaire göre, denizin üzerinde uçuşan martılar şendir, mutludur; şair de böyle bir tabiat ortamında bulunursa sevineceğini belirtir.

Uşaklı, *Kış Pınarları* şiirinde:

*“...
Ne bülbül ne de bir kuş,
Karlar dağların süsü”¹⁹⁴*

¹⁹¹Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 96.

¹⁹²Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 104.

¹⁹³Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 109.

¹⁹⁴Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 114.

mısralarında kış mevsiminde dağları süsleyen bülbüller ve diğer kuşlar yerine kar olduğuna dikkat çeker. Yine aynı şiirde:

“Şimdi etrafınızda
İşte kurt izleri var”¹⁹⁵

mısralarıyla karlar üstünde kurtların ayak izlerinin bulunduğuna işaret eder. Şair, Anadolu’da değişen mevsimler neticesinde Anadolu tabiatının unsurlarında da farklılaşmaları gözler önüne serer.

Uşaklı, *Bir Seyahat Hatırası* şiirinde:

“...
Üstümde mavi bir gök, altımda yağız tayım,
Ne yaylalar dolaştım!.. Ah, nasıl anlatayım!”¹⁹⁶

mısralarıyla Anadolu’daki yaylalarda yağız tayıyla gezmiş olduğuna dikkat çekmiş, bugünleri özlemle yâd etmiştir.

Uşaklı, *Yangınların Işığında* şiirinde:

“...
Halâskârlar geçtikçe şanlı atlar üstünde,
İsli kaldırımları titreten bu düğünde
...”¹⁹⁷

mısralarında Anadolu toprakları üzerinde kahramanların, yiğitlerin şanlı atlarıyla geçerken bulunulan yerde adeta düğün havası hasıl olmuştur. Şair, şiirlerinde kahraman Türk askerini, genellikle atlarıyla anmıştır.

Uşaklı, *Gurbet Akşamı* şiirin de ise:

“...
Yandı bir başka iniltiyle bu akşam baykuş,
Yandı göklerde vatansız dolaşan bir sürü kuş..
...”¹⁹⁸

mısralarında baykuşların ve diğer kuşların yandığını dile getirir. Şair, gurbettedir ve içi memleket hasretiyle yanıp tutuşmaktadır. Şair, içinde bulunduğu duygu dünyasını

¹⁹⁵Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 115.

¹⁹⁶Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 118.

¹⁹⁷Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 130.

¹⁹⁸Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 155.

bulunduğu yerdeki tabiata yansıtmaya çalışır. Şaire göre, tabiat da kendisi gibi yangınlar içindedir.

3.1.19. Şehirler

Ömer Bedrettin Uşaklı'nın şiirlerinde Anadolu'da yaşanan yerler mekânsal olarak yaylalar, köyler ve şehirlerden ibarettir.

Mekânlar tek başlarına bir anlam ifade etmezler. Bunun için mekânla onun üzerinde yaşayan insanların etkileşimini dikkate alırsak incelenen mekânla ilgili bir kanıya varabiliriz. Şair Uşaklı, şiirlerinde konu olarak işlediği mekânları, tabiatı ve insanıyla, mimarileriyle, kahramanlıklarıyla, kısaca mekânı yansıtacak özellikleriyle ele almıştır. Şairin bunun için başvurduğu yer tabii ki Anadolu'dur. John Urry, *Mekânları Tüketmek* adlı kitabında:

Mekânsal olan, farklı bir genel yasalar dizisi kurulabilecek biçimde toplumsal olandan ayrılamaz. Bunun nedeni, mekânın tek başına genel etkiler taşınamamasıdır. Mekânsal ilişkilerin önemi, söz konusu toplumsal nesnelerin özel karakterine bağlıdır. Böylelikle mekânsal ilişki, genel bir etkiyle sınırlandırılmaz; sadece söz konusu toplumsal nesnelerin belirli ayırt edici özellikler ya da güçler taşımaları nedeniyle etkide bulunur. Yalın mekân yoktur, sadece farklı türden mekânlar, mekânsal ilişkiler veya mekânsallaşmalar vardır.¹⁹⁹

Anadolu toprakları üzerinde yer alan, ülkemizin birlik ve bütünlüğünün korunabilmesi için tarihte birçok zafere ev sahipliği yapmış şehirlerimiz, bu amaç doğrultusunda köylerle aralarında sıkı bir bağ oluşturmayı ihmal etmemiştir.²⁰⁰

Ömer Bedrettin Uşaklı, şiirlerinde yer verdiği şehirleri, zengin tabiatı, mimari yapısı, tarihteki yerleri ile ele almış ve işlemiştir.

Uşaklı, dünyaya geldiği şehir için yazdığı *Uşak İçin* şiirinde:

*“Ufkun dalga dalga, göğsün çiçekli;
Gülüyor bağların akşamlarında...
Aşıklar diyarı olduğun belli;
Bir şarap rengi var akşamlarında!*

¹⁹⁹ John Urry, *Mekânları Tüketmek*, çev. Rahmi G. Ögdül, (İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 1999), 97.

²⁰⁰ Nurettin Topçu, *Yarınki Türkiye*, 15. bs., (İstanbul: Dergâh Yayınları, 2017), 348.

*Sana kavuştuğum geceden beri,
Neşeyle parlıyor gözümün feri...
İstiklâl cengin büyük zaferi
Bir kızıl yadigâr akşamlarında!.. ”²⁰¹*

ilk dördlükte, şehrin genel olarak tabiatından bahsetmiş, ikinci dördlükte, bu şehrin Kurtuluş Savaşı’nda elde ettiği başarılarla dikkat çekmiştir. Şair, bu şehrin tabiatını kişileştirerek mutlu görüldüğünü dile getirmiş, bu şiirinde ayrıca halk edebiyatındaki şiirlerde yer alan âşıklara atıfta bulunmuştur. Şair, memleketinde çok mutlu olduğunu, bu mutluluğun kendi gözlerine de yansıdığını ifade etmiştir. Son olarak bu şehirde Kurtuluş Savaşı’nda nice mücadeleler verildiğine ve başarıya ulaşıldığına değinmiştir. Vatan topraklarımızın korunması için binlerce insanımız canla başla, düşmanlara karşı savaşıp ve gerekirse şehit olmuştur. Şair Uşaklı “*Bir kızıl yadigâr akşamlarında!..*” mısrasıyla hem aziz şehitlerimizin kanlarına dikkatleri çekmiş olabilir hem de güneşin batarkenki rengine değinmiş olabilir.

Uşaklı, *Bursa’da Akşam*²⁰² şiirinde, bir sonbahar mevsiminde akşam vakti Bursa şehrinin tabiatını, camilerini mısra mısra işlemiştir. Bu şiirde tabiata hâkim olan renk kırmızı ve kıızıdır; çünkü güneş batmak üzeredir. Şair, Bursa’da yer alan “Uludağ, Yıldırım, Emirsultan” gibi yerlere de değinmiş, Uludağ eteklerini “al ipeğe”; Yıldırım’ı “bir ilahi adaya: Emirsultan’ı “aleve” benzetmiştir. Şair, Bursa’da yer alan camilere şiirinde yer vererek Bursa’daki manevi havaya işaret etmiş, kubbelerin yoğun olduğu yerde kendini adeta cennette hissettiğini belirterek şiirini tamamlamıştır.

Uşaklı, *Akşam Misafiri* şiirinde:

*“Kapıldım gidiyorum
Bahtımın rüzgârına;
Ey ufuklar!.. diyorum
Yolculuk var yarına!..

Ayrılık görünmüşken
Yar tutmuyor elimden,
Misafirim bugün ben
Bursa akşamlarına!.. ”²⁰³*

²⁰¹Ömer Bedrettin Uşaklı, *Yayla Dumani, Bütün Eserleri*, (İstanbul: Dergâh Yayınları, 2018), 21.

²⁰²Uşaklı, *Yayla Dumani, Bütün Eserleri*, 30-31.

²⁰³Uşaklı, *Yayla Dumani, Bütün Eserleri*, 34.

yolculuğa çıkacağından, sevdiğinden ayrı kalacağından ve bu durumdan sevdiğinin hoşnut olmadığından, Bursa’da misafir konumunda olduğundan bahsetmiştir. Şair, içinde bulunduğu durumu tabiatla paylaşmayı tercih etmiş, ufuklara derdini açmıştır.

Uşaklı, *Barbaros Hayrettin* şiirinde:

“...
Sen miydin ey Barbaros’um, diyar diyar,
Bir akşam Antalya ’dan köpükler saçıp giden...
Her şelaleden bir yelken açıp giden...”²⁰⁴

mısralarıyla Barbaros Hayrettin Paşa’ya seslenmiştir. Denizlere sevdalı şair olan Uşaklı’nın kahramanlıklarıyla ünlü bir deniz komutanına şiirinde yer vermiş olması tesadüfi değildir. Bu mısralardan kahramanlık kokusu yükselmiştir. Şair Uşaklı, Antalya ve oradaki şelalelerden Barbaros Hayrettin Paşa gibi bir komutanın heybetli bir şekilde geçtiğini dile getirmiştir.

Uşaklı, *Yangınların Işığında* şiirinde ise:

“...
Koçyiğitler içinde yükselen kumandanın
Al atını kuşattı ahaliden bir kemer;
Köpük sızan bir gemi tuttu ateşten eller...
Kimi büyük zaferden haberler istiyordu;
Kimi Yeşil Bursa’yı, güzel İzmir’i sordu”.²⁰⁵

mısralarında Kurtuluş Savaşı’nın başarıyla kazanılmasının ardından cephelerden geri dönen askerlere ve kumandanlara halkın çeşitli sualler yöneltmesinden bahsetmiştir. Halkın kimisi galibiyetimiz hakkında bilgiler almak, kimisi de yeşil Bursa ve güzel İzmir’le ilgili meraklarını gidermek istemiştir. Bunun için de kumandanın etrafında toplanmışlardır.

3.1.20. Köyler

Ömer Bedrettin Uşaklı’nın şiirlerinde köyler, mekân bakımından belirgin olarak yer almamakla birlikte, insan unsurları doğrultusunda çokça yer almıştır.

Uşaklı’nın *Denizle Baş Başa* şiirinde:

“*Köyümün en yüksek yeri var ki:*”²⁰⁶

²⁰⁴Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 72.

²⁰⁵Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 131.

²⁰⁶Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 37.

mısrasında köye vurgu yaptığı görülür. Şair, bu şiiri Uşak şehri dışında başka bir şehirde kaleme alır. Şairin, “köyüm” ifadesini kullanması, onun Anadolu topraklarına olan bağlılığından ve gittiği yerlere karşı duyduğu sevgiden ve bu yerleri benimsemesinden ileri gelir.

3.1.21. Yaylalar

Ömer Bedrettin Uşaklı’nın şiirlerinde Anadolu ile bütünleşmiş, Anadolu insanı için de önem arz eden yaylaların genişçe yer aldığı görülür. Uşaklı, bir Anadolu şairi olmasının yanı sıra “yayla şairi” kimliğini de şiirleri ve sanatı vasıtasıyla elde etmiş bir sanatçıdır.

Uşaklı’nın kitabıyla aynı ismi taşıyan şiiri Yayla Dumanı’nda şair, yayla dumanının tüm tabiatı kaplamasından ve kendisinin de bu yayla dumanı içinde kaybolma isteğinden bahsetmiştir.

Mehmet Narlı’ya göre Uşaklı, bu şiirinde dağ başındaki dumanlara karışmak, dumanla bütünleşip tabiata yayılmak arzusundadır.²⁰⁷

Yayla Dumanı şiirinde:

*“Gümüş bir dumanla kapandı her yer,
Yer ve gök bu akşam yayla dumanı;
Sürüler, çimenler, sarı çiçekler,
Beyaz kar, yeşil çam yayla dumanı!*

*Ben de duman olsam senin yerine,
Dağılsam dağların şu mahşerine;
Güzelin saçına ve gözlerine
Ben girsem, ben dalsam yayla dumanı!*

*Beni içlerine aldın ağ gibi,
Doldun gözlerime bir rüya gibi;
Ben de güneş gibi, bir dağ gibi
İçinde kaybolsam yayla dumanı!..”²⁰⁸*

şair, yayla dumanının rengini gümüşle nitelemiştir. Yerin, göğün, sürülerin, çimenlerin, sarı çiçeklerin, karların, çamların yayla dumanıyla kaplandığına dikkat çeken şair, kendisinin de yayla dumanı olup dağların yüksek yerlerinde olma hayaline ve sevgilinin

²⁰⁷Mehmet Narlı, *Şiir ve Mekân, Cumhuriyet Dönemi (1920-1950) Türk Şiirinde Şiir- Mekân İlişkisi*, (Anakara: Hece Yayınları, 2007), 434.

²⁰⁸Ömer Bedrettin Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, (İstanbul Dergâh Yayınları, 2018), 43.

saçına, gözlerine dolma, oralarda yer alma hayaline değinmiştir. Anadolu'nun tabiatına, coğrafyasına sevdalı şair, yayla dumanıyla bir olup güneş ve dağın bu duman içinde görünmemesi gibi yitip gitmek istemiştir.

Uşaklı, *Gökbelen* şiirinde:

*“Ey sarı gülümle gezdiğim yayla,
Sen misin karşımda yine yükselen?
Çamların geçiyor işte sırayla
Hep senin hatıran kalbimde gülen!*

*O garip yolcunu bir daha bekle
İğde dallarını yine çiçekle
Gözleri gök rengi şen bir melek
Yayladan geçeni yad et Gökbelen!..”²⁰⁹*

Gökbelen yaylasını kişileştirme sanatını kullanarak anıp buraya olan hayranlığını dizelere döker. Şair için bu yayla, kendisinde olumlu duygular uyandıran, hoş bir hatıra olarak kalan Anadolu coğrafyasındaki güzel bir yerdir. Bu yaylada çeşitli ağaçlar, çiçekler vardır. Şair, Gökbelen'e seslenerek bu yayladan geçenleri, bu yaylayı gezenleri unutmamasını temenni eder.

Uşaklı, *Dağların Düşü* şiirinde yayla dumanı ifadesini sıklıkla kullanmıştır:

*“Yayla çiçeğini gördüm baharın;
İçtim sularından eriyen karın,
Dağlarda yaşayan hatıraların,
Akan gümüşüdür yayla dumanı...*

*İçinde kaybolur insanın eşi,
Kaybolur obalar, çoban ateşi.
Yemyeşil dağların hem yas edişi,
Hem de gülüşüdür yayla dumanı...*

*Önüne katılır gider rüzgârın,
Coşkun sularını gizler pınarın;
Yeşil ormanlarının, kanlı dağların
Hülyası, düşüdür yayla dumanı!..*

*Sevgilim, sevgilim yanımda mısın,
Yoksa bu rüya mı, canımda mısın?
Gel, hayal olsan da koynumda mısın?
Bazen de üşütür yayla dumanı!..”²¹⁰*

²⁰⁹Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 79.

²¹⁰Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 98.

Şair, bu şiirini daha önce “Yayla Dumanı” ismiyle yayımlamış, sonradan şiirin ismini değiştirmiştir. Ömer Bedrettin Uşaklı, yaylaya, yaylayı oluşturan unsurlara karşı derin bir sevgi hissetmiştir. Şair, yayla hayatına âşıktır. Özellikle bahar mevsiminde yaylada açan her çiçek, erimiş olan kar suları şairin şiirinde tablo hâlinde yer almıştır. Yayla dumanı ile insanın eşi, obalar, çoban ateşi görünmez bir hâle gelmiştir. Yayla dumanı, yemyeşil dağlar için hem sevinç hem de tasa kaynağı olmuştur. Yayla dumanı, rüzgârla bir o yana bir bu yana, rüzgârın esişi yönünde ilerlerken akarsuları da içinde saklı tutmuştur. Şair, Anadolu’daki bir yayla dumanını tasvir ettikten, izlenimlerini aktardıktan sonra, sevgilisinin yanında olmasını arzulamıştır. Şair, sevgilisinin hayalini görmekle de yetinebileceğini dile getirmiştir; çünkü şaire göre, yayla dumanının belirttiği bazı dönemlerde hava da soğuk olunca şair kendini yalnız ve üşümüş olarak hissetmiştir.

Uşaklı, *Yayla Güneşi* şiirinde sevgilisini, yayla güneşine ve yayla dumanına benzetmiştir:

*“Sevgilim, andım seni
Saz bir yayla evinde
Yarattım hayalini
Bir ocak alevinde...*

*Bir duman olup doldun,
İçimden geldi sesin.
Göründün ve kayboldun
Yayla güneşi misin?*

*Bunaldı ruhum bugün,
Bir çak fıdanı gibi
Gözümde yine tüttün,
Yayla dumanı gibi...”²¹¹*

Şair, bu şiirinde Anadolu’daki bir yayla evinde, sevgilisini hayal ederken hissettiklerini kaleme almış, sevgilisinin sesini duyar gibi olmuş ve sevgilisini bir an için gördüğü hayaline kapılmıştır. Şair, sevgilisinin hayalinin gözünün önüne gelip kaybolup gitmesini “yayla güneşine” benzetmiş, sevgilisine duyduğu özlemi ve o çok sevdiği, gözünde tüten yayla dumanı arasında benzerlik kurarak aktarmıştır. Şair, Anadolu ile özdeşleştirdiği yaylaya ve onun dumanına da hasret kalmıştır.

²¹¹Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 99.

Uşaklı, *Bir Seyahat Hatırası* şiirinde bazı mısralarda “yayla” unsurunu kullanmıştır:

“...
Üstümde mavi bir gök, altımda yağız tayım,
Ne yaylalar dolaştım!.. Ah, nasıl anlatayım!”²¹²

bu iki mısra da gündüzleri tayı ile yaylalarda dolaşmasına dikkat çekmiştir. Şair, gördüğü yaylaları anlatmanın kifayetsiz olduğuna, ancak bu yerlerde yaşanırsa buraların güzelliklerine şahit olunabileceğine değinmiştir.

Şair, yine bu şiirde:

“...
Ah, o yayla hayatı, ah o köy âlemleri...”²¹³

mısrasıyla yaylalarda, köylerde geçirdiği günleri özlediğine vurgu yapmıştır.

3.2. Anadolu ve Türküler

Ömer Bedrettin Uşaklı, eserlerinde “türkü” kavramına çokça vurgu yapmıştır. Türküler, halk edebiyatında yer alan nâzım şekillerindendir. Şair Uşaklı, bu edebiyatı örnek aldığından ondaki şekil ve biçim özellikleri doğrultusunda eserlerini vücuda getirir. Şairin eserlerinde türküye atıfta bulunması son derece doğaldır. Bunda şairin hem sanat anlayışının hem de yaşadığı yerlerdeki insanların kültürel özelliklerinin etkisi vardır. Şairin şiirleri incelendiğinde, karşılaştığı Anadolu insanların ağızlarında türkülerin eksik olmadığına şahit olunur.

Uşaklı, *Sılanın Toprağında* şiirinde:

“Çanta bağlı sırtını şu mağrur taş a yasla:
Şen zafer türkülerini çağlasın gür sesinden!
...”²¹⁴

mısralarıyla sılasına varmak üzere olan yolcunun zafer türkülerini söylemesini istemiştir. Şair, sılasına giden yolcuyu, savaşta galibiyet kazanmış neşeli biri gibi düşünmüş ve türkünün içeriğinin bu doğrultuda belirlenmesini uygun bulmuştur.

Uşaklı, *Tahtacı Güzelleri* şiirinde:

²¹²Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 118.

²¹³Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 119.

²¹⁴Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 25.

“ ...
Türkülerle gidiyor
Tahtacı güzelleri...
...

Ormanlardan ormana;
Türkülerle gidiyor
Tahtacı güzelleri...
... ”²¹⁵

mısralarında güzel köylü kadınların türkü söyleye söyleye ormanlara gidişine dikkat çekmiştir.

Uşaklı, *Kim Bilir* şiirinde:

“*Nerde bizi candan seven o yolcu?..*
Niçin türkülerini aksetmez oldu?”²¹⁶

mısralarında beklediği bir yolcuyu göremediğini ve onun söylediği türkülerden mahrum kaldığını dile getirerek üzüntüsünü ifade etmeye çalışmıştır.

Uşaklı, *Harman* şiirinde:

“ ...
Güzel bir türküden sestir bu rüzgâr;
Dalga dalga geçti denizlerimden...
Burca burca uçtu denizlerimden...”²¹⁷

mısralarında rüzgârın sesini, güzel bir türküyü; rüzgârı, güzel bir kadına benzetmiştir.

Uşaklı, *Bir Hançer İstiyorum* şiirinde:

“ ...
At üstünde söylenen şiirler kadar güzel,
Türküler yakılacak ölümler istiyorum”²¹⁸

mısralarında son anlarında öyle bir şey yaşayıp can vermeyi arzular ki yaşadıkları, türkülerine konu olup ardından dilden dile söylensin, unutulmasın ister.

Uşaklı, *Kiraz Bayramları* şiirinde:

²¹⁵Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 45.

²¹⁶Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 51.

²¹⁷Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 65.

²¹⁸Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 68.

“ ...

*Rüzgâr gibi geçmesin bu türkü dolu mevsim,
Kızıl çiniden olsun aşkımı çizen resim*”²¹⁹

mısralarında yaşadıkları mevsimin türkü dolu olmasına değinir. Şaire göre, bahar mevsimi birçok türküyü adeta içinde barındırır ve bu nedenle şair, bu mevsimin bitmesini istemez.

Uşaklı, *Son Şehir* şiirinde:

“ ...

*Çakırcalım, diye başlardı türküler...
Birer ateşti o çapraz fişeklerim;
Güneş batınca yavaşlardı türküler;
Çakırcalım diye başlardı türküler...*”²²⁰

mısralarında eski günleri yâd eder. “Çakırcalım” diye başlayan türkülere işaret eden şair, güneşin batmaya başlamasıyla söylenen türkülerin hızının azaldığını dile getirir.

Uşaklı, *Akşam* şiirinde, köylü kızların belli bir düzen içinde tarlada çalıştıklarını gözler önüne serer:

*“Sıra fidanlar gibi bir tarlaya dizilmiş
Renk renk köylü kızları mısır çapalıyorlar;
Belli ki hepsi de candan sevmiş sevilmiş
Kâh türkü söylüyor kâh işe dalıyorlar;
Türküleri çıkıyor sanki aynı dudaktan;
Yalnız bir tek karanfil birleşmiş ağızları;
...”*²²¹

Bu kızların, bir yandan işlerini yapıp bir yandan türkü söylediklerini dile getirir. Kızlar, türküleri birlikte seslendirir ve söyleyiş tarzları aynı gibidir. Şair, kızlarının ağızlarını karanfile benzetir.

Uşaklı, *Bir Kahkaha Peşinden* şiirinde:

*“Artık yanık türkü yok
Benim dertli sazımda,
Bilinmez bir neşe var
Yıllarca boğazımda*

²¹⁹Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 70.

²²⁰Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 76.

²²¹Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 85.

Biriken hıçkırıklar
Birer kahkaha oldu;
... ”²²²

mısralarında farklı bir mekânda olduğunu belirtir. Şair, dertli sazında, yanık türkülerin geride kaldığını, içinde farklı bir sevincin belirdiğini, üzüntülerinin yerini gülüşmelerin aldığını dile getirir. Bu durum, gurbette olan şairin dertlerini kamufle etmek, içinde bulunduğu olumsuz duygu dünyasından bir an için sıyrılmak amacıyla mekânını değiştirmesiyle izah olunabilir. Kahkahaların eksik olmadığı bir ortamda bulunan şair, gerçek duygularını bastırıp acılarını hafifletmeye çalışır. Ayrıca bu durum, köyden şehre gidip kendi değerlerine yabancılaşmanın da göstergesidir.

Uşaklı, *Çoruh* şiirinde:

“ ...
Bayburtlu Zihni'nin koşması mı var
Türküler söyleyen dilinde Çoruh? ”²²³

mısralarında halk ozanı Bayburtlu Zihni'ye ve onun koşmalarına atıf yapmıştır. Şair, Çoruh Nehri'ni türkü söyleyen bir insan gibi tahayyül etmiştir. Anadolu insanının dilinden düşmeyen türküler, tabiattaki unsurlara da sirayet etmiştir.

Uşaklı, *Bir Seyahat Hatırası* şiirinde:

“ ...
Bazen güneş altında çıkarken bir yokuştan
Köylerden öğrendiğim bir türkü tuttururdum... ”²²⁴

mısralarında geçmiş günleri özlemle anmıştır. Şair, yokuşlardan çıkarken köydeki insanlar vesilesiyle öğrendiği türkülerini mırıldandığını belirtmiştir.

Uşaklı, *Uzaktan Bir Ses* şiirinde:

“ ...
Korkarak yürüyoruz, işte hâlâ o orman!..
Yürüyoruz gülmeden, bir türkü çağırmadan... ”²²⁵

²²²Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 100.

²²³Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 117.

²²⁴Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 118.

²²⁵Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 128.

mısralarında bir ormandan korkarak geçtiklerini, tedirgin olduklarını ve eskisi gibi neşeyle türkü söylemediklerini ifade etmiştir. Şair, içinde bulundukları ortamdan ötürü hoşnut olmamış, o an eski güzel günlerini hatırına getirmiştir.

Uşaklı'nın *Obanın Kızı* şiirindeki:

“...
Karşısında İncesu bir sarhoş olmuş yine,
Türküsünü söylüyor obanın bu dilberi:
“Adım güldür, dibim taştır...
Kokum kokulardan baştır
Hep takınanlar sarhoştur
Benden âlâ çiçek mi var”²²⁶

dizelerde halk edebiyatının etkisi açık bir şekilde görülür. Obadaki bir kızın türküsünü çağırması ile birlikte İncesu, adeta mest olur.

Yine aynı şiirde:

“Tarağının farkı yok o ince saçlarında
Gölge düşmüş sulara atılan bir sedeften;
Gönlü şen, gözleri şen, söylediği türkü şen:
Adım sümbül, boyum uzun,
Bardaklarım dizim dizim
Açılırım bahar, güzün,
Benden âlâ çiçek mi var”²²⁷

obadaki bir kızın mutluluğunun gözlerine ve söylediği türküye yansıdığını belirtir. Kızın söylediği türküde, kızın çiçeğe benzemesi ve betimlemesi yer alır.

Uşaklı, *Hayal ve Hatıra* şiirinde ise:

“Türkü olup sesinden,
Bütün titreyişinde ben,
Dağılsam enginlere...”²²⁸

mısralarında güzel bir kadının söylediği türkü olup enginlere ulaşmak arzusundadır.

3.3. Anadolu ve Efsane

Ömer Bedrettin Uşaklı, şiirlerinde Anadolu'da yüzyıllardır anlatılan efsanelere de göndermede bulunmuştur. Şairin, küçük yaşta vefat eden kızı için yazmış

²²⁶Uşaklı, *Yayla Dumani, Bütün Eserleri*, 148.

²²⁷Uşaklı, *Yayla Dumani, Bütün Eserleri*, 149.

²²⁸Uşaklı, *Yayla Dumani, Bütün Eserleri*, 187.

olduğu *Sarıköz Mermerleri* şiirinde bu durum açık bir şekilde yer almıştır. Şair, bu şiirinde efsanenin geçtiği yerin tarihsel olaylarına temas ettikten sonra Sarıköz Efsanesi'ne değinmiş, ardından kendi yüreğindeki acıyı dile getirmiştir:

Uşaklı, *Sarıköz Mermerleri* şiirinde:

“ ...
Sarıközün derdiyle çatlamış kayaların,
Sarıközü anarak esiyormuş rüzgârın;
Taşında ve suyunda ağlıyor onun sesi,
Zümrüt tepelerinde Türkmenlerin kâbesi!.. ”²²⁹

efsanenin geçtiği mekândadır ve bu mekânı temaşa ederken efsaneyi hatırına getirir. Şaire göre, buranın tabiatına Sarıköz Efsanesi nüfuz etmiş gibidir. Ali İhsan Kolcu, bu şiirle ilgili şöyle der:

Sarıköz Mermerleri manzumesi Anadolu'nun Olympos'u olarak adlandırılan Kazdağları'nın hem antikide hem de İslamî devir efsaneleriyle süslü tarihçesi içinde kurgulanan göndermeleri bol bir metindir. Şair, yaşadığı bölgenin antik çağdan başlayarak şimdiki zamana gelinceye kadar geçirmiş olduğu maceraları efsaneler bağlamında ele alarak işler.²³⁰

²²⁹Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 61.

²³⁰Ali İhsan Kolcu, *Modern Türk Şiiri 1 -Şiir Tahlilleri- Modern Türk Şiirinin Tematik Panoraması*, (Konya: Salkımsöğüt Yayınevi, 2007), 210.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ÖMER BEDRETTİN UŞAKLI’NIN ŞİİRLERİNDE ANADOLU İNSANI

Ömer Bedrettin Uşaklı, şiirlerinde Anadolu tabiat ve coğrafyasına yer vermiştir. Uşaklı, aynı hassasiyeti Anadolu insanı için de göstermiş, Anadolu insanını birçok yönden ele alıp şiirlerinde işlemiştir. Uşaklı’nın şiirlerinde Anadolu insanı, kahramanlıkları, tertemiz sevgileri, çalışkanlıkları, yaşadıkları maddi imkânsızlıkları ve gurbette olmalarıyla ön plana çıkmıştır.

Coğrafya, tabiat, mekânlar insan unsuruyla daha da çok anlam kazanırlar ve yurt olma özelliğini taşıyabilirler. Dolayısıyla sanatçılar, eserlerini oluştururken hem bulundukları yerin özelliklerini hem de bu yerdeki insanları dikkate alırlar. Kimi şair, şiirlerinde sadece tabiat ve coğrafyayı dikkate alırken, kimi, insanları; kimisi de her iki unsuru dikkate alarak konu edinmiştir.²³¹

Anadolu’da yaşayan insanlar, tabiatla karşılıklı etkileşim hâindedir. Anadolu insanı, tabiata çok önem vermiş, onu canlı gibi düşünmüştür; hatta tabiata doğaüstü anlam yüklemiştir. Anadolu insanı, bu düşünce yapısıyla ve İslamiyet’in etkisiyle dış etkilere uzak bir biçimde kendi değerlerini oluşturmaya çalışmıştır.²³²

Anadolu insanının yaşama biçimi incelendiğinde, bu insanların vatan toprağına bağlı oldukları, onun derdiyle dertlenip, sevinciyle mutlu olduklarını, toprakla haşır neşir oldukça maneviyatlarındaki derecelerinin yükselip Allah’a çok yöneldiklerini fark edebiliriz. Bu insanlar, “çiftçi” olarak da nitelendirilebilir.²³³

Çalışmamıza Ömer Bedrettin Uşaklı’nın şiirlerinde Anadolu insanını nasıl işlediğini, şiirlerinden örnekler vererek izah etmeye çalışacağız.

²³¹İsmail Çetişli, *Metin Tahlillerine Giriş / 1 -Şiir-*, 3. bs., (Ankara: Akçağ Yayınları, 2004), 225.

²³²Nurettin Topçu, *Yarınki Türkiye*, 15.bs., (İstanbul: Dergâh Yayınları, 2017), 129.

²³³Topçu, *Yarınki Türkiye*, 150.

4.1. Anadolu’da Kahramanlık ve Kahramanlar

Anadolu, birçok savaşa ev sahipliği yapmış; Anadolu insanı, bu savaşlarda kanının son damlasına kadar mücadele etmiş ve nice galibiyetlere imza atıp adını tarihe yazdırmayı başarmıştır. Savaşları en iyi şekilde yönetmeye çalışan, savaş meydanında gerekirse düşman askerleriyle yiğitçe çarpışan komutanlar ve onların yönlendirdiği cesur ve inançlı askerler, er meydanındaki orduya varını yoğunu verip her türlü desteği esirgemeyen halk, birçok şiirde yer almıştır. Yahya Kemal Beyatlı:

Bu vatan toprağında bir millet diye var olduk olalı başlıca şiârımız olan ve her tarafımızda göze çarpan tebaiyyet fikri, şiirimizin son beş yüz senesinde de sarâhatle göze çarpar. Şiir bahsinde de ordu millet olduğumuzu bir hakikat gibi kabul edebiliriz. Lisanın, zevkin, tahassüsün idrak etmiş olduğu yenilik ve tazelik merhaleleri, bizde hiçbir zaman fazla bir aykırılık göstermedi.²³⁴ demiştir.

Anadolu’nun, düşmanların işgalinden kurtarılması ve bağımsızlık için nice Mehmetçiğin kanı sel olup toprağa karışmıştır. Bu vatan evlatları, “isimsiz kahraman” olarak da nitelendirilmiştir.²³⁵

Ömer Bedrettin Uşaklı’nın şiirlerindeki kahramanlar, Gazi Mustafa Kemal Atatürk, Türk askerleri, Barbaros Hayrettin Paşa, Oruç Reis, Turgut Reis, efeler ve Mehmetçiğin çocuğudur.

4.1.1. Gazi Mustafa Kemal Atatürk

Ömer Bedrettin Uşaklı, yaşadığı dönemde Millî Mücadele’ye tanık olmuş bir şairdir. Bu mücadelenin başkomutanı, bağımsızlığımızı muhafaza etmemizi sağlayan, yaptığı yeniliklerle çağdaş medeniyet seviyesine yükselmemize vesile olan, bizlere en iyi yönetim şekli olan cumhuriyeti hediye eden Gazi Mustafa Kemal Atatürk’tür. Milliyetçi, vatansever şair Ömer Bedrettin Uşaklı, Atatürk’e gönülden bağlı kalmış ve onun yaptıklarını her daim desteklemiştir. Şair Uşaklı, şiirlerinde Atatürk’e yer vermiştir.

Uşaklı, *Akdeniz’e Doğru* şiirinde, Gazi Mustafa Kemal Atatürk’e, onun izinden gidenlere ve Mehmetçiğe atıfta bulunmuştur:

²³⁴Yahya Kemal Beyatlı, *Edebiyata Dair*, 10.bs., (İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, 2015), 17.

²³⁵Nurettin Topçu, *Yarınki Türkiye*, 15.bs., (İstanbul: Dergâh Yayınları, 2017), 281.

*“Eğilmez başımıza taç yaptık hürriyeti,
Zaferle kalbimize yazdık cumhuriyeti...
Sakarya’dan su içen o çelik süngülerle,
Yuvaları dağılmış, yılmaz bir avuç erle
“Hedef Akdeniz, asker!” diyen parmağa koştuk;
Zafer bahçelerinden gül koparmaya koştuk...
Yol gösterdi göklerden bize binlerce yıldız,
Kıpkızıl ufuklardan taşı al bayrağımız;
Koştuk arslanlar gibi kükreyip dağdan dağa,
Canavarlar dışinden vatani kurtarmaya...
Vahşetlere dikilmiş gözlerimiz dumanlı,
Hürriyete susamış yanık bağrımız kanlı;
Çılgınca atılarak şanlı Dumlupınar’a
Süngümüzden şan verdik coşkun yıldırımlara...
Sakarya’dan su içen o çelik süngülerle,
Yuvaları dağılmış bir avuç erle
Eğilmez başımıza taç yaptık hürriyeti,
Zaferle kalbimize yazdık cumhuriyeti...”²³⁶*

Gazi Mustafa Kemal Atatürk’e duyduğu minneti, onun gösterdiği yolda ilerlemeyi işlemiştir. Şair, savaştan savaşa koşan erlere vurgu yapmıştır. Özgürlük için, bu vatan için mücadeleler verildiğine işaret eden şair, Atatürk’e olan güven ve inanca dikkat çekmiştir. Atatürk’ün önderliğinde Sakarya’dan, Dumlupınar’a cepheden cepheye varılıp yiğitçe savaşıldığına, Anadolu’nun göklerinde Türk bayrağının dalgalandığına değinen şair, düşmanları canavara benzetmiştir. Düşmanların, Anadolu’yu işgal etmeye kalkışmaları, Türk askerlerinin daha çok mücadele etmelerini, arslan gibi kendilerini kuvvetli bulmalarını ve bağımsızlığa daha çok iştiaak duymalarını, zorluklara karşı dimdik kalıp her şeye göğüs germelerini sağlamıştır. Türk askeri, Atatürk’ün izinden gitmiş, bağımsızlığa kavuşmayı sağlamıştır. Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün sayesinde zaferden zafere koşan Türk milleti, Atatürk’ün bu millete armağan ettiği cumhuriyeti, kalplerine nakşederek ona olan bağlılıklarını göstermişlerdir.

Uşaklı, Gazi Mustafa Kemal Atatürk için, *Ülkü Tanrımıza* şiirini kaleme almıştır.

Uşaklı, bu şiiri cumhuriyetin kuruluşunun onuncu senesi münasebetiyle yazmıştır.²³⁷

²³⁶Ömer Bedrettin Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, (İstanbul: Dergâh Yayınları, 2018), 136.

Uşaklı, *Ülkü Tanrımıza* şiirinde:

*“Bir güneş gibi yalnız
Sen oldun ışıgımız,
Ey Türklüğün bütünü;
Ne ses ne renk ne mermer;
Ne ufuklar ne gökler
Almaz büyüklüğünü...”*

*“Ne mutlu Türk olana,
Ne mutlu Gazi, sana;
Armağanın bu ülke;
Ne mutlu gözyaşında,
Yüreğinde başında
‘Gazi’si olan Türk’e”²³⁸*

Atatürk’e olan sevgisini dile getirmiş, Atatürk’ün bir güneş gibi Türk milletini aydınlattığına, Türklüğü ön plana aldığına dikkat çekmiştir. Şair, Atatürk’ün yaptıklarıyla büyük bir şahsiyete sahip olduğunu belirterek Atatürk’ü yere göğe sığdıramamış, ayrıca Atatürk’ün “Ne mutlu Türk’üm diyene!” sözüne göndermede bulunmuş, ülkemizin ondan bize hediye olduğuna değinmiştir. Son olarak aklında, kalbinde, gözyaşında Atatürk bulunan insanların mutluluğa erişmiş olduklarına dikkat çekmiştir.

4.1.2. Türk Askeri “Mehmetçik”

Vatani için savaştan savaşa koşmuş, yiğit, cesur, inançlı, kuvvetli Türk askerleri, şahadet şerbetlerinden içerek Hakk’a yürümüş veya gazi olmuş, her şeylerinden vazgeçerek topraklarının bütünlüğünü korumayı kendilerine tek gaye edinmişlerdir. Ay yıldızlı bayrağın memleketin semalarında dalgalanmasını sağlamış olan Mehmetçikler, kahramanlıkları, fedakârlıkları ve birçok meziyetleriyle şiirlere konu olmuştur.

Mehmetçik, vatani görevi için, evini, barkını, ailesini, sevdiklerini geride bırakarak peygamber ocağına gitmiş, devletin yönlendirmesiyle savaflara katılmış, şehitlik mertebesine yükselmiştir. Mehmetçik, köyünde bileğinin gücüyle ekmeğini taştan çıkaran, kendi yağıyla kavrulan, vatandaşlık görevlerini yerine getiren, ülkelerinin bütünlüğü söz konusu olunca gerekirse canını bile verecek olan cesur bir

²³⁷Musa Demir, “Ömer Bedrettin Uşaklı Şiirlerinde Anadolu Gerçeğine Bir Bakış”, *Turkish Studies*, Volume 8/13, Ankara (2013): 787.

²³⁸Ömer Bedrettin Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, (İstanbul: Dergâh Yayınları, 2018), 137-138.

kahramandır. Memleketin sapasağlam kalmasında Mehmetçiğin azmi ve tüm olumsuz şartlara rağmen mücadelecî ruhunu yitirmemesinin payı büyüktür. Mehmet Kaplan’a göre; Mehmetçik, Türk köylüsüdür.²³⁹

Milliyetçi düşünceye sahip Ömer Bedrettin Uşaklı, şiirlerinde Türk askerlerini, kahramanlıkları, galibiyetleri, fedakârlıklarıyla ele almıştır.

Uşaklı, *Kahraman Bir Atlıya* şiirinde:

“Deminki kasırga sen miydin atlı?
Niçin varlığından hasret taşıyor?
Gözlerin ateşli, ruhun kanatlı;
Canında başka bir can mı yaşıyor?

Sarhoşsun bir kanlı aşk hevesiyle
Yandın mı suların coşkun sesiyle?
Demir kır atının kişnemesiyle
Dağların gururu kucaklıyor...

Belli ki hasrete eskiden yarsın,
Yıldırım fişkırsın izinden varsın!
Güzeller vurgunu bir bahtiyarsın,
Ardında bir kocaman nam dolaşıyor”²⁴⁰

hayatı hasretlerle, özlemlerle dolu, kahraman bir askeri konu edinmiştir. Bu Türk askerinin atı vardır ve asker, çok hızlı yol almıştır. Asker, bu vatan uğruna kanlı çarpışmalara girmiştir. Askerin atının kişnemesiyle dağlar bile gururlanmıştır. Asker, uzun süredir hasret çekmektedir, kuvvetle muhtemel bu hasretlik ailesine, sevdiklerine ve sevgilisine karşıdır. Şair, askere güzel kızların sevdalı olabileceğinden ötürü, askeri “bahtiyar” olarak nitelendirmiştir. Şair, askerin vatanı için yaptığı fedakârlıklar ve gösterdiği büyük başarılarından dolayı çok iyi anıldığına ve namının fazlalığına değinmiştir. Şairin, bu şiirde bahsettiği eser, Mehmetçik’tir.

Uşaklı, *Sılanın Toprağında* şiirinde:

“...
Esirgeme hemşehrim, barut sinmiş göğsünü;
Şu buğday kokan hava dolsun ciğerlerine!
Ak saçlı anneciğin bekliyorken bu günü
Kaç kere ağlayarak el açtı tan yerine!..

²³⁹Mehmet Kaplan, *Nesillerin Ruhu*, (İstanbul: Hareket Yayınları, 1967), 170.

²⁴⁰Ömer Bedrettin Uşaklı, *Yayla Dumani, Bütün Eserleri*, (İstanbul: Dergâh Yayınları, 2018), 16.

*Kopmuş, çolak kolunla uzanmış saçlarınla,
Al mintana damlayan şu sevinç yaşlarınla
Seni tanıyamazsa nur topu yavrun Mehmet
Şu başları dumanlı dağlar tanırırlar elbet!..”²⁴¹*

dörtlüklerinde askerde iken gazi olmuş memleketine varan Mehmetçiğe seslenmiştir. Mehmetçik, savaşlarda büyük mücadeleler vermiş, göğsü adeta barut kokusuyla dolmuştur. Şair, Mehmetçiğe buğday tarlalarını koklamasını söylemiştir. Mehmetçiğin annesinin oğlunun yolunu gözlediğine ve onun için dualar ettiğine değinen şair, bu askerin kolunun sakatlığına, saçlarının uzunluğuna ve sevinç gözyaşlarına dikkat çektikten sonra, kendi yavrusunun onu tanıyamayabileceğini dile getirmiştir. Şair, burada Mehmetçiğin uzun zamandır askerlik vazifesi için memleketinden ayrı kalması durumuna vurgu yapmıştır. Bu Türk askerinin oğlunun isminin de “Mehmet” olması dikkate değer bir unsurdur. Bundan şu anlamı çıkarılabilir, Anadolu’da nice Mehmetçikler yetişmiştir ve yetişmeye de devam edecektir. Şair, son olarak gazi askeri, kendi memleketindeki tabiatla yer alan dumanlı dağların tanıyabileceğini ifade etmiştir.

Uşaklı, *Yangınların Işığında* şiirinde:

*“Yurdun bir şan gecesi, dağı, taşı kül oldu;
Kız gibi vatanıma dumanlar kâkül oldu...
Korkak, zalim ellerle yakılan hanümanlar;
Beşiklerde tutuşan nur topu gibi canlar;
Türkün öz zaferine meşaleydi bu gece.
Göklere kalkan eller arşa değdi bu gece..
Yiğitlerin alnını öpenler mi ararsın,
Al kanlara boyanmış cepkenler mi ararsın,
Haşrolmuştu bu gece yer gök kucak kucağa
Yangının kızıl rengi vurdu kızıl bayrağa...
Halâskârlar geçtikçe şanlı atlar üstünde,
İsli kaldırımları titreten bu düğünde
Yangının ışığına yaslanmış biri vardı;
Bu, eski çavuşlardan, ünlü bir ihtiyardı.
Nurlu, kır sakalında gecenin şen rüzgârı:
Sevinç yaşlı gözünde evinin dumanları;
“Hoş geldiniz” diyorken gelen Türk erlerine
Yavrusunun hasreti saplandı ciğerine:*

²⁴¹Uşaklı, *Yayla Dumanı*, *Bütün Eserleri*, 26.

*Tanıdı cenkten kaçan oğlunu vurduranı,
Ahmet'ini kurşuna dizdiren kumandanı.*

*Çavuş ağa can evinden tâliine yanarak,
Cenkten kaçan oğlunu düşünüp utanarak
Benliğinde duyarken bir ölüm hatırası,
Derdini unutturdu sokağın manzarası ;
Gönülleri sarmadan siyah rengi dumanın,
Koçyiğitler içinde yükselen kumandanın
Al atını kuşattı ahaliden bir kemer;
Köpük sızan bir gemi tuttu ateşten eller...
Kimi büyük zaferden haberler istiyordu;
Kimi Yeşil Bursa'yı, güzel İzmir'i sordu.*

*Kıvılcımlar içinde yanmadan, usanmadan
Türk'ün mucizesini anlattıkça kumandan,
Bu ahali kümesi şanlı esirler gibi,
Cehennemden kurtulup cenneti bekler gibi
İçten kulak verdiler, yürekten dinlediler;
Yangınlar ortasında candan serinlediler..
Neşeden setler gibi yollan bağlayanlar,
Al atın izlerine kapanıp ağlayanlar
Ruhunu içerlerken İlahî bir sevincin
İçlerinden bir köylü gönülden ikram için
Hasretle yaklaşarak halaskar kumandana
Kalinca bir cıgara sundu bu kahramana...
Çavuş ağa titremeden düşündü bir saniye;
Sonra elinde bir kor, yürüyüp ileriye.
Evinin ateşiyle şükranını ödedi;
Dağ gibi kumandana 'Buyur, yak Paşam...' dedi. ”²⁴²*

bir gece Anadolu'nun düşman saldırısına uğradığını ve Türk askerinin bu saldırıya, kanının son damlasına kadar cevabını verdiğini, zorlu mücadelenin ardından vatanın kurtarıldığını anlatmıştır. Şair, ayrıca acıklı bir duruma da değinmiştir. Uşaklı, ilk olarak işgale uğramış Anadolu'yu gözler önüne sermiştir. Dağlar, taşlar kül gibi olmuş, etrafı duman kaplamış, ev, bark yakılmış, yıkılmış, beşiklerde bebekler can çekişmiştir. Türk askeri, bu durum karşısında düşmana karşı tüm gücüyle savaşmış ve galibiyet elde etmiştir. Anadolu insanları, semaya doğru ellerini açıp Türk askeri için dua etmiştir. Anadolu halkı, savaştan dönen Türk askerlerini neşeyle karşılamıştır. Mehmetçik, atlar üstünde memlekette ilerlerken, ortamda adeta bir düğün havası oluşmuştur. Bu esnada

²⁴²Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 130-131.

yaşlı bir çavuş, sevinç gözyaşları döküp Türk askerlerini karşılamıştır. Şairin dile getirdiği acıklı durum bundan sonra başlamıştır. Çavuş, kumandanı tanımıştır; çünkü çavuşun oğlu askerden firar ederken yakalanmış ve bu kumandan tarafından kurşuna dizilmiştir. Çavuş, bu hadiseyi hatırlayıp utanmıştır. Lakin bulunulan mekânda öyle bir coşku vardır ki çavuş, acılı günlerini unutmuş ve kendini içinde bulunduğu zamanın akışına bırakmıştır. Halk, kumandanın etrafını sarmış galibiyetle ilgili, güzel şehirlerle ilgili kumandana sorular sormuştur. Kumandan, Kurtuluş Savaşı'nda "Türker'in mucizesini" anlattıkça insanlar iyice mutlu olmuş, hatta sevinç gözyaşlarına boğulmuştur. Bir köylü, bu kumandana sigara ikram etmiştir. Çavuş ise evinden getirdiği bir kor ile kumandanın sigarasını yakmasını sağlamıştır.

Uşaklı'nın, *Zafer Yolcusu* şiirinde ise:

*"Zafer yollarının bir yolcusuyum
Çoban kızı, bana bir pınar göster!
Kırık mataramda kalmadı suyum;
Çoban kızı, bana bir pınar göster!
İçirdim yaralı bir hemşehrime
Kırık mataramda kalmadı suyum
Acıma kuruyan nefeslerime
Ben, şeref yolunun bir yolcusuyum..."*²⁴³

bir Türk askerinin yolculuğu esnasında matarasındaki suyun bitmesi sebebiyle yolda karşılaştığı bir çoban kızından pınarın yerini öğrenmek istemesini konu olarak işlemiştir. Bu asker, matarasındaki suyu yaralı bir hemşehrisine ikram etmiştir. Askerin matarasının kırık olması maddi güçlük çektiğinin göstergesidir. Askerin, suyunu zor durumdaki birine vermesi, merhametli ve yardımsever oluşunun, insanlık seviyesinin yüksekliğinin göstergesidir. Asker, çoban kızının kendisine acıyan gözlerle bakmamasını istemiştir; çünkü bu Türk askeri, nice zaferlerin elde edilmesinde büyük paya sahiptir ve şerefli bir yolda yürümektedir.

4.1.3. Barbaros Hayrettin Paşa

Anadolu sevgisiyle yüreği dolup taşmış, Anadolu'ya ait her bir zerreye meftun olmuş şair Ömer Bedrettin Uşaklı, şiirlerinde Türk tarihine damgasını vurmuş önemli şahsiyetlere de yer vermiştir. Bunlardan birisi "kaptan-ı derya" diye bilinen Barbaros Hayrettin Paşa'dır. Barbaros Hayrettin Paşa, denizlerde birçok galibiyetin elde

²⁴³Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 169.

edilmesinde büyük rol oynamış, Akdeniz'in bir Türk gölü hâline gelmesini de sağlamış ünlü komutandır. Uşaklı'nın Barbaros Hayrettin Paşa ile ilgili çok uzun bir şiir yazması, denizlere olan sevgisinden kaynaklanmıştır.

Uşaklı, *Sarıköz Mermerleri* şiirinde:

“ ...
Barbaros, göklerinde tanımış ülkerini,
Yeşil ormanlarında yapmış gemilerini
... ”²⁴⁴

mısralarında büyük Türk denizcisi Barbaros Hayrettin Paşa'ya atıfta bulunmuştur.

Uşaklı, *Barbaros Hayrettin Paşa* şiirinde, Barbaros Hayrettin Paşa'yı ve onun kahramanlıklarını işlemiştir:

“Şaha kalmış bir deniz parçası bu heykel...
Alev alev tuncu, martı rengi mermeri...
Ufukta bir zafer kadirliği bu heykel;
Başında dalga dalga deniz güneşleri...
Perde perde yelkenler ardında yıllar... ”²⁴⁵

Şair Uşaklı, bu şiirini 1944'te İstanbul'un Beşiktaş ilçesinde bulunan Barbaros Hayrettin Paşa anıtı için kaleme almıştır. Şair, bu şiiri ile okuyuculara Türker'in başarılarla dolu geçmişinden bir kesit sunmuştur.²⁴⁶

Şair, bu heykelin kendisinde bıraktığı etkiyi dile getirmiş; adeta geçmişe yolculuk yapmış, tarih sayfalarını aralamıştır. Barbaros Hayrettin Paşa'nın ayak bastığı her yeri anmadan geçmemiş, düşmanların Barbaros Hayrettin Paşa'dan korktuğuna değinmiştir. Yavuz Sultan Selim'in kılıcının Barbaros Hayrettin Paşa'ya gönderilmiş olması, Barbaros Hayrettin Paşa'nın cengâverliği, heybetli oluşu, denizlerde aldığı galibiyetleri şairin heyecanlı ve milliyetçi duygularının hat safhada olduğu bir anda şair tarafından kaleme dökülmüştür.

Bu şiirde Uşaklı, ayrıca Oruç Reis, İlyas Reis, Turgut Reis gibi ünlü denizcilere de yer vermiştir:

“Çıplak omzunda bir hançer yarası,

²⁴⁴Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 60-61.

²⁴⁵Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 72-73.

²⁴⁶Musa Demir, “Ömer Bedrettin Uşaklı Şiirlerinde Anadolu Gerçeğine Bir Bakış”, *Turkish Studies*, Volume 8/13, Ankara (2013): 788.

*Gemiler nerde kaybetti İlyas'ı?
Rodos zindanlarında mı solmuş Oruç?
Nasıl yıkılmış bu tek kollu çelik burç?
Kim bu sarışın ölü çınar dibinde...
Kimin bu boş gemiler hisar dibinde...
Gemiler nerde kaybetti İlyas'ı?
Kardeşlerin kara dalgalarda yası... ”²⁴⁷*

Şair Uşaklı, bu dörtlükler ile Oruç Reis'in Rodos'ta zindanda esir edilmesine, kardeşi İlyas'ın ölmesine telmihte bulunmuş; Oruç Reis'in tek kollu olmasına ve olağanüstü güce sahip olmasına dikkat çekmiştir.

Uşaklı, yine aynı şiirde:

*“...
Turgut Reis mi saz çalan dalgalara?.. ”²⁴⁸*

mısrasında denizlerde başarılarıyla adından söz ettirmiş Turgut Reis'e atıfta bulunmuştur.

4.1.4. Efeler

Ömer Bedrettin Uşaklı, kahramanlıkları ve dimdik duruşlarıyla her türlü güçlüğe göğüs germiş, yiğit, cesur efelere şiirlerinde yer vermeden geçmemiştir.

Uşaklı, *Efenin Bayramı* şiirini, efelere hitaben kaleme almış, efeleri tabiat ortamında gözlemlemiştir. Şair, bu şiiri yazarken sadece gördüklerine biraz da hayal unsurunu katarak işlemiş, hiçbir ideolojik söylemi yansıtmamış, hatta şiirlerinin çoğunda bu tarz söylemlerden olabildiğince uzak kalmayı yeğlemiştir:

*“Eğilmez başın gibi,
Gökler bulutlu efem!
Dağlar yoldaşın gibi;
Sana ne mutlu efem!
Oyna, yansın cepkenin;
Yansın güneşten tenin!
Gün senin, şenlik senin;
Bayramın kutlu efem!.. ”²⁴⁹*

²⁴⁷Ömer Bedrettin Uşaklı, *Yayla Dumani, Bütün Eserleri*, (İstanbul: Dergâh Yayınları, 2018), 72.

²⁴⁸Uşaklı, *Yayla Dumani, Bütün Eserleri*, 73.

²⁴⁹Uşaklı, *Yayla Dumani, Bütün Eserleri*, 22.

Şair, zeybek oynayan efelerin karşısına geçip onları seyretmiş ve bu esnada kendisinde oluşan izlenim ve duyguları mısra mısra işlemiş, efelerin başının dik duruşuna, dağların efelere yoldaş oluşuna dikkat çektikten sonra efelerin güneşin altında oyunlarını sergilemelerini, mutlu bir zaman diliminde bulunduklarını dile getirmiştir.

Uşaklı, bu şiirinde “laik kahraman” söylemine geçiş yapmıştır.²⁵⁰

4.1.5. Mehmetçiğin Yavrusu

Milliyetçi şair Ömer Bedrettin Uşaklı, Mehmetçiğin evladını unutmamış, şiirlerinde ona da yer vermiştir.

Uşaklı, *Başaklar Arasında* şiirinde:

“Başaklardan kundağın,
Bağı bahçe solun, sağın;
Yıldızlar oynucağın...
Ağlama güzel çocuk!

...

Uruban yama yama;
Gönül koyma akşama!
Güzel çocuk ağlama,
Anan orak biçiyor!..

Tanrım sevsin başını,
Rüzgâr silsin yaşını;
Babanı, kardaşını
Sakarya ufkuna sor!..

“Unutma sakın dünü,
Bitmez bu zafer günü,
Atanın ak yüzünü
Senin yüzün ak tutar!

Oğlusun bir askerin,
Ağlama derin derin;
Başak tutan ellerin,
Bir gün al bayrak tutar!..”²⁵¹

²⁵⁰Mehmet Selim Ergül, “Türk Şiirinde Taşra: 1859-1959”, (Türk Edebiyatı Disiplininde Doktora Derecesi Kazanma Yükümlülüklerinin Parçasıdır, Bilkent Üniversitesi Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Edebiyatı Bölümü, Mayıs 2009), 254.

²⁵¹Ömer Bedrettin Uşaklı, *Yayla Dumani, Bütün Eserleri*, (İstanbul: Dergâh Yayınları, 2018), 32-33.

Mehmetçiğin yavrusuna seslenir. Şiir, ninni formatındadır. Şair, bu yavrucağın bulunduğu ortamın tabiatla iç içe olduğuna dikkat çeker. Şiirde çocuğun oynadığının yıldızlar olması, elbisesinin yamalı olması çocuğun ailesinin maddi açıdan iyi durumda olmadığını göstergesidir. Şair, çocuğun bazen yalnız kalıp ağladığına vurgu yapar; çünkü çocuğun babası, kardeşi askeredir, annesi ise tarlada çalışmaktadır. Şair, çocuğu teskin edici sözler söyler: Çocuğu sevecek olanın Allah olduğunu; rüzgârın, çocuğun gözyaşlarını sileceğini belirtir. Sonraki mısralarda çocuğa nasihatler verir; çocuğa, geçmişini, tarihini unutmamasını, atalarından aldığı mirasa sahip çıkıp onların yüzlerini de kendi yüzünü de ak çıkarmasını söyler. Çocuğa asker oğlu olduğunu, üzülmemesini, tarlada çalıştığı elleriyle yarın bir gün bayrağımızı tutacağını belirterek, çocuğu teselli eder ve gelecekte olması kuvvetle muhtemel bir duruma işaret eder.

4.2. Anadolu’da Geniş Kitle (Halk)

Anadolu’da halk denilince akla ilk olarak köyler ve kasabalar gelir. Buralarda doğup büyüyen halk, bulundukları coğrafyaya göre bazı ortak özellikleri bünyelerinde barındırırlar. Anadolu toprakları üzerinde yaşayan halk, çeşitli özelliklere sahiptir. Genel olarak köyde veya kasabada yaşayan insanlarımızı; çalışkanlıkları, aza kanaat etmeleri, kimseye zarar vermemeleri, merhametli oluşları, tertemiz sevgileri, saygılı olmaları, misafirperver olmaları, gelenek-görenek, örf ve adetlerine sıkıca bağlı olmaları, öz kültürel değerleri içlerinde barındırmaları, vatan savunması için evlatlarını askere göndermeleri ve nice şehitler vermeleriyle biliriz. Ömer Bedrettin Uşaklı’nın şiirlerinde Anadolu’da yaşayan halk, kahramanlıklarının yanı sıra, yapmacıksız sevgileri, aşkları, çalışkanlıkları, maddi güçlükler yaşamaları, kanaatkâr olmalarıyla ön plana çıkar.

Anadolu’da köy ve kasabalara giden bir kişi, ilk bakışta burada yaşayan kıymetli insanlarımızı, yaşam tarzları ve dış görünüşleriyle hemen tanıyacaktır. Bu insanların çoğunun elbisesi eski veya yamalıdır; bu insanlar, kerpiç evlerde hayatlarını sürdürürler, küçük tarlalarında çalışıp geçimlerini sürdürmeye çalışırlar. Anadolu’nun ayakta kalması bu insanların varlığıyla mümkün olur; çünkü bu insanlar inançlı, sevgi dolu, çalışkan ve Müslüman’dır. Anadolu’da yaşayan bu insanların hayat biçimleri yapmacıksızdır. Bu insanlar, sabah akşam hiç durmadan çalışıp emek verirler, aile

hayatlarında karşılıklı sevgi, saygı hâkimdir; aile bağları oldukça kuvvetlidir, bunların yanı sıra başkalarına karşı da oldukça hoşgörölü ve yardımseverlerdir.

Anadolu'da yaşayan halk, doğayla iç içedir ve dış etkilerden oldukça uzaktır, bu durum onların kullandıkları dile de yansır. Burada yaşayan insanlar, sade ve yalın bir Türkçe kullanırlar.²⁵²

4.2.1. Köylüler

Ömer Bedrettin Uşaklı'nın şiirlerinde halk, köylüler, köylü kızları, çobanlar, çoban kızları ve yayla kızlarından ibarettir.

Anadolu köylüsü, Anadolu'nun teşekkülünde çok önemli yere sahiptir. Anadolu köylüsü sayesinde, Anadolu'da hayat devam etmiş, kendi bünyesinde ilerleme kaydetmiş ve tarihî önem kazanmıştır. Nurettin Topçu:

Kendi içinde olgunlaşan insan, ruhlu bir medeniyet kurucusu olur. Bir içtimai zümrenin kendi iradesinin zaman içinde yarattığı deha, ebedi olmaya namzettir. Böyle bir dehanın örneğini, Anadolu köylüsünün hikmet yaratıcı kabiliyetinde buluyoruz. Anadolu'nun hikmeti, hayata çok yakın, hem de çok derindir. Bu, bir yandan çiftçi olan, öbür taraftan sürekli ızdırap çeken bir kavmin hikmetidir.²⁵³ demiştir.

Anadolu köylüsü, millî yönümüzü oluşturan çok kıymetli ve büyük oranda kültürümüzü etkileyen unsurların başında gelir. Bu sebeple, Anadolu köylüsünü göz ardı etmemeli, onu ve içinde barındırdığı güzellikleri bilmeliyiz.²⁵⁴

Türk köylüsünün kullandığı tüm malzeme kendi ürünüdür. Bu köylüler, çoraplarını, kilimlerini, mutfakta kullandıkları araç-gereçlerin çoğunu kendileri üretmiştir. Türk köylüsünü incelediğiniz zaman Türk köylüsünün hemen her köyden kendine özgü özellikleri içinde barındırdığına şahit olabiliriz. Bizler, uluslararası alanda saygınlık elde etmek istiyorsak millî olmayı hedeflemeli ve bu hedefe doğru koşarken taklitçilikten uzak durmalıyız.

Ömer Bedrettin Uşaklı, köylülere, *Bir Seyahat Hatırası* şiirinde genel anlamıyla değinmiştir:

²⁵²Kemal H. Karpaz, *Osmanlı'dan Günümüze Edebiyat ve Toplum*, çev. Onur Güneş Ayas, (İstanbul: Timaş Yayınları, 2009), 77.

²⁵³Nurettin Topçu, *Yarınki Türkiye*, 15. bs., (İstanbul: Dergâh Yayınları, 2017), 129.

²⁵⁴Mehmet Kaplan, *Nesillerin Ruhu*, (İstanbul: Hareket Yayınları, 1967), 50.

“ ...
Ak sıvısı parlayan sevimli odalarda,
Bazen minder üstünde saatlerce dalar da
Dinlerdim köylülerden ekinleri, bağları,
Su başlarında geçen acıklı sevdaları... ”²⁵⁵

bu dörtlükte şair, tertemiz köy odalarında, minderlerde oturarak köylülerin muhabbetlerini dinlediğini dile getirmiştir. Köylüler, ettikleri ürünleri, bağları ve köyde yaşamış hüznü aşkları şaire anlatmışlardır. Şair Uşaklı, köylülerin sohbetlerini ve dertlerini dinleyerek onları daha da yakından tanıma fırsatı elde etmiştir.

4.2.2. Köylü Kızları

Ömer Bedrettin Uşaklı'nın şiirlerinde köylü kızları, tarlada çalışıp emek vermeleri, güzellikleri, tertemiz sevgileri, dış görünüşleri ve kıyafetleriyle yer almaktadır.

Köylü kadınlar, hiç boş durmaz, hem ev işlerine hem de köydeki işlere yardımcı olurlar. Köydeki kadınlar, ekmeklerini kendileri yapar; koyun, kuzu, inekleri otlatır, onlardan süt sağlar; yoğurduğunu kendi mayalar, yağını, peynirini kendi yapar bin bir zahmetle. Bu kadınlar, tarla işlerine de yardım ederler, ayrıca herhangi bir hastalık durumunda kendi başlarının çaresine bakarlar. Köylü kadınlar, o kadar çok emek verirler ki hayatları boyunca, lakin emeklerinin karşılığını pek alamazlar.²⁵⁶

Ömer Bedrettin Uşaklı, *Düven Sürene* şiirinde:

“Yanımdan hasretle geçerken erler,
Ne hoş süzülüyor sürdüğün düven!..
Adıma “bir kara yazılı” derler;
Bahtıma güvenme, gönlüme güven!..
Düven bir cihansın harman yerinde,
Benzerin bulunmaz yar mahşerinde;
Akşamın gölgesi var gözlerinde,
Bilsen ne bahtiyar, kız seni seven!”²⁵⁷

köylü kızlara seslenmiştir. Uşaklı, köylü kızların düven sürerken yanlarından erlerin geçtiğine, harman yerindeki köylü kızların dönen dünyaya benzediğine, bu kızların

²⁵⁵Ömer Bedrettin Uşaklı, *Yayla Dumani, Bütün Eserleri*, (İstanbul: Dergâh Yayınları, 2018), 119.

²⁵⁶Remzi Oğuz Arık, *Coğrafyadan Vatana*, (İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1969), 160.

²⁵⁷Ömer Bedrettin Uşaklı, *Yayla Dumani, Bütün Eserleri*, (İstanbul: Dergâh Yayınları, 2018), 19.

eşinin benzerinin bulunmadığına, akşama kadar harman yerinde çalışıklarına, bu kızlara âşık olanların mutluluğu yakaladıklarına değinmiştir.

Uşaklı, *Bataklık Güneşleri* şiirinde:

“ ...

Bu, uzun bir ova ki karlı dağlardan ıssız;

Suların üstündeki her sazlık birer ada,

Bacakları çırpıplak, sıtmal bir köylü kız,

Bu bataklık içinde güneşle bir arada!..

Bacakları çırpıplak, sıtmal bir köylü kız!.. ”²⁵⁸

mısraları ile köylü kızlarının zorlu bir tabiat alanındaki acıklı durumunu gözler önüne sermiştir. Musa Demir’e göre, şair, gördüklerini sade bir biçimde sosyal gerçeklik doğrultusunda mısralara dökmüştür.²⁵⁹

Uşaklı, *Pazar Dönüşü* şiirinde, Anadolu’daki köylü kızların alışveriş yaptıkları mekânı ve bu mekâna gidiş dönüşlerini gözler önüne sermiştir:

“Şallar ve basmalarla bütün heybeler doldu;

Pazardan dönüyorlar köylüler, akşam oldu!

Toz, kahkaha yan yana yürüdükleri yerde!..

Her koyunda şehirden bir güzel hediye var;

Eşeklere kurulmuş güneş yanığı kızlar,

Mermerden bacakları ipten üzengilerde... ”²⁶⁰

mısralarıyla şehirde kurulmuş olan bir pazardan köye doğru eşekler üzerinde yol alan köylü kızlarından bahsetmiştir. Köylü kızları, güneşin altında yol aldıkları için derileri yanmıştır. Şair, bu kızların bacaklarını mermere benzetmiştir. Şairin genelinde olumlu bir hava vardır; çünkü köylü kızları hediyeler de almışlardır, mutludurlar, şendirler.

Uşaklı, *Tahtacı Güzelleri* şiirinde, Anadolu’daki köylü kızları, dış görünüşleriyle şiirleştirmiştir:

“Güneşi baltaların

Ucunda taşıyarak;

Burdan daha çok uzak,

Bir ormana gidiyor

Tahtacı güzelleri... ”²⁶¹

²⁵⁸Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 38.

²⁵⁹Musa Demir, “Ömer Bedrettin Uşaklı Şiirlerinde Anadolu Gerçeğine Bir Bakış”, *Turkish Studies*, Volume 8/13, Ankara (2013): 783.

²⁶⁰Ömer Bedrettin Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, (İstanbul: Dergâh Yayınları, 2018), 42.

köylü kızlarını betimlemiştir. Şair, bu kızların güneşle beraber ellerinde baltalarıyla ormandan ormana gitmelerini, kızların güzelliklerini, dış görünüşlerini, giydikleri çeşitli renklerdeki elbiselerini, siyah uzun saçlarını, yol alırken ağızlarından türkülerin eksik olmadığını dile getirmiştir. Bu şiirde yer alan köylü kızları, hâllerinden memnundur ve olumlu duygular içindedir.

Uşaklı, *Akşam* şiirinde, Anadolu'daki köylü kızların çalışıp çabalamalarını, duygu dünyalarını işlemiştir:

“...
*Sıra fidanlar gibi bir tarlaya dizilmiş
Renk renk köylü kızları, mısır çapalıyorlar;
Belli ki hepsi de candan sevmiş sevilmiş
Kâh türkü söylüyor kâh işe dalıyorlar*”²⁶²

mısralarıyla tarlada mısır çapalayan köylü kızlara değinmiştir. Şair, bu köylü kızlarını fidanlara benzetmiştir. Köylü kızlar, muntazam bir şekilde tarlada çalışmak için yerlerini almışlardır. Şair, bu kızların gerçek sevgilerine temas etmiş ve bir yandan türkü söyleyip bir yandan çalıştıklarını dile getirmiştir.

Uşaklı, *Köy Yıldızı* şiirinde:

“*Siyah saçlarında uçan yaşmağı
Kızıl akşamlardan örülmüş gibi.
Gözleri, süzerken ‘dumanlı dağı’,
Görülür hülyada bir öpüş gibi.
Mor şalı parlıyor ince belinde,
Unutmuş gönlünü aşkın selinde
Akli hep düğünde, desti elinde,
Sularda gölgesi bir gülüş gibi*”²⁶³

bir köylü kızını hem dış görünüşüyle hem de bu kızın aklından geçen düşüncelerini tahmin ederek konu edinmiştir. Şair, kızın yaşmağının rüzgârın etkisiyle uçmasıyla siyah saçlarının görüldüğüne; kızın dumanlı dağları süzmesine; ince belinde mor şalının parladığına, kızın âşık olduğuna ve bu aşka kapılıp gittiğine, düğününün olmasını istemesine; elindeki su testisiyle ilerlerken gölgesinin sulara vurmasına

²⁶¹Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 44-45.

²⁶²Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 85.

²⁶³Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 174.

değirmiştir. Kızın gölgesini “gülüşe” benzeten şair, bu kızın mutlu olacağı günün hayalini kurduğu için yüzünde tebessümlerin belirdiğini ifade etmek istemiştir.

4.2.3. Çobanlar

Ömer Bedrettin Uşaklı’nın şiirlerinde çoban motifine sıkça rastlanmaktadır. Uşaklı, kaval çalmaları, temiz sevgileri, tabiatla iç içe olmalarıyla şiirlerinde çobanlara yer vermiştir.

Uşaklı, *Bir Kahkaha Peşinden* şiirinde:

“...
Nehirler gibi taşkın,
Çobanlar gibi şaşkın
Sürükledi barlara
Beni şen bir kahkaha...
...
Unuttum cana yakın
Alev almış çamları,
Unuttum saz damları...
Dans eden bacakların
Arasından görüyor
Gözlerim akşamları”²⁶⁴

mısraları ile köyünden şehre gidip şehrin aldatıcı yönlerine aldanıp kendi benliğinden ödün veren, kendi kültürüne yabancılaşan birinin kendini şaşkın bir çobana benzetmesine değirmiştir; şiirinin genelinde sosyal bir olaya temas etmiştir. Ömrü köylerde geçen şehrin iyi ve kötü yanlarını bilmeyen biri, şehre vardığında yabancı olduğu ortamlarda kültürel şok yaşayabilir ve kendini hiç ummadığı bir şekilde farklı yollara sapmış bir vaziyette bulabilir.

Uşaklı, *Sır* şiirinde:

“Gözlerde kalsın bu sır dudaklara düşmeden;
Kalsın gönül böylece her an derdiyle taşkın;
Aşk, çürük meyve gibi, kucaklara düşmeden;
Kalsın, gönül böylece her an derdiyle taşkın...
Belki bu çoban aşkı en ilahisi aşkın...”²⁶⁵

²⁶⁴Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 100.

²⁶⁵Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 111.

mısralarında çobanın aşkına değinir. Çoban, aşkının dile getirilmesinden çekinir. Çobanın yüreği, aşktan ötürü dertlerle dolup taşar, çoban bu durumdan memnundur; çünkü onun asıl istediği, aşkının basit bir duruma düşmemesidir. Son mısrada şairin, çobanın aşkını diğer aşklardan üstün tuttuğu görülür.

Uşaklı, *Kış Pınarları* şiirinde, çobanların Anadolu tabiatı üzerindeki hâkimiyeti söz konusudur:

*“Buzdan zincirinizi
Çözecek güneş yakın,
Çobanlar görüp sizi,
Diyecek “Haydi akın!”²⁶⁶*

dörtlüğünde kış mevsiminden dolayı pınarların buz tuttuğunu, lakin güneşin sıcaklığıyla bu buzların eriyeceğini, çobanın tabiattaki bu değişim anına şahit olup onun demesiyle suların eskisi gibi akmaya devam edeceğini belirtir.

Uşaklı, *Son Dilek* şiirinde:

*“Aşıkım, dağlara kurulu tahtım,
Çobanlar bağrımı dağlar da geçer,
Günümlü yıl eden şu kara bahtım
Engin gurbetlerden çağlar da geçer...”²⁶⁷*

dörtlüğünde olumsuz bir durum sezilir. Şair, kendisini âşık ilan edip tahtının dağlarda bulunduğunu, çobanların derdine derman olduğunu, bulunduğu yerde kötü talihinden dolayı günlerin zor geçtiğini, gurbetliğinin sonsuza kadar sürebileceğini dile getirir.

Uşaklı, *Gurbet Akşamı* şiirinde:

*“...
Ta uzaklarda içinden yanarak coştı kaval,
Kim bilir, inine hasretle neden koştı kaval
Ah ne ses, ah ne yanış; sanki vuruldum çobana,
Ah bu akşam, bu yanış gurbeti anlattı bana...”²⁶⁸*

mısralarıyla bir çobanın kavalını dertli dertli çalmasına değinip bu duruma hayran kalır. Şairin bulunduğu ortam, şaire gurbette olduğu gerçeğini hatırlatır ve şair bundan dolayı oldukça üzgündür.

²⁶⁶Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 115.

²⁶⁷Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 121.

²⁶⁸Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 155.

4.2.4. Çoban Kızları

Şair Ömer Bedrettin Uşaklı, çoban kızlarına şiirlerinde yer vermiştir.

Uşaklı, *Çağlayan* şiirinde çağlayanlara seslenerek:

“...
Vurgundu mavi rengine gökten yağan füsün,
Ağardı hep başında güzel bir çoban kızı...”²⁶⁹

mısralarıyla, önceki mavi renginden dolayı çağlayana hayranlık duyulduğunu ve güzel bir çoban kızının çağlayanın başında beklemekten ağardığını dile getirir. Anadolu’daki çağlayanlar, çoban kızlarının sürekli uğradıkları mekân durumundadır.

Uşaklı, *Zafer Yolcusu*²⁷⁰ şiirinde ise memleketine savaşlarda galibiyetler kazandırmak amacıyla yola çıkmış, cepheden cepheye koşmuş bir askerin su içmek için çoban kızından pınarların yerini öğrenmek istemesini işlemiştir.

4.3. Anadolu İnsanı ve Aşk

Anadolu insanının yüreği temiz duygularla doludur, bunun içindir ki onun aşkı, yapmacıktan uzak, samimi, içten, gerçek duyguları içerir. Ömer Bedrettin Uşaklı da, şiirlerinde Anadolu insanının sevgisini, aşkını bu şekilde nitelendirmiştir. Uşaklı, şiirlerinde Anadolu insanlarının hazin aşk öykülerini işlemiştir; sevdiğine kavuşamamış âşıklar, dertlerini, kederlerini içlerinde yaşamışlar ve kimseye kin gütmemiş, kaderlerine razı olmuşlardır. Uşaklı, Anadolu’da sıkça rastlanabilecek kadın ve erkek isimlerini kullanarak şiirlerine Anadolu insanının aşkını yansıtmaya çalışmıştır. Uşaklı’nın işlediği aşklarda ya kadın-erkek sembolik isimlerle şiirlerinde birlikte yer almış ya da tek bir kişinin aşkı şiire konu olmuştur.

4.3.1. Efe ve Ayşe

Şair Ömer Bedrettin Uşaklı, *Efenin Müjdesi* şiirinde Efe ile Ayşe’nin aşkını dile getirmiştir:

“Çoban yıldızı gibi,
Gönlüme kaydın Ayşe;
Bir peri kızı gibi
Saçını yaydın Ayşe!

²⁶⁹Uşaklı, *Yayla Dumani, Bütün Eserleri*, 160.

²⁷⁰Uşaklı, *Yayla Dumani, Bütün Eserleri*, 169.

*Şanımız, ünümüz var,
Çok sevinç günümüz var;
Yarın düğünümüz var:
Gözlerin aydın Ayşe!.. ”²⁷¹*

şiiirinin ilk dörütlüğünde Efe'nin Ayşe'ye âşık olup tutulması, ikinci dörütlüğünde ise karşılıklı olan bu sevdanın mutlu sonla bitmesi mısra mısra işler. Uşaklı, Ayşe'yi çoban yıldızı ve peri kızına benzetir. Efe, ayrıca kahramanlık sembollerinden biridir, yiğit ve cesur bir askerdir. Efe'nin şanı, ünü tüm memleketçe bilinir. Efe, hem başarılı bir asker hem de sevdiğine kavuşmuş çok mutlu günlere kulaç açmış bir âşık olarak bu şiirde yer alır.

4.3.2. Ayşe ve Hasan

Ömer Bedrettin Uşaklı, Anadolu'da sıkça kullanılan iki isim etrafında hazin dolu bir aşkı şiirinde işlemiştir. *Ayşe'nin Aşkı* şiirinde şair:

AYŞE'NİN AŞKI
“Simsar geliyor” diye kapıdan geldi haber,
Halı dibi kızları başlarını örttüler
Kımalı, narin eller son ilmekleri ildi,
Kirkit, bıçak sesleri hep bir anda kesildi.
Dolaşık adımlarla avluya girdi simsar,
Birer birer gözünden geçti bütün nakışlar
Sonra, soluk fesini eliyle düzelterek
“ Kızlar, dedi, bu halı cumaya kesilecek!
Malûm ya, Hasan için bir düğün halısı bu.

Düğün halılarının en pahalısı bu!”
Simsar gitti, ipleri aldılar ele kızlar;
Günde beş on kuruşa bakan amele kızlar;
Kirkit, bıçak sesleri işte yine başladı;
O titrek göğüslerde nefesler yavaşladı;
Fısıltılar döküldü karanfil dudaklardan,
Dediler ki “ Ayşecik artık ayrıldı yardan!”
Bütün ona çevrildi gülümseyen bakışlar;
Ayşe'nin gözlerinde yılan oldu nakışlar

Kız Ayşe, dilber Ayşe!
Halıyı sen ger Ayşe.
O zengin çocuğunu
Sana vermezler Ayşe!..

²⁷¹Uşaklı, Yayla Dumanı, Bütün Eserleri, 20.

*İldiğin her bir ilmek
Gönül bağından gibi
Halıya verdiğin renk
Al yanağından gibi!..*

*Gözlerin yine doldu,
Gül yüziün yine soldu;
O kınalı elinde
Kirkidin ateş oldu!.*

*Bakışların derinde,
Mâniler ezberinde . . .
Nakış olmak fikri var
Zülfünün tellerinde . . .*

*Vur, kirkidin inlesin!
Kalbler seni dinlesin ..
Koy başın serinlesin,
Halının direğinde!..*

*Yine geliyor simsar,
Daha çok ilmeğin var
Senin gönlün ne arar.
Elin zengin beyinde?*

*Canından kopan can mı,
Gözüne dolan kan mı,
Yoksa gözyaşından mı
İşlediğin her çiçek?..*

*Ağlama yana yana,
Bilsen ne mutlu sana:
Hasan'ın ayağına Bu halı serilecek...²⁷²*

mısralarıyla sevdiğine kavuşamamış Ayşe'nin içler acısı durumunu gözler önüne sermiştir. Ayşe, halı dokumada çalışmaktadır, cuma gününe kadar dokunması gereken bir halı vardır. Bu halı, Ayşe'nin sevdiği Hasan için hazır hâle getirilecektir; çünkü Hasan'ın düğün günü yaklaşmıştır. Hasan'ın düğünü için dokunacak halının maliyeti oldukça yüksektir. Halı dokumada çalışan kızların aldıkları ücret çok azdır. Kızlar, halı dokumaya başladıklarında kendi aralarında konuşurlar ve bir yandan Ayşe'nin Hasan'dan ayrıldığını belirtirler, bir yandan da Ayşe'yle dalga geçmeye başlarlar. Ayşe, içinde bulunduğu durumdan rahatsızdır, lakin işini yapmaya da devam etmiştir. Şair,

²⁷²Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 27-29.

sonraki mısralarda Ayşe ile Hasan arasında maddi anlamda kıyaslama yapmıştır. Hasan oldukça zengin iken, Ayşe, fakir bir genç kızdır ve sebep tam olarak bilinmemekle beraber Ayşe, Hasan’a kavuşamaz. Halı dokuyan kızlar güya Ayşe’yi teselli eder: Bu kızlar, Ayşe’ye, dokuduğu halının Hasan tarafından kullanılacağını söyleyerek Ayşe’nin üzüntüsünü giderebileceklerini zannetmiştir.

4.3.3. Zeynep

Ömer Bedrettin Uşaklı, *Obanın Kızı* şiirinde nişanlı olan Zeynep’i betimlemiş, Zeynep’in mutlu hâllerini gözler önüne sermiştir:

“Bir şahin kanadının altından çıkar gibi,
Çıkmuş siyah çadırdan obanın şen Zeynep’i”²⁷³

Zeynep, çadırından çıkmış ve mutlu görünüyordur. Zeynep ilk olarak saçlarını tararken türkü söyler. Zeynep’in söylediği türkü adeta kendisini anlatan anlamlar içermektedir. Zeynep daha sonra mani söylemiştir. Zeynep’in söylediği türkü ve maninin ortak içeriği vardır, her ikisinde de kadın, çiçeğe benzetilir. Zeynep yine türkü söyler ve obaya geri döner. Şair, tabiatta bulunan bazı unsurlara seslenerek Zeynep’e âşık olmamaları gerektiğini söyler ve onları uyarır; çünkü Zeynep’in yolunu gözleyen, ona âşık bir nişanlısı vardır.

4.3.4. Melike

Ömer Bedrettin Uşaklı, *Melike’nin Hayali* şiirinde Melike’nin temiz sevgisinden bahsetmiştir:

“Güllerden saf yüzünde Meryem’in tebessümü,
Billurdan temiz göğsü kara şehvetten uzak;
Aşka vefaya dair bir yemin tebessümü
Yar boynunu tanımayan kolları yarı çıplak...”²⁷⁴

Şair, tertemiz bir yüze sahip Melike’nin yüzünü Hz. Meryem’e benzetmiştir. Melike’nin namusuna düşkün olduğuna vurgu yapan şair, Melike’nin sevdiği adama sadık kalmasından ötürü duyduğu mutluluğa da değinmeden geçmemiştir.

²⁷³Uşaklı, *Yayla Dumani, Bütün Eserleri*, 148-149.

²⁷⁴Uşaklı, *Yayla Dumani, Bütün Eserleri*, 180.

4.4. Anadolu İnsanı ve Çalışkanlık

Anadolu insanı, sabahın ilk ışıklarıyla uyanan, tarlasında, bahçesinde işe koyulan, emek veren, ekmeğini taştan çıkaran çalışkan insanlar olarak bilinirler. Ömer Bedrettin Uşaklı, Anadolu insanının bu gibi özelliklerini dikkate alarak yakından gözlemlediği, şahit olduğu durumları şiirlerine yansıtmayı ihmal etmemiştir.

Uşaklı, *Düven Sürene*²⁷⁵ şiirinde harman yerinde düven süren kızları konu edinmiştir. Bu kızlar, bin bir emek vererek akşama kadar çalışıp durmuşlardır.

Uşaklı, *Sılanın Toprağında* şiirinde:

“Gün sönerken üstünde başaktan bir denizin,
Dönüyor evlerine düvenden gelen kızlar”²⁷⁶

kızların, akşam vakti yaklaşırken evlerine düvenden dönüşlerini dile getirmiştir.

Uşaklı, *Başaklar Arasında* şiirinde:

“...
Güzel çocuk ağlama,
Anan orak biçiyor!..”²⁷⁷

mısralarıyla babası askerde olan bir çocuğa seslenmiş, çocuğun ağlamamasını öğütlemesinin ardından, kocası askerdeyken tarlada çalışan bu çocuğun annesine dikkat çekmiştir. Anadolu kadını, kocası askerde türlü zorluklarla mücadele ederken, hem çocuğu ile ilgilenmeye çalışmış, hem de kocasının köyde yapacağı işleri üstlenerek geçimlerini sağlayabilmek için üstün çaba göstermiştir.

Uşaklı, *Akşam*²⁷⁸ şiirinde mısır tarlasında çalışan köylü kızlara değinmiştir.

Uşaklı, *Tütün İşçileri* şiirinde ise:

“Zümrüt gözlü baharın geldiğinden bihaber,
Sararmış yaprakların üstüne eğilmişler,
Gayetle işliyorlar yanarak için için;
Kıymetli bir zehirden ekmek çıkarmak için...”²⁷⁹

mısralarıyla, yaptıkları işe odaklanan köylülerin güzelim bahar mevsiminin farkında olmamalarını, tütün tarlasında çalışıp ekmek paralarını çıkarmaya çalışmalarını, bu

²⁷⁵Uşaklı, *Yayla Dumani, Bütün Eserleri*, 19.

²⁷⁶Uşaklı, *Yayla Dumani, Bütün Eserleri*, 26.

²⁷⁷Uşaklı, *Yayla Dumani, Bütün Eserleri*, 32.

²⁷⁸Uşaklı, *Yayla Dumani, Bütün Eserleri*, 85.

²⁷⁹Uşaklı, *Yayla Dumani, Bütün Eserleri*, 132-133.

tarlada yaprak çıtırtılarının diğer tüm sesleri gölgede bırakmasını, çalışanların adeta soluksuz bir biçimde işlerine devam etmelerini, çalışanların zorlanmalarını, bunaldıkları zaman dilimlerini dile getirmiştir. Bu insanlar, tabiattaki unsurlardan habersizdirler ve bu insanların yüzlerinde tebessüm vardır; lakin canları acımaktadır ve bu durumu gizlemişlerdir. Elleri kınalı köylü kadınlarının bu tarlada çalışmaktan parmakları simsiyah olmuştur. Tarlada çalışan tüm insanların çocuğundan en yaşlısına kadar herkesin benzi soluktur. Şair, tüm bu şahit olduğu manzaraları şiirinde işlemiştir.

4.5. Anadolu İnsanı ve Fakirlik

Anadolu insanı, gece gündüz demeden çalışmasına rağmen; yarı aç, yarı tok, yarı çıplak bir durumdadır ve yaşamını sürdürmek için gayret göstermeye devam eder. Anadolu insanının maddi durumu, giydiği yamalı elbiselerden de anlaşılmaktadır. Bu cefakâr insanlar, aza kanaat eder, isyan etmez, kaderine boyun eğer. Ömer Bedrettin Uşaklı'nın bazı şiirlerinde Anadolu insanının maddi güçlükler yaşadıklarına şahit oluruz.

Uşaklı, *Ayşe'nin Aşkı*²⁸⁰ şiirinde Ayşe'nin fakir olması sebebiyle sevdiğinden ayrılmış olması gibi içler acısı durumu mısralara döker.

Uşaklı, *Başaklar Arasında* şiirinde:

“Uruban yama yama;

Gönül koyma akşama!

...²⁸¹

mısrarlarıyla beşikteki bir çocuğun elbisesinin yamalı olmasına dikkat çekerek, bu ailenin maddi durumunu gözler önüne serer.

Uşaklı'nın *Zafer Yolcusu*²⁸² şiirinde, bir askerin kırık matarasından bahsetmiş olması, askerin fakir Anadolu çocuğu olduğunu akıllara getirir.

4.6. Anadolu ve Gurbet

Anadolu'nun taşına, toprağına, insanına kısacası ona ait her unsura gönülden bağlı, duygusal şair Ömer Bedrettin Uşaklı, şiirlerinde Anadolu'ya olan hasretini mısra mısra işlemiş, gurbeti iliklerine kadar hissetmiştir.

²⁸⁰Uşaklı, *Yayla Dumani, Bütün Eserleri*, 27-29.

²⁸¹Uşaklı, *Yayla Dumani, Bütün Eserleri*, 32.

²⁸²Uşaklı, *Yayla Dumani, Bütün Eserleri*, 169.

Uşaklı, *Telgraf Direkleri* şiirinde:

*“Çürük iskeletleri yeşil ormanlar özler,
Gönüllerin derdini duyarlar canlarında;
Sılayı görür sanki gurbetle dolu gözler
Mehtapta ışıldayan beyaz fincanlarında!..*

*Tellerinde kanatlar
Tepeler, dağlar atlar;
Bir gizli dertle çatlar
Telgraf direkleri
... ”283*

mısralarıyla telgrafla haberleşen, gurbette olan insanları işler. Şair, bu şiirinde “telgraf direklerini” kişileştirir. Şaire göre, bu direkler, gurbetteki insanların derdinin, üzüntüsünün, sılalarına olan özlemlerinin şahididirler ve onlarla aynı duyguları paylaşırlar.

Uşaklı, *Ufuk Hasreti* şiirinde:

*“Sarp dağlardan örülmüş dört duvar içindeyim,
Nerdesiniz güneşler, nerdesiniz ovalar?
Dağılmaz, simsiyah bulutlar içindeyim;
Nerdesiniz güneşler, nerdesiniz ovalar?..
... ”284*

mısralarıyla Anadolu coğrafyası ve tabiatına olan özlemini işler. Şiirin geneline “hasret” duygusu hâkimdir ve şair karamsardır, ayrıca geçmişe özlem duyar. Şair, bulunduğu yerde olumsuz duygular içindedir, hatta ölümü bile tahayyül ederek ebedi sonsuzluğu arzular. Şair, yine aynı mekânda kendini hapsolmuş gibi hisseder.

Uşaklı, *Bir Seyahat Hatırası* şiirinde:

*“...
İçinde saklayarak yaşmaklı bir dilberi
Gönlüm o şen günleri yalnız anıyor şimdi,
Dağların hasretiyle içim yanıyor şimdi...
Ah, o yayla hayatı, ah o köy âlemleri... ”285*

mısralarında geçmişte yaşadığı bir olaya ve Anadolu tabiatıyla iç içe olduğu günlere hasret kaldığını dile getirir; aşkını gizli tutmak ister ve o günlerdeki mutluluğunu

²⁸³Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 35.

²⁸⁴Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 57.

²⁸⁵Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 119.

belirtir; fakat şair, bu şiirini yazarken tek başınadır, sevdiği yanında yoktur. Şair, hem sevdiğinden hem de Anadolu tabiat ve coğrafyasından ayrı kalışından ötürü büyük üzüntü duyar, içinde gurbet ateşi yanar, sönmek bilmez.

Uşaklı, *Anadolu Hasreti* şiirinde:

“...
Gurbet işledikçe şu uzun yıla
Gözümün yaşında ürperir sıla;
Gönlüm dolaşırken yana yakıla
Ovada sabahlar, dağda akşamlar...”²⁸⁶

bu dörtlükte gurbette olmanın üzüntüsünü iliklerine kadar hisseder. Şaire göre, gurbetteyken geçen zaman upuzundur. Şairin gözlerinden sıla özlemi sebebiyle yaşlar eksik olmaz. Şairin gönlü, gurbetin etkisiyle dertlerle doludur ve gönlünden geçen, Anadolu tabiatının bağrında sabahlamak ve yine orada akşamlamaktır.

Uşaklı, *Mektup Beklerken* şiirinde:

“*Gurbette kaldı yarım,*
Çekmek zor bu acıyı,
Dumanlı bakışlarım
Arıyor postacıyı...

Gün batmış, her yer ıssız,
Ufuktan sis taşıyor.
Tenha yollarda yalnız
Hasretim dolaşıyor...”²⁸⁷

gurbette olmasının kendisinde bıraktığı üzüntüyü işler. Şair, uzaktaki sevdiğinden her gün haber bekler. Bu şiirde tabiatla sis ve şairin hasreti dışında hiçbir hareketlilik yoktur.

Uşaklı, *Gurbet Akşamı* şiirinde ise:

“*Kızaran baygın ufuklarda güneş titrerken*
Geçti enginden akıp ince, kızıl bir yelken.
Dalgalar yandı, gönül yandı, bulutlar yandı;
Pembe vadiye inerken deli rüzgâr yandı...
Yandı bir başka iniltiyle bu akşam baykuş,
Yandı göklerde vatansız dolaşan bir sürü kuş...

²⁸⁶Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 126.

²⁸⁷Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 143.

*Güne hicranlı ufuklarda vedalar yandı,
Sanki gurbet dolu gönlüm gibi dağlar yandı...*

...

*Ah bu akşam, bu yanlış gurbeti anlattı bana”.*²⁸⁸

gurbeti “yanmak” fiiliyle anlatmaya çalışır. Şair, gurbettedir, güneş batmak üzeredir, güneşin ışınları tüm tabiata sirayet eder. Şair, doğayı kaplayan kızıllığı, bir ateşin alev alması gibi hayal eder, gönlüyle beraber tüm tabiatın yandığını dile getirir. Sanki tabiat, şairin derdine ortak olur; çünkü birlikte bir yanlış söz konusudur.

²⁸⁸Uşaklı, *Yayla Dumanı, Bütün Eserleri*, 155.

SONUÇ

Anadolu, tarihte birçok uygarlığın gelip yerleştiği, verimli topraklara sahip bir yerdir. Anadolu, coğrafi konum bakımından büyük bir öneme sahiptir. Anadolu'nun mayasında yüzyıllar geçmesine rağmen değişmeyen özellikler vardır. Anadolu'ya hangi uygarlık gelirse gelsin Anadolu'nun mayasından etkilenmiş, daha önceden kendi içinde barındırdığı özelliklere Anadolu'dan aldıklarını ekleyerek yepyeni bir kültür edinip dünyanın farklı yerlerine gidip bu kültürü yaymıştır. Fakat Anadolu, kendi renginden ödün vermemiştir.

Anadolu'da yaşayan insanlar, doğudan, batıdan, güneyden, kuzeyden gelen saldırılar karşısında topraklarını korumak için çetin mücadeleler vermiş, tüm güçlüklerle göğüs germeye çalışmıştır. Anadolu insanı, üzerinde yaşadığı topraklara bağlıdır. Çünkü bu insanlar, ekmeğini bu topraklardan kazanmış, kardeşlik içinde yaşamını sürdürmüştür. Anadolu insanını yüzyıllardır ayakta tutan değerler, inancı, toprağına sahip çıkması, zorluklar karşısında yılmaması, insan sevgisi, merhametli olması ve birçok güzelliğı içinde barındırıyor olmasıdır.

Türk edebiyatında eserlerde Anadolu ve Anadolu insanının büyük ölçüde yer alamaya başlaması, Millî Edebiyat ile gerçekleşmiştir. Özellikle Kurtuluş Savaşı'nın başlaması, bu savaşta Anadolu insanının varını yoğunu vatani için ortaya koyması, gerekirse can verip şehit olması, dikkatlerin bu insanlara ve yaşadıkları coğrafyaya yönelmesini sağlamıştır. Türk edebiyatında Anadolu toprakları üzerinde bulunan birçok yer, kahramanlıkları, yaşam şartları, tabiatı gibi pek çok özelliğı ile eserlerdeki yerini almayı başarmıştır. Bu durum cumhuriyetin ilanından sonra da devam etmiş ve günümüze kadar süregelmiştir. Anadolu ve Anadolu insanı eserlerde, özellikle şiirlerde yer alarak kalıcılığı yakalamıştır.

Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı şairlerinden millî romantik açılımla şiirlerini yazmış olan Ömer Bedrettin Uşaklı, Anadolu'yu, coğrafya ve tabiatıyla; Anadolu insanını ise kahramanları, halkı, temiz sevgileri, çalışkanlığı, maddi yetersizliği, gurbette olmaları ile çokça işlemiştir. Uşaklı, şiirlerinde Anadolu coğrafyasını ve tabiatını genellikle kişileştirmiştir. Yakınlarını kaybetmenin verdiği acıları dindirmek

isteyen Uşaklı, kendini Anadolu tabiatında bulmuştur. Anadolu'daki akarsulara içini döken şair, onları kendine arkadaş edinmiş, derdine derman aramıştır. Şair için Anadolu'daki türlü meyveler, birer şifa kaynağıdır. Uşaklı, sevinçli olduğu zamanlarda da Anadolu coğrafya ve tabiatını mutluluğuna şahit tutmuştur. Şair, Anadolu ile bir olmuş, onu hayatının merkezine koymuş, yaşamının bu coğrafyada, onun tabiatında son bulmasını arzulamıştır, ki şairin bu son arzusu gerçek olmuştur. Millî Mücadele yıllarına şahit olan Uşaklı, Anadolu'nun kurtuluşu için mücadele eden Atatürk ve Mehmetçiğe; denizlere olan sevdasından ötürü Barbaros Hayrettin Paşa'ya; doğduğu yerlerde Ege'de kahramanlığın sembolü olan efelere şiirlerinde yer vermiştir. Anadolu'daki halk, sürekli toprağıyla haşır neşir olan, tarlasını ekip biçen çalışkan insanlardır. Bu insanlar, tertemiz aşklarını içlerinde yaşayıp bazen sevdiğine kavuşup muradına ermiş, bazen de türlü sebeplerden sevdiğine kavuşamayıp üzüntülere kapılmıştır. Bu duygularına uygun türküler söyleyen halk, hangi durumda olursa olsun köydeki işlerini aksatmamışlardır. Maddi yönden imkânsızlıklar yaşayan halk, yeri gelmiş yamalarla elbisesini onarmış, yeri gelmiş kırık matarasından su içmeyi denemiş; fakat bu durumdan yana şikâyetlenmemiş, kaderlerine boyun eğmiştir. Gurbet, bu halkın belini büken, memleketine hasret kaldığı, bazen kültürel şok yaşamasına sebep olan bir durum olmuştur. Uşaklı, Anadolu halkının yaşadığı tüm bu durumları, şiirlerinde mısra mısra işlemiştir. Sonuç olarak, bu çalışmamızda Ömer Bedrettin Uşaklı'nın şiirlerinde Anadolu ile ilgili yüz altmış altı unsur, Anadolu insanı ile ilgili kırk üç unsur tespit edilmiştir. Çalışmamızın Anadolu ve Anadolu insanının şiirlerde yer almasıyla ilgili olarak alanyazına katkı sağlayacağını umut ediyoruz.

KAYNAKÇA

- Akçura, Yusuf. *Üç Tarz-ı Siyâset*. 2. Basım, İstanbul: Ötüken Yayınları, Kasım 2015.
- Aktaş, Şerif. *Yenileşme Dönemi Türk Şiiri ve Antolojisi 1*. Ankara: Akçağ Yayınları, 1996.
- Aktaş, Şerif. *Şiir Tahlili Teori-Uygulama*. Ankara: Akçağ Yayınları, 2009.
- Akyüz, Kenan. *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri*. 5. bs., İstanbul: İnkılap Yayınları, (Tarih yok).
- Arık, Remzi Oğuz. *Coğrafyadan Vatana*. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi, Aralık 1969.
- Aytekin, Arif. “Ulus-Devlet ve Küreselleşme Bağlamında İsmet Özel’in Toplum, Millet ve Vatan Tasavvuru”. Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, 2014.
- Bachelard, Gaston. *Mekânın Poetikası*, 5. bs., Çeviren Alp Tümertekin, İstanbul: İthaki Yayınları, Ekim 2018.
- Banarlı, Nihad Sami. *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*. Cilt 2, Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2001.
- [Beyatlı], Yahya Kemal. *Edebiyata Dair*. 10. bs., İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, 2015.
- Can, Adem. *Cumhuriyet Devri Şiir Poetikası, Dergâh’tan Büyük Doğu’ya*. Ankara: Kurgan Edebiyat Yayınları, 2012.
- Coşkun, Betül. “Halide Nusret Zorlutuna Hayatı-Sanatı-Eserleri-Fikirleri”. Doktora Tezi, İstanbul Marmara Üniversitesi, 2010.
- Çetişli, İsmail. *Metin Tahlillerine Giriş / 1 -Şiir-*. 3. bs., Ankara: Akçağ Yayınları, 2004.
- Demir, Musa. “Ömer Bedrettin Uşaklı Şiirlerinde Anadolu Gerçeğine Bir Bakış”. *Turkish Studies*. Volume 8/13, Ankara (2013): 775-794.
- Elçin, Şükrü. *Türk Edebiyatında Tabiat*. Ankara: Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, 1993.
- Enginün, İnci. *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*. 2. bs., İstanbul: Dergâh Yayınları, Aralık 2001.
- Enginün, İnci. *Ömer Bedrettin Uşaklı- Bütün Eserleri*. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu TDK Yayınları: 542, Türk Yazarları Dizisi: 2, 1988.
- Enginün, İnci. *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları 1*. 7. bs., İstanbul: Dergâh Yayınları, Kasım 2012.
- Ergül, Mehmet Selim. “Türk Şiirinde Taşra: 1859-1959”. Türk Edebiyatı Disiplininde Doktora Derecesi Kazanma Yükümlülüklerinin Parçasıdır, Bilkent Üniversitesi, Mayıs 2009.
- Eyuboğlu, İsmet Zeki. *Tanrı Yaratan Toprak Anadolu*. İstanbul: Derin Yayınları, Eylül 2007.
- Eyuboğlu, Sabahattin. *Mavi ve Kara*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1994.
- Geçer, İlhan. *Ömer Bedrettin Uşaklı*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları 702, Türk Büyükleri Dizisi 28, 1986.
- Geçgel, Hulusi. *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*. Geliştirilmiş 3. bs., Ankara: Anı Yayıncılık, 2011.

- Gökalp, Ziya. *Türkçülüğün Esasları*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1976.
- Gökalp, Ziya. *Yeni Hayat*. İstanbul: İkbâl Kitabevi, 1941.
- Kaplan, Mehmet. *Edebiyatımızın İçinden*. 5. bs., İstanbul: Dergâh Yayınları, 2018.
- Kaplan, Mehmet. *Nesillerin Ruhu*. İstanbul: Hareket Yayınları, 1967.
- Kaplan, Mehmet. *Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar II*. 5. bs., İstanbul: Dergâh Yayınları, 2002.
- Karpat, Kemal H.. *Osmanlı'dan Günümüze Edebiyat ve Toplum*, Çeviren Onur Güneş Ayas, İstanbul: Timaş Yayınları, 2009.
- Kerman, Zeynep. *Yeni Türk Edebiyatı İncelemeleri*. Ankara: Akçağ Yayınları, 2009.
- Kıbrıs, İbrahim. *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*. 2. bs., Ankara: Anı Yayıncılık, Ağustos 2004.
- Kılıç, Ahmet Fikret. "Sabahattin Eyüboğlu'nun Halk Kültürü ve Sanat Eserlerine Yaklaşımı". *Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, S. 12, (2005): 254-268.
- Kılıç, Ahmet Fikret. *Sabahattin Eyüboğlu ve Türk Şiiri*. Ankara: Akçağ Yayınları, 2004.
- Kolcu, Ali İhsan. *Cumhuriyet Devri Edebiyatı 1 Şiir*. Erzurum: Salkımsöğüt Yayınevi, Haziran 2008.
- Kolcu, Ali İhsan. *Modern Türk Şiiri 1 -Şiir Tahlilleri- Modern Türk Şiirinin Tematik Panoraması*. Konya: Salkımsöğüt Yayınevi, 2007.
- Kurdakul, Şükran. *Çağdaş Türk Edebiyatı 3, Cumhuriyet Dönemi 1 Şiir*. Geliştirilmiş 2. bs., İstanbul: Bilgi Yayınevi, Şubat 1992.
- Moran, Berna. *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1972.
- Mutluay, Rauf. *50 Yılın Türk Edebiyatı*. 2. bs., İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları 126, 1973.
- Narlı, Mehmet. *Şiir ve Mekân, Cumhuriyet Dönemi (1920-1950) Türk Şiirinde Şiir-Mekân İlişkisi*. Ankara: Hece Yayınları, 2007.
- [Nayır], Yaşar Nabi. *Şiir Sanatı*. 2. bs., İstanbul: Varlık Yayınları, 1958.
- Okay, M. Orhan. *Poetika Dersleri*. İkinci Basım, Ankara: Hece Yayınları, 2005.
- Saltık, Eylem. "Atatürk Dönemi (1923-1938) Türk Şiirinde 'Anadolu' ". Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, 2010.
- Tanpınar, Ahmet Hamdi. *Yahya Kemal*. 3. bs., İstanbul: Dergâh Yayınları, 1995.
- Topçu, Nurettin. *Yarınki Türkiye*. 15. bs., İstanbul: Dergâh Yayınları, Ekim 2017.
- Topçu, Ümmühan Bilgin. "Anadoluculuk Hareketi ve Türk Edebiyatına Etkileri". Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara 1999.
- Urry, John. *Mekânları Tüketmek*, Çeviren Rahmi G. Ögdül, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 1999.
- Uşaklı, Ömer Bedrettin. *Yayla Dumanı -Bütün Eserleri-*. Hazırlayan: İnci Enginün, İstanbul: Dergâh Yayınları, 2018.
- Yurdakul, Mehmet Emin. *Türk Sazı*. İstanbul: Atlas Kitabevi, 1979.

ÖZ GEÇMİŞ

Ad Soyad: Gülsüm Didem ALPEREN	
Eğitim Bilgileri	
Lisans	
Üniversite	Atatürk Üniversitesi
Fakülte	Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi
Bölümü	Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği bölümü

